លោកទស្សនៈ

ការមិនស្មោះត្រង់នាំឱ្យជាប់ជំពាក់

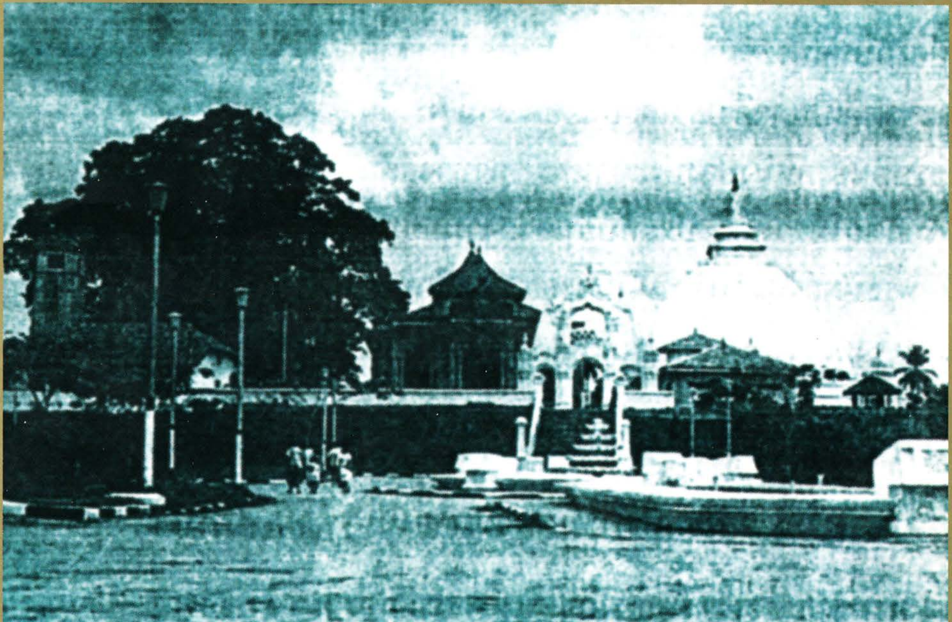

ព្រះរាជមហាវិហារវត្តកល្យាណីកោះស្រីលង្កា

រៀបរៀងដោយៈ

ឧបាសក នា-សុខា

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

លោកឧស្សនៈ

ការមិនស្មោះត្រង់នាំឱ្យជាប់ជំពាក់

ឆ្នាំកុរ នព្វស័ក ព.ស.២៥៥១

រៀបរៀងដោយ
ឧបាសក នា~សុខា

បានស្កានឡើងវិញសម្រាប់ជាធម្មទាន
ដែលបានអនុញ្ញាតដោយ ឧបាសក នា សុខា

Scan by:

www.5000-years.org

សោកទស្សនៈ

ការមិនស្មោះត្រង់នាំឱ្យជាប់ជំពាក់

ឆ្នាំកុរ នព្វស័ក ព.ស ២៥៥១

រៀបរៀងដោយ

ឧបាសក ឆា សុខា

អារម្ភកថា

ការអប់រំចិត្តឱ្យនៅពីលើលោក ជាការកម្រយ៉ាងក្រៃលែងក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ព្រោះថាលោកធ្លាប់តែគ្របដណ្ដប់លើអ្វីៗទាំងពួង ។

លោកអវិជ្ជា លោកកាមគុណ លោកកិលេស លោកតណ្ហា លោកឧបាទានក្ខន្ធនិងលោកអភិសង្ខារបានប្រែក្លាយជាមារ ប្រើឫទ្ធិនិមិត្តនូវអំណាចផ្សេងៗ ញ៉ាំងសត្វលោកឱ្យត្រេកអររីករាយ "***នន្ទិសម្ពន្ធនោ លោកោ***" ប្រែថា សត្វលោកមានសេចក្ដីត្រេកអរជាគ្រឿងចងនិងលោកដទៃទៀត ដូចជា ***សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ*** ប្រែថាសង្ខារទាំងឡាយមិនទៀង ។

ដើម្បីបង្ហាញនូវលក្ខណៈលោកឱ្យកាន់តែច្បាស់លាស់ជាងនេះក្នុងសង្គម ខ្ញុំបានរៀបរៀងចងក្រងសៀវភៅមួយ មានចំណងជើងថា "**លោកទស្សនៈ**" ដោយសេចក្ដីថា មើលលោកនេះ ។

វណ្ណគតិនេះ ចាត់ទុកជាកម្រងមាតិកាមួយជ្រកនៅក្រោមម្លប់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតជាម្ចាស់ជួយបំភ្លឺ និងបូជា ចំពោះគុណព្រះរតនត្រ័យព្រមទាំងឧទ្ទិសជូនដល់គុណមាតាបិតា និងគោរពជូនគុណលោកគ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យព្រមទាំងញាតិមិត្ត ពុទ្ធបរិស័ទគ្រប់គ្នា ។

សូមមេត្តាជួយកែសម្រួលដោយទឹកចិត្តថ្លាស្អាត ។

រាជធានីភ្នំពេញ

ថ្ងៃ ០១ រោច ខែ ស្រាពណ៍

ឆ្នាំ កុរ នព្វស័ក ព.ស ២៥៥១

ឧបាសក នា សុខា

ពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ និងកែសម្រួលដោយ

១-**ភិក្ខុព្រះមហាឧត្តមវីរិយោ ហ៊ុំ សុន្ធា** ជាសមណនិស្សិតនៃពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ

២-**ឧបាសក ជាំ-កុយ** ផ្នែកខាងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

៣-**ឧបាសក វី-ស្រ៊ាង** ប្រធានសមាគមទ្រទ្រង់អក្សរសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ខ្មែរ

បញ្ជីមាតិកាធម៌

ល.រៀង	លំដាប់មាតិកា	ទំព័រ
1	លោកទស្សនៈ	01
2	អត្ថន័យរបស់ចិត្តបរមត្ថ	08
3	សម្រួលឱ្យងាយក្នុងការសិក្សា	23
4	មើលលោកនេះដោយការពិចារណា	26
5	មើលលោកនេះដោយការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់	27
6	ជីវភាពក្នុងសង្គម	31
7	សង្គហធម៌រវាងមាតាបិតានិងបុត្ត	37
8	សង្គហធម៌រវាងលោកគ្រូ និងសិស្ស	43
9	សង្គហធម៌រវាងស្វាមី និងភរិយា	47
10	អរិយធម៌	53
11	មើលលោកនេះក្នុងគំនិតជួយបណ្តុះពូជល្អដល់បុត្ត	62
12	មេរៀនសម្រាប់យុវវ័យ (កំណាព្យ)	66
13	សង្គហធម៌រវាងមនុស្សរស់នៅជុំវិញ	69
14	សង្គហធម៌រវាងទាសៈ និងកម្មករ	71
15	ការបដិបត្តិរវាងគ្រហស្ថ និងសមណព្រាហ្មណ៍	75
16	ហេតុនាំឱ្យមានការថ្វាយបង្គំទិសទាំងឡាយ	80

17	បណ្ដាំម៉ែឪ (កំណាព្យ)	83
18	អំពីការសេពគប់មិត្ត	85
19	សេចក្ដីពិស្ដាររបស់ភរិយា ៧ជំពូក	95
20	អំពីការមិនស្អាត	104
21	បទពិចារណា (កំណាព្យ)	108
22	មើលលោកនេះដោយការកសាងធនធានមនុស្ស	110
23	កំណើតរបស់មនុស្សសត្វ	117
24	ការអប់រំចិត្ត	122
25	លក្ខណៈសម្គាល់នូវប្រយោជន៍ធម៌	132
26	អធ្យាស្រ័យ	141
27	សីលគុណអប់រំ (កំណាព្យ)	145
28	សតិប្បដ្ឋាន (ជំហានទី៥)	151
29	លក្ខណពិសេសរបស់អនត្តា	158
30	សំយោគមតិ	167
31	មេរៀនជីវិត (កំណាព្យ)	184

លោកទស្សនៈ

បានសេចក្តីថា **"មើលលោកនេះ"** ដោយការពិចារណាក្នុងមហាកុសល ៨ ដួង ណាមួយដែលសង្ខារលោកតាក់តែងពីហេតុប្បច្ច័យ អាស្រ័យធាតុទាំងឡាយ ប្រមូលផ្តុំប្រជុំគ្នាបានជារូបធម៌នាមធម៌ កើតរលត់ៗមិនចេះចប់ក្នុងសង្សារវដ្ត បង្កើតជាកម្លាំងចលនារុញច្រានសាកលលោកឱ្យមានការប្រែប្រួលតាមទំនាញផែនដី ជារបស់គ្មានខ្លឹមសារដល់មនុស្ស សត្វ សម្ភារទាំងឡាយកើតវិនាសៗជាប្រក្រតីបណ្តាលពីតណ្ហាកិលេសនៃក្រសែជីវិតជាប់តគ្នា មានកុសលវិបាកនិងអកុសលវិបាកលាតត្រដាងលោក ឱ្យមើលឃើញជាក់ច្បាស់ថា លោកនេះមានគ្រឿងផ្សំអ្វីខ្លះ ដែលធ្វើឱ្យមនុស្ស សត្វ ឃ្លាន ស្រេក ចង់បាន ចង់ឃើញ ក្រាញរស់នៅមិនសុខចិត្ត ដើរចេញទៅរកកន្លែងដទៃផ្សេង តើមានមូលហេតុអ្វី ?

កាលបើសត្វលោកដកចិត្តទៅណាមកណាមិនរួច ព្រោះគេចូលចិត្ត ពេញចិត្តរីករាយដោយឆន្ទរាគៈរបស់សុខសោមនស្ស ដែលលោកនេះមានគ្រឿងផ្សំប្រណីតៗ ដោយមានចិត្តជាអ្នកវិចិត្រនូវ

អារម្មណ៍ទាំងឡាយរបស់មារក្នុងចិត្តសន្តានឱ្យភ្លេចស្មារតី ទោរទន់បង្អោនចិត្តមិនចេះនឿយហត់ ឱ្យតែបានជួប បានឃើញ បានឮ បានស្រូបក្លិន បានដឹងរស បានក្បៀកកើយប៉ះពាល់និងទទួលដឹងនូវធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដូចជាសង្គមមនុស្សនេះ តែងមានការទាក់ទងគ្នាក្នុងការរស់នៅជាមួយមាតាបិតានិងបុត្រ, គ្រូអាចារ្យនិងសិស្ស, ស្វាមីនិងភរិយា, មិត្តអាមាត្យ (អ្នកបម្រើ) និងម្ចាស់ ចៅហ្វាយនាយនិងកម្មករ ការចងមិត្ត គ្រហស្ថនិងសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនេះសុទ្ធតែលោក ដែលនឹងត្រូវពិគ្រោះពិភាក្សាគ្នារកផ្លូវ ឬ មធ្យោបាយណា នឹងត្រូវយកអ្វីមករៀបចំ យកអ្វីមកជាគោល យកអ្វីមកជួយសម្របសម្រួលនូវសភាវៈទាំងនេះ ។ តាមការសម្លឹងឃើញ ដោយបញ្ញា គ្រឿងផ្សំអ្វីដែលមាននៅក្នុងលោក មិនអាចរៀបចំលោក នៅក្នុងសង្គមនេះបានល្អត្រឹមត្រូវទេ ព្រោះជារបស់ដែលលោកធ្លាប់ ប្រាស្រ័យទាក់ទងរួចមកហើយ ដូចជាការឃើញ ការឮ ការធុំក្លិន ការដឹងរស់ ការប៉ះខ្ទប់និងការដឹងធម្មារម្មណ៍ដែលគេបានយកមក ប្រើប្រាស់ជាយូរយារណាស់ ជារបស់គ្រោតគ្រាតឬថាជាធម៌ធុនអន់ក៏ បានដែលមនុស្សក្នុងលោកកំពុងជ្រួលច្របល់មិនចេះចប់ធ្វើឱ្យសង្គម មនុស្សពោរពេញដោយសេចក្ដីលោភលន់ ក្ដៅក្រហាយច្រណែនឈ្នានីស ចងកំហឹងដាក់គ្នារហូតកើតឡើងនូវ

លទ្ធផលជាវិជ្ជមានដែលចេញ រូបរាងពិតប្រាកដធ្វើឱ្យយើងកំពុងឃើញជាក់ស្តែងដូចសព្វថ្ងៃនេះ ។

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវកន្លងមក ការដែលអាចនឹងជួយផ្សំផ្គុំលោកនេះឱ្យបានទៅជាលោកមានអរិយធម៌រុងរឿងនិងសុខសន្តិភាព មានតែការគោរពតាមឱវាទានុសាសនីរបស់ព្រះជិនស្រី ដែលព្រះអង្គភ្ញាក់រឹងចេញពីស្រោមលោកអវិជ្ជាត្រាស់ដឹងនូវអរិយសច្ចធម៌៤ មិននៅក្នុងលោកទើបសម្លឹងមើលឃើញជាក់ច្បាស់លោកដោយញាណនូវ **កាយកម្ម, វចីកម្ម, មនោកម្ម** ដែលទ្រង់សម្តែងព្រះធម្មទេសនាប្រោសដោយមហាករុណាទិគុណ ដល់សព្វសត្វឱ្យបានរស់នៅយ៉ាងសុខសាន្តប្រកបដោយចរិយាធម៌និងមានសីលធម៌ល្អពិតប្រាកដ ជាហេតុញ៉ាំងលោកសង្គមឱ្យបានទទួលនូវភាពសុខដុមរមនា មានវឌ្ឍនភាពជឿនលឿនគ្រប់វិស័យ ពិសេសវិស័យខាងព្រះពុទ្ធសាសនាដែលជាគន្លឹះបើកទ្វារផ្ទះបញ្ចាំង ឱ្យឃើញអ្វីៗពិតប្រាកដ (សច្ចធម៌) មិនបិទបាំងលាក់ទុកដូចក្នុងសម័យ ពុទ្ធកាលមាននៅក្នុងរឿង "**សិង្គាលកគហបតិបុត្ត**" ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សម្តែងធម្មទេសនាដោយពិស្តារយ៉ាងពីរោះក្បោះក្បាយប្រោសដល់សត្វ ។

ម្យ៉ាងទៀតធម្មៈ គឺធម្មជាតិ ជាសភាវៈអាថ៌កំបាំង ក៏មិនមែនយល់ដឹងងាយៗស្រួលៗឡើយ ជាធម៌ជ្រៅល្អិតសុខុមមានគម្ពីរភាព

ណាស់ លុះត្រាតែខំព្យាយាមសិក្សាឱ្យបានច្រើនទើបជ្រាប បើមិនទាន់ជ្រាបច្បាស់ ការបដិបត្តិក៏មិនបានលទ្ធផលល្អបណ្ដាលឱ្យប្រព្រឹត្តខុសក៏មាន ព្រោះព្រះពុទ្ធអង្គទ្រង់សម្ដែងធម៌មានរាក់, មានកណ្ដាល, មានជ្រៅ ជាការពីរោះបទដើម, បទកណ្ដាល និងបទចុងបានដល់មគ្គផលព្រះនិព្វានទើបឆ្លងលោកបានទៅតាមអធ្យាស្រ័យសត្វដែលជាធម៌ត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ត្រាស់ដឹង បានសេចក្ដីថា ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ដោយព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ មិនមែនដូចធម៌របស់អ្នកប្រាជ្ញខ្លះក្នុងលោក ឬ លទ្ធិសាសនាដទៃណាឡើយ ជាធម៌យ៉ាងកម្រក្រៃលែងដូចជាទ្រង់ប្រទាននូវឱវាទម្ដងៗសុទ្ធតែពាក្យពិតផង មានខ្លឹមសារផងធ្វើឱ្យសត្វលោកស្ដាប់បានសម្រេចមគ្គផលច្រើនរាប់មិនអស់ដោយព្រះអនាវរណញ្ញាណ ពុំមានធម៌ណាមួយដែលមនុស្សលោកអាចជ្រាបយល់សព្វគ្រប់ដូចជា **កុសលាធម្មា អកុសលាធម្មា អព្យាកតាធម្មា** ជាដើមសុទ្ធតែជាធម៌ល្អិតក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ មិនអាចមានអ្នកយល់ជ្រាបដឹងបាន ឬ គិតគូរយ៉ាងណាឱ្យទៅជាសច្ចធម៌ដូច ព្រះដ៏មានព្រះភាគមិនមាន ថែមទាំងសាសនាដទៃមិនអាចត្រងចាប់យក នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅនោះក៏ពោលពាក្យថា **"គ្មានអ្នកណាធ្វើតាមបាន ឬថានាំឱ្យមនុស្សក្រទៅវិញក៏មាន"** ព្រោះគេពុំបានសិក្សារៀនសូត្រពីព្រះពុទ្ធ

វចនៈឱ្យយល់ច្បាស់ត្រឹមត្រូវក៏ចេះតែចោទប្រកាន់តាម គំនិតរបស់ខ្លួនក្នុងភាពជាអ្នកល្ងង់ខ្លៅទៅវិញ ។

ព្រះពុទ្ធសាសនា ជួយកសាងលោកឱ្យបានរីកចម្រើនខ្លាំងណាស់ចំពោះតែសត្វណាមានសទ្ធា ដោយធម្មបរិយាយនៃព្រះធម្មទេសនាបានដឹកនាំសត្វឱ្យស្វែងរកសុខ ចៀសវាងពីការប្រព្រឹត្តខុសទាំងឡាយមានការកាប់សម្លាប់ កេងប្រវ័ញ្ច ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម វៀរចាកការពោលពាក្យកុហក និងផឹកនូវទឹកស្រវឹងធ្វើឱ្យវង្វេងភ្លេចភ្លាំងស្មារតី ។ សង្គមមនុស្សដែលខ្វះការយល់ដឹងពីព្រះពុទ្ធសាសនា,មិនអាចជួយជ្រោមជ្រែងលោកឱ្យបានសុខសន្តិភាពទេ ព្រោះជាសាសនាធម្មជាតិ, ជាសាសនាហេតុផល, ជាសាសនាបញ្ញា, ជាសាសនាសិក្សា បើមិនបានសិក្សាប្រាកដជាមិនចេះមិនដឹងមែន កាលបើបានសិក្សាវិជ្ជាព្រះពុទ្ធសាសនា ទើបធ្វើឱ្យមានបញ្ញាចម្រើនរាល់ថ្ងៃ ដឹងអ្វីៗកាន់តែច្រើនឡើងជាលំដាប់ធ្វើចិត្តឱ្យសប្បាយរីករាយជ្រះថ្លាគ្មានអ្វីប្រៀប ដូចមានសំនួរថាការដែលទៅស្តាប់ធម៌ ឬ តាមទៅស្តាប់ធម៌នៅទីកន្លែងណាផ្សេងៗ មានសប្បាយឬទេ ? ឆ្លើយថា សប្បាយណាស់ ព្រោះនាំឱ្យចម្រើនបញ្ញាកាត់បន្ថយនូវកិលេសជាខណៈៗ ដូច្នោះទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា **សុតាមយបញ្ញា**, បញ្ញាកើតពីការស្តាប់ធម៌, **ចិន្តាមយបញ្ញា**, បញ្ញាកើតពីការត្រិះរិះ, **ភាវនាមយបញ្ញា**, បញ្ញាកើតពីការអប់រំចម្រើនដោយ

យោនិសោមនសិការៈនិងសេចក្ដីព្យាយាម ។ ការដែលមានបញ្ញាឈ្មោះថាជាគោលដៅសំខាន់ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងប្រសើរក្រៃលែង ព្រោះព្រះអង្គជាសព្វញ្ញុពុទ្ធ ត្រាស់ដឹងធម៌ដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណ គឺបញ្ញាបានមកពីការកសាងបារមីជាបញ្ញាធិក ។

ដើម្បីចូលដល់ការសម្លឹងមើលលោក នៃសង្គមមនុស្សរាល់ថ្ងៃឱ្យបានច្បាស់ពិតប្រាកដ សូមសិក្សាពីចិត្តឱ្យបានយល់ខ្លះៗជាមុនសិន ព្រោះមនុស្សយើងមានតម្លៃថ្លៃថ្នូរ ឬថោកទាបក៏មកពីចិត្ត ដែលតែងតែប្រែប្រួលមិននៅស្ងៀម ពុំដឹងពីមូលហេតុអ្វី ។ លោកនេះបានដល់សង្ខារលោកមានវិញ្ញាណនិងអវិញ្ញាណទាក់ទងទៅនឹងការវិលចុះវិលឡើងរបស់ចក្រវាល បង្កើតឱ្យមានការប្រទង់ប្រទាញគ្នាមិននៅស្ងៀមតាមចរន្តធាតុនៃផែនដី មានមនុស្ស, មានសត្វ, មានភ្នំ, ដើមឈើ , ទន្លេ, បឹងបួ, សមុទ្រ, ព្រះអាទិត្យ, ព្រះចន្ទ ព្រមទាំងពពួកផ្កាយជាសារជាតិនៅក្នុងអាកាស ពួកសត្វនៅលើដីនិងក្នុងទឹក ធ្វើឱ្យធម្មជាតិទាំងនោះរស់រវើកប្រែប្រួលដូចគ្នា ។

មើលលោកនេះគឺតួបញ្ញាចេតសិក ជាអ្នកមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការពិនិត្យនូវអ្វីៗរបស់លោកដែលតែងតែវិនាសប្រែប្រួលទៅវិញ **យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ** ប្រែថា ធម្មជាតិណាមួយកើតឡើងហើយតែងតែវិនាសទៅវិញជាធម្មតា ។

ធម្មជាតិនោះ បានដល់ :

ចក្ខុគូ នឹងរូប, សោតៈគូ នឹងសំឡេង, ឃានៈគូ នឹងក្លិន

ជិវ្ហាគូ នឹងរស, កាយគូ នឹងផោដ្ឋព្វៈ, ចិត្តគូ នឹងធម្មារម្មណ៍ ។

ធាតុទាំង ៤ និងអាកាសធាតុ ហៅថា លោកធាតុ ឬចក្កវាឡ ឬផែនដី ឬមហាកប្បឬឱកាសលោកក៏បាន អន្ទោលទៅមកមិនចេះចប់ មិនទៀងទាត់ជានិច្ចកាល អណ្តែតឃ្លេងឃ្លោងប៉េលប៉ាលនៅលើទឹក ប្រៀបដូចក្បូន ជួនត្រូវខ្យល់បក់បោកខ្លាំងធ្វើឱ្យកក្រើករញ្ជួយតាម ចលនារបស់ធាតុ ឯទឹកប្រតិស្ឋាននៅលើខ្យល់ ចំពោះខ្យល់វិញ ប្រតិស្ឋាន នៅលើអាកាស ល្ហល្ហេវ គ្មានកោះ គ្មានត្រើយឡើយ ។ ម្នាលអានន្ទ សម័យណាមានខ្យល់បក់ធំ ខ្យល់ធំដែលបក់ខ្លាំងនោះរមែងធ្វើទឹកឱ្យ រលកកក្រើក ឯទឹកដែលមានរលកបក់បោកខ្លាំងក៏ធ្វើផែនដីឱ្យកក្រើក ជាហេតុឱ្យមានបាតុភូតផ្សេងៗកើតពីធម្មជាតិដូចជារដូវប្រែប្រួល ជួនក្តៅ ជួនត្រជាក់ ជួនមានភ្លៀងធ្លាក់ច្រើន ឬតិចមិនតាមរដូវកាល ជួនមាន ខ្យល់បក់តិចខ្យល់បក់ខ្លាំងនាំឱ្យមានខ្យល់ព្យុះបក់បោកមកលើភពផែនដី ជាសង្ខតធាតុ មិនទៀងទាត់តាមប្រក្រតី ដែលហៅថា **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** ព្រោះពុំមានអ្វីឱ្យពិតប្រាកដហ្នឹងហ្នំច្បាស់លាស់ដែលខ្ញុំបាន ជម្រាបជូននៅក្នុងសៀវភៅសរសេរពីក្រសែជីវិតរួចមកហើយ (ស្រង់ចាក

បិដកលេខ ១៦/២២៦ ទីឃនិកាយមហាវគ្គ) ។ ដូច្នោះ ជីវិតសត្វលោក ដែលរស់នៅក្នុងលោកធាតុនេះ ក៏ជាធម្មជាតិមានភាពមិនទៀងទាត់ ជាទុក្ខដោយអត្តថាអនត្តាដូចគ្នា ទាំងរូបធាតុនិងអរូបធាតុមានចិត្តវិញ្ញាណជាដើម ។ ការប្រែប្រួលរបស់ធម្មជាតិធ្វើឱ្យរូប ២៨ ត្រូវប្រែប្រួលវិនាសទៅវិញជាធម្មតាមិនស្ថិតស្ថេរយ៉ាងណា ចិត្ត ១ ដួង ដែលបំបែកចេញមាន ៨៩ ដួង ឬ ១២១ ដួង ក៏ប្រែប្រួលដូចគ្នា ។

អត្ថន័យរបស់ចិត្តបរមត្ថ

ក្នុងបរមត្ថជោតិកៈ បរិច្ឆេទទី ១-២-៦ បានអធិប្បាយថា : ពាក្យថា "ចិត្ត" ជាធម្មជាតិដឹងអារម្មណ៍ជាលក្ខណៈ**អារម្មណវិជាននលក្ខណំ** គឺបានទទួលអារម្មណ៍ស្មើនោះឯង ទើបហៅថាដឹងអារម្មណ៍ ដូចមានសម្តែងជាវចនត្ថៈថា **អារម្មណំចិន្តេតីតិ=ចិត្តំ** ធម្មជាតិណារមែងដឹងអារម្មណ៍គឺបានទទួលអារម្មណ៍ស្មើ ដូច្នោះធម្មជាតិនោះឈ្មោះថាចិត្ត ។ ឬន័យមួយទៀត **ចិន្តេន្តិ សម្បយុត្តធម្មា ឯតេនាតិ=ចិត្តំ** សម្បយុត្តធម៌ គឺចេតសិកទាំងឡាយរមែងដឹងអារម្មណ៍ដោយ អាស្រ័យ ធម្មជាតិនោះ ដូច្នោះធម្មជាតិដែលជាហេតុនៃការដឹងអារម្មណ៍របស់
ចេតសិកទាំងនោះឈ្មោះថាចិត្ត ។ ឬន័យមួយទៀត **ចិន្តនមត្តំ=ចិត្តំ** ធម្មជាតិដែលដឹងអារម្មណ៍ បានទទួលអារម្មណ៍នោះឯង ឈ្មោះថា **ចិត្ត** ។

ម្យ៉ាងទៀត **ចិត្តីករោតីតិ ≈ ចិត្តំ** ធម្មជាតិណាធ្វើសត្វទាំងឡាយឱ្យវិចិត្រ ធម្មជាតិនោះហៅថា **ចិត្ត** មាន ៨៩ ដួង ឬ ១២១ ដួង ដោយពិស្តារដែលចែកចេញជា ៣ ភូមិ និង ៤ ជាតិ ដូចតទៅ ÷

១-កាមាវចរភូមិ មាន ៤ ជាតិ :

អកុសលជាតិ បានដល់អកុសលចិត្ត ១២ ដួង

កុសលជាតិ បានដល់មហាកុសលចិត្ត ៨ ដួង

វិបាកជាតិ បានដល់វិបាកចិត្ត ២៣ ដួង

(មហាវិបាក ៨ អហេតុកវិបាក ១៥ ដួង)

កិរិយាជាតិ បានដល់កិរិយាចិត្ត ១១ ដួង

គឺ(មហាកិរិយា៨ អហេតុកកិរិយា ៣ ដួង)

រួមទាំងអស់កាមាវចរចិត្ត មាន ៥៤ ដួង ។

ចំណែកកិរិយាជាតិនិងវិបាកជាតិ ទាំងពីរនេះរួមគ្នា ហៅបានថា **អព្យាកតជាតិ** ។ ដូច្នោះកាមាវចរភូមិ អាចមានត្រឹម ៣ ជាតិក៏បាន គឺមហាកុសលជាតិ ១, អកុសលជាតិ ១ និងអព្យាកតជាតិ១ ។

មហាកុសលជាអ្នកតាក់តែងជាតិភពសម្បត្តិ ជាអ្នកដឹកនាំឱ្យកើត ។ មហាវិបាកជាតួបដិសន្ធិ ជាអ្នកសោយនូវសម្បត្តិ ។ មហាកុសល និងមហាកិរិយាដូចគ្នា ឧបមាដូចតួត្រា និងស្នាមត្រាដែលគេបោះចុះ ឬដូចស្រមោលក្នុងកញ្ចក់ និងអ្នកដែលឆ្លុះនូវកញ្ចក់នោះឯង ផ្សេងគ្នាតែទីកើត

គឺមហាកុសលកើតក្នុងសន្តាននៃបុថុជ្ជននិងសេក្ខបុគ្គល ឯមហាកិរិយ កើតចំពោះតែក្នុងសន្តាន ព្រះខីណាស្រពប៉ុណ្ណោះ ។

មហាវិបាក ៨ ឱ្យសម្រេចកិច្ច ៤ យ៉ាង គឺបដិសន្ធិ ១, ភវង្គ ១ ចុតិ ១ និងតទាលម្ពណៈ ១ ។

អកុសលចិត្ត១២ ដួង

* លោភចិត្ត ៨ ជាលោភមូល
* ទោសចិត្ត ២ ជាទោសមូល
* មោហចិត្ត ២ ជាមោហមូល ។

លោភមូលចិត្ត ៨ ដួង :

១-សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ១៩ គឺ អញ្ញសមានា ១៣ និងមោហៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ឧទ្ធច្ចៈ លោភៈ ទិដ្ឋិ

២- សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ២១ គឺ អញ្ញសមានា ១៣ និងមោហៈអហិរិកៈ អនោតប្បៈ ឧទ្ធច្ចៈ លោភៈ ទិដ្ឋិត្រូវជា ១៩ ដូចទី ១ ហើយថែម ថីនំ, មិទ្ធំ បានជា ២១ ដួង

៣-សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ១៩ គឺអញ្ញសមានា ១៣ និងមោហៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ឧទ្ធច្ចៈ លោភៈ មានះ

៤- សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះដូចទី ៣ ដែរ ហើយថែម ថីនំ មិទ្ធំ ត្រូវជា ២១

៥- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ១៨ គឺអញ្ញសមានា ១២ (វ/បីតិ) និងមោហៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ, ឧទ្ធច្ចៈ, លោភៈ, ទិដ្ឋិ

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ២០ ថែម ថីនំ និងមិទ្ធំ

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ១៨ គឺអញ្ញសមានា ១២ (វ/បីតិ) និងមោហៈ, អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ឧទ្ធច្ចៈ, លោភៈ, មានះ

៨- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ២០ គឺ អញ្ញសមានា ១២ (វ/បីតិ)មោហៈ, អហិរិកៈ, អនោត្តប្បៈ, ឧទ្ធច្ចៈ, លោភៈ, មានះ, ថីនំ មិទ្ធំ ។

ចំណាំ :

បើមានទិដ្ឋិមិនមាន មានះ, បើមាន មានះ , មិនមានទិដ្ឋិ ។ សោមនស្ស មានបីតិ, ឧបេក្ខាគ្មាន បីតិទេ ។ អសង្ខារិកំគ្មាន ថីនំ, មិទ្ធំ, សសង្ខារិកំមានថីនំ, មិទ្ធំ ។ សោមនស្ស, ទោសធ្ងន់ជាង ឧបេក្ខា ។ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ មានទោសធ្ងន់ជាងគ្មានទិដ្ឋិ ។ អសង្ខារិកំ ទោសធ្ងន់ ជាងសសង្ខារិកំ ។

(ទាំងនេះសម្រាប់តែលោភមូលចិត្ត ៨ ដួង)

ទោសមូលចិត្ត ២ ដួង :

១- ទោមនស្សសហគតំ បដិឃសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ២០ គឺអញ្ញសមានា ១២ (វៀរបីតិ) ថែមមោហៈ, អហិរិកៈ, អនោត្តប្បៈ, ឧទ្ធច្ចៈ, ទោសៈ, ឥស្សា, មច្ឆរិយៈ កុក្កុច្ចៈ

២- ទោមនស្សសហគតំ បដិឃសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ២២ (ទី១មានចេតសិក ២០ ថែម ថីនំ, មិទ្ធំ) ។

មោហមូលចិត្ត ២ ដួង :

១- ឧបេក្ខាសហគតំ វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តំ មានចេកសិក ចុះ ១៥ គឺ អញ្ញសមានា ១០ (វៀរបីតិ អធិមោក្ខៈ ឆន្ទៈ) ថែម មោហៈ អហិរិកៈ, អនោត្តប្បៈ, ឧទ្ធច្ចៈ, វិចិកិច្ឆា

២- ឧបេក្ខាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១៥ គឺ អញ្ញសមានា ១១ (វៀរបីតិ, ឆន្ទៈ) ថែមមោហៈ អហិរិកៈ, អនោត្តប្បៈ ឧទ្ធច្ចៈ ។

មហាកុសល ៨ដួង :

១- សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៨ គឺអញ្ញសមានា ១៣ សោភណចេតសិក ២៥

២- សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៨ ដូចទី១ ខុសគ្នាតែត្រង់សសង្ខារិកំ គឺមិនមានអ្នកដឹកនាំ

៣- សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៧ គឺអញ្ញសមានា ១៣ សោភណចេតសិក ២៤ (វៀរបញ្ញា)

៤- សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៧ ដូចទី២ ដែរ ខុសគ្នាតែត្រង់សសង្ខារិកំ

៥-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៧ គឺអញ្ញសមានា ១២ (វៀរបីតិ) សោភណចេតសិក ២៥

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៧ ដូចទី ៥ ដែរ ខុសគ្នានៅត្រង់សសង្ខារិកំ

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៦ គឺ អញ្ញសមានា ១២ (វៀរបីតិ) និងសោភណចេតសិក ២៤ (វៀរបញ្ញា)

៨-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មានចេតសិក ចុះ ៣៦ ដូចទី ៧ ដែរខុសគ្នានៅត្រង់ សសង្ខារិក ។

មហគ្គតកុសល ៩ដួង :

រូបាវចរកុសល ៥ អរូបាវចរកុសល ៤

លោកុត្តរកុសល ៤ដួង :

សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ៤ សកទាគាមិមគ្គចិត្ត ៤

អនាគាមិមគ្គចិត្ត ៤ អរហត្តមគ្គចិត្ត ៤

អព្យាកតចិត្ត ៥៦ ដួង ចែកជា ២ ពួក :

* វិបាកចិត្ត មាន ៣៦ ដួង
* កិរិយាចិត្តមាន ២០ ដួង

វិបាកចិត្តជាផលរបស់កុសល និងអកុសល ដូចជា មហាកុសល ៨ នាំឱ្យមានវិបាក ៨ និងកុសលវិបាកអហេតុក ៨ ត្រូវជាវិបាកចិត្ត ១៦ អកុសលចិត្ត ១២ នាំឱ្យមានអកុសលវិបាក ៧ ហៅថា អកុសលវិបាក អហេតុក ៧ ។

អកុសលវិបាកចិត្ត ៧ ដួង:

១- ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ គឺសព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧

២- ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ ដូចគ្នា

៣- ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ មាន ចេតសិក ចុះ ៧ ដែរ

៤- ឧបេក្ខាសហគតំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ មាន ចេតសិក ចុះ ៧

៥- ទុក្ខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ សម្បដិច្ឆន្នចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១០ គឺ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ថែម វិតក្កៈ វិចារៈ និង អធិមោក្ខៈ

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ សន្តីរណចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១០ ដូច សម្បដិច្ឆន្នដែរ ។

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ៨ ដួង :

១- ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ មានសព្វចិត្តសាធារណៈ ចេតសិក ចុះ ៧

២- ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ ដែរ

៣- ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ ដូចគ្នា

៤- ឧបេក្ខាសហគតំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ ដែរ

៥- សុខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ មានចេតសិក ចុះ ៧ ទៀត

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ សម្បដិច្ឆន្នចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១០ គឺ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ថែម វិតក្កៈ វិចារៈ និងអធិមោក្ខ

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ សន្តីរណចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១០ គឺ អញ្ញសមានា ចេតសិក ១៣ (វៀរបីតិ, វិរិយៈ, ឆន្ទៈ)

៨- សោមនស្សសហគតំ សន្តីរណចិត្តំ មានចេតសិកចុះ ១១ ថែមបីតិ ។

ពន្យល់ : អនិដ្ឋារម្មណ៍ គឺអារម្មណ៍មិនល្អ មិនជាទីគាប់ចិត្ត, បើឥដ្ឋារម្មណ៍ គឺអារម្មណ៍ល្អគួរជាទីគាប់ចិត្ត,ដល់ទៅអតិឥដ្ឋារម្មណ៍ គឺអារម្មណ៍ល្អក្រៃលែង ។

មហាវិបាក ៨ ដួង ចែកដូច មហាកុសលដែរ :

១- មហាវិបាកទី ១ និងទី ២ មានចេតសិកចុះ ៣៣ គឺអញ្ញសមានា ១៣, សោភណ ២០ (វៀរវិរតិ ៣ និង អប្បមញ្ញា ២)

២- មហាវិបាកទី ៣ និងទី៤ មានចេតសិក ចុះ ៣២ គឺ អញ្ញសមានា ១៣, សោភណ ១៩ (វៀរបញ្ញាថែម មួយទៀត)

៣-មហាវិបាកទី ៥ និងទី ៦ មានចេតសិក ចុះ ៣២ គឺ អញ្ញសមានា ១២ (វៀរបីតិ), សោភណ ២០ (វៀរវិរតិ ៣, អប្បមញ្ញា ២)

៤-មហាវិបាកទី ៧ និងទី ៨ មានចេតសិក ចុះ ៣១ គឺ អញ្ញសមានា ១២ (វៀរបីតិ), សោភណ ១៩ (វៀរបញ្ញា, វិរតិ ៣, អប្បមញ្ញា ២) ។

មហគ្គតវិបាក ៩ ដួង :

១- រូបាវចរវិបាក ៥ ជាតួបដិសន្ធិ

២- អរូបាវចរវិបាក ៤ ជាតួបដិសន្ធិដូចគ្នា មានចេតសិក ចុះដូច មហគ្គតកុសលដែរ ។

លោកុត្តរវិបាក ៤ គឺ

១- សោតាបត្តិផលចិត្ត ៤ សកទាគាមិផលចិត្ត ៤

២- អនាគាមិផលចិត្ត ៤ អរហត្តផលចិត្ត ៤ ។

សរុបវិបាកចិត្ត :

អកុសលវិបាកអហេតុក	៧ ដួង
កុសលវិបាកអហេតុក	៨ ដួង
មហាវិបាក	៨ ដួង
មហគ្គតវិបាក	៩ ដួង
លោកុត្តរវិបាក	៤ ដួង
ត្រូវជាវិបាកចិត្ត	៣៦ ដួង

កិរិយាចិត្ត ២០ ដួង :

* អហេតុកកិរិយា ៣ ដួង:

១- ឧបេក្ខាសហគតំ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ នឹករាវរកអារម្មណ៍ក្នុងទ្វារ ទាំង ៥ ព្រមដោយឧបេក្ខាវេទនា មានចេតសិក ចុះ ១០ គឺ សព្វចិត្តសាធារណ ចេតសិក ៧ + (វិតក្កៈ វិចារៈ អធិមោក្ខៈ)

២- ឧបេក្ខាសហគតំ មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ នឹករាវរកអារម្មណ៍ក្នុងមនោទ្វារព្រមដោយឧបេក្ខាវេទនា មានចេតសិក ចុះ ១១ គឺ អញ្ញសមានា ១១ (វៀរបីតិ និងឆន្ទៈ)

៣- សោមនស្សសហគតំ ហសិតុប្បាទចិត្តំ ហៅថាចិត្តរីករាយរបស់ ព្រះអរហន្ត ប្រកបដោយសោមនស្សវេទនា មានចេតសិក ចុះ ១២ (វៀរឆន្ទៈ) ។

* មហាកិរិយា ៨ ដួង :

ចែកដូចមហាកុសល ៨ ដែរ ប៉ុន្តែមហាកិរិយា ៨ នោះមានតែក្នុងព្រះអរហន្តប៉ុណ្ណោះ ដែលមានចេតសិក ចុះ ដូចតទៅនេះ ÷

១-២ ចេតសិក ចុះ ៣៥ (វៀរវិរតិ ៣)

៣-៤ ចេតសិក ចុះ ៣៤ (វៀរបញ្ញា + វិរតិ ៣)

៥-៦ ចេតសិក ចុះ ៣៤ (វៀរបីតិ + វិរតិ ៣)

៧-៨ ចេតសិក ចុះ ៣៣ (វៀរបីតិ + បញ្ញា + វិរតិ ៣)

ចំណាំ : ចេតសិកក្នុងមហាកិរិយា ៨ នេះ ដូចចុះក្នុងមហាកុសល ដែរ ប៉ុន្តែគ្មានវិរតិ ៣ ទេ ។ នៅក្នុងន័យនេះ សោភណចេតសិក ២៥ ចុះតែ ២១ ព្រោះវៀរវិរតិ ៣ និងបញ្ញា ១ ។ ចំនួនចេតសិក ដែលប្រកបក្នុង មហាកិរិយាចិត្តទាំងអស់មានត្រឹម ៣៥ ដួងគត់ ។

* មហគ្គតកិរិយា ៩ ដួង :

- រូបាវចរកិរិយា ៥ មានតែក្នុងសន្តានព្រះអរហន្ត ។
- អរូបាវចរកិរិយា ៤ ក៏មានតែក្នុងសន្តានព្រះអរហន្តដែរ ។

មហគ្គតកុសលក្តី, មហគត្តវិបាកក្តី, មហគ្គតកិរិយាក្តី ចេតសិកចុះ ដូចៗគ្នាទាំងអស់ ។

សរុបកិរិយាចិត្តទាំងអស់ :

- អហេតុកកិរិយា	៣ ដួង
- មហាកិរិយា	៨ ដួង
- មហគ្គតកិរិយា	៩ ដួង
ត្រូវជាកិរិយាចិត្ត	២០ ដួង

សរុបចិត្ត ៨៩ ដួង :

- កុសលចិត្ត	២១ ដួង	
- អកុសលចិត្ត	១២ ដួង	
- វិបាកចិត្ត	៣៦ ដួង	អព្យាកតចិត្ត ៥៦
- កិរិយាចិត្ត	២០ ដួង	
ទាំងអស់ត្រូវជាចិត្ត	៨៩ ដួង	

អំពីចិត្តពិស្តារ ១២១ ដួង :

មហាកុសលចិត្ត ៨ ដួង ចែករួចហើយ

មហគ្គតកុសលចិត្ត ៩ ដួង ចែករួចហើយ

លោកុត្តរកុសលចិត្ត ២០ដួង ដោយពិស្តារចែកតាមឈាន៥ :

-ក្នុងបឋមជ្ឈានមានមគ្គ ៤ ចេតសិក ចុះ ៣៦ គឺ អញ្ញសមានា ១៣ សោភណ ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា ២)

-ក្នុងទុតិយជ្ឈានមានមគ្គ ៤ ចេតសិក ចុះ ៣៥ (វៀរវិតក្កៈតពីបឋមជ្ឈាន)

-ក្នុងតតិយជ្ឈានមានមគ្គ ៤ ចេតសិក ចុះ ៣៤ (វៀរវិចារៈ មួយទៀត) បន្ទាប់ពីទុតិយជ្ឈាន

-ក្នុងចតុត្ថជ្ឈានមានមគ្គ ៤ ចេតសិក ចុះ ៣៣ (វៀរបីតិ មួយទៀត)

- ក្នុងបញ្ចមជ្ឈានមានមគ្គ ៤ ចេតសិក ចុះ ៣៣ ដែរ ដូច ចតុត្ថជ្ឈាន គឺ អញ្ញសមានា ១០ (វៀរវិតក្កៈវិចារៈបីតិ) សោភណ ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា២) ។

<u>បញ្ជាក់ថា</u> : អប្បមញ្ញា ២ មិនមានក្នុងលោកុត្តរចិត្តទេ ។

ពាក្យថា អប្បមញ្ញា បានន័យថា ប្រមាណមិនបាន ។

រួមកុសលចិត្តពិស្តារ ៣៧ ដួង គឺ

- មហាកុសល ៨ដួង
- មហគ្គតកុសល ៩ដួង

} ១៧ ដួងនេះជាលោកិយ

- លោកុត្តរកុសលល ២០ ដួង

អកុសលចិត្ត ១២ ដួង ចែករួចហើយ ។

វិបាកចិត្តពិស្តារ ៥២ ដួង គឺ

- អកុសលវិបាកអហេតុកចិត្ត ៧
- កុសលវិបាកអហេតុកចិត្ត ៨
- មហាវិបាកចិត្ត ៨
- មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩

} ចិត្ត ៣២ ដួងនេះ ជាលោកិយវិបាក

លោកុត្តរវិបាកចិត្តពិស្ដារ ២០ គឺ រាប់តាមឈាន ៥ ដូចតទៅ :

ឈានទី ១ មានផល ៤

ឈានទី ២ មានផល ៤

ឈានទី ៣ មានផល ៤

ឈានទី ៤ មានផល ៤

ឈានទី ៥ មានផល ៤ ត្រូវជាផល ២០ ដូចលោកុត្តរកុសលដែរ ។ រួមលោកុត្តរវិបាកចិត្ត ២០ និង លោកិយវិបាក ៣២ ត្រូវជាវិបាក ចិត្តដោយពិស្ដារ ៥២ ។

សរុបចិត្តពិស្ដារ :

កុសលចិត្ត	៣៧ ដួង	
អកុសលចិត្ត	១២ ដួង	
វិបាកចិត្ត	៥២ ដួង	អព្យាកតចិត្ត ៧២ ដួង
កិរិយាចិត្ត	២០ ដួង	

ត្រូវជាចិត្តទាំងអស់មាន ១២១ ដួង ដោយពិស្ដារ ។

ពាក្យថាអហេតុកចិត្តបានដល់ចិត្តពុំមានហេតុ ៦ ឯហេតុដទៃក្រៅពីនេះនៅមាន ចំណែកសហេតុកចិត្តប្រកបដោយហេតុ ៦ ផង និងហេតុដទៃផង ។

សម្រួលឱ្យងាយក្នុងការសិក្សា ៖

១- ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ មានចេតសិកប្រកប ៧ គឺ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ។

២- ឧបេក្ខាសហគតំ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១០ បានដល់ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ + (វិតក្កៈ វិចារៈ អធិមោក្ខៈ) ។

៣- សម្បដិច្ឆន្នចិត្តំ ២ ដួង ឧបេក្ខាសន្តីរណចិត្ត ២ ដួង បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ ១ ទាំង ៥ នេះមាន ចេតសិកប្រកប ១០ ដួង (វៀរ វីរិយៈ បីតិ ឆន្ទៈ) ។

៤- សោមនស្សសហគតំ សន្តីរណចិត្តំ មានចេតសិកប្រកប ១១ ដួង (វៀរវីរិយៈ ឆន្ទៈ) ។

៥- ឧបេក្ខាសហគតំ មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ មានចេតសិកប្រកប ១១ ដួង គឺអញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វៀរបីតិ និងឆន្ទៈ)

៦- សោមនស្សសហគតំ ហសិតុប្បាទចិត្តំ មានចេតសិក ចុះ ១២ បានដល់ អញ្ញសមានា ១២ (វៀរឆន្ទៈ) ។

អសោភណចិត្ត ៣០ គឺ

អកុសលចិត្ត ១២ + អហេតុកចិត្ត ១៨ ។ ក្នុងចិត្ត ៨៩ ឬ ១២១ ដួង ចែកចេញជា ៣ ភូមិ ៖

១- ភូមិកាមាវចរមាន ៥៤ ដួង ចែកចេញជា ៤ ជាតិ គឺ កុសលជាតិ ១ អកុសលជាតិ ១ វិបាកជាតិ ១ កិរិយាជាតិ ១ ។

សរុប វិបាកនិងកិរិយាបានជាអព្យាកតជាតិ ព្រោះពុំមានកុសល និង អកុសល ។

២- មហគ្គតភូមិចែកជា ២ គឺរូបាវចរភូមិ ១ និងអរូបាវចរភូមិ ១ មាន ៣ ជាតិ បានដល់ កុសលជាតិ ១ វិបាកជាតិ ១ និង កិរិយាជាតិ ១ ។

៣- លោកុត្តរភូមិមានតែ ២ ជាតិ គឺមគ្គ ៤ ហៅថាកុសលជាតិ និងផល ៤ ហៅថា វិបាកជាតិប៉ុណ្ណោះ ។

(ដកស្រង់ពីក្នុងមេរៀនបង្រៀន ដោយលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតជាម្ចាស់) ។

ចិត្តទាំងអស់ត្រូវប្រែប្រួលវិនាសទៅដូចគ្នា ព្រោះជាជីវិតកើតរលត់ៗ បន្តគ្នារៀងរហូតពុំមានឈប់សម្រាកធ្វើការងារអ្វីផ្សេងៗ ក្រៅពីប្រមូលកៀរគរនូវវិបាកកម្មទាំងឡាយតាំងពីអតីតជាតិ និងបច្ចុប្បន្នជាតិដែលកំពុងរស់នៅ ចងក្រងលោកដោយកិលេសតណ្ហា ធ្វើជាសំណុំរឿងបញ្ជូនទៅថ្វាយសក្កទេវរាជឯឋានសួគ៌និងស្ដេចយមរាជឱ្យជម្រះបញ្ជីរឿងនៅឋាននរក ។ ការប្រែប្រួលបែបនេះ ពុំមានអ្វីឱ្យពិតប្រាកដមាំទាំកក់ក្ដៅ ព្រោះត្រឹមតែជាសង្ខារតាក់តែងពីហេតុប្បច្ច័យរបស់លោកដែលពុំមានខ្លឹមសារ ឬស្នូល ឬមានខ្លួនច្បាស់លាស់សម្រាប់ឱ្យជ្រកនៅ

ប្រៀបដូចជា វាលល្ហល្ហេវ ពុំមានកោះត្រើយគួរនឹងសំចត ដែលជាហេតុបណ្ដាលគ្រប់វត្ថុសម្ភារៈ ឱ្យប្រែប្រួលមានសភាពមិនទៀងទាត់នោះឯង។

លោក គឺធម្មជាតិទាំងឡាយ (អនុបាទិន្នកសង្ខារ) ដូចជាដើមឈើ ព្រៃភ្នំ ក្រំថ្ម វាលខ្សាច់ សមុទ្រ បឹងបួរ មច្ឆាជាតិ នៅក្នុងទឹក សត្វហើរក្នុងអាកាស សត្វចតុប្បាទ ទ្វេបាទ ក៏ត្រូវប្រែប្រួល វិនាសដូចគ្នា ដែលឋិតនៅក្នុងភាពមិនទៀងទាត់តាមកម្លាំងអូសទាញ ពីទំនាញផែនដី ពុំមានសត្វបុគ្គលអ្នកកសាង អ្នកទទួលផលនូវចំណែកបច្ចយុប្បន្នធម៌ ជាទុក្ខដោយអត្ថថា មិនទៀងនោះឡើយ ។ លោកនៃការវិនាស បែកធ្លាយនេះ មិនមែនសុទ្ធតែពុំមានសារៈខ្លឹមសារប៉ុណ្ណោះទេ អ្នកខ្លះគេយកពាក្យលោកនេះទៅប្រើប្រាស់ក្នុងកិច្ចការ តាមក្រសួងមន្ទីរ តាមការិយាល័យ ឬក្នុងគ្រួសារសម្រាប់ជាពាក្យហៅឱ្យ ពីរោះស្ដាប់ក្នុងសភាពថ្លៃថ្នូរ ដូចគេហៅថា លោកប្រុស លោកស្រី លោកកូន លោកឪពុក លោកម្ដាយ ឬលោក "ក" លោក "ខ" តាមដែលគេធ្លាប់និយមចូលចិត្តប្រើប្រាស់ទៅតាមសម័យ ។

លោកបរមត្ថនៃការរស់នៅនេះ ពុំដែលចិត្តល្អសម្រាប់យើងម្ដងណាឡើយ ចូលចិត្តទាញយកផលកម្រៃពីយើងគ្រប់ពេលគ្រប់ដង្ហើមចេញចូល ទោះបានអ្វីៗបន្តិចបន្តួចក៏មិនដែលអនុគ្រោះ តែងឆក់ទាញយកទៅទំពាស៊ី តាមអំណាចខ្លួន ឬកេងយកកម្លាំងពលកម្មតាំងពីរូប សំឡេង

ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ក៏ប្រលោមលួងលោមចិត្តយើងឱ្យបម្រើតាមចំណង់ចំណូលចិត្តខ្លួន រួចក៏បោះបង់ចោលគ្មានអាណិតមេត្តា ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ លោកនេះតែងបង្ខិតបង្ខំយើងជានិច្ចកាលក្នុងការរកប្រាក់កាស ដើម្បីបម្រើម្ចាស់បំណុល (ចៅកែតណ្ហា) មិនចេះគ្រប់គ្រាន់ថែមទាំងទាមទារយកអាយុជីវិតរៀងរាល់ថ្ងៃ ទោះបីអង្វរករលោកនេះយ៉ាងណាក៏ពុំព្រមដែរ ដូចមានព្រះគាថាទ្រង់ត្រាស់សំដែងថា :

យថា ទណ្ឌេន គោបាលោ គាវោ បាជេតិ គោចរំ

ឯវំ ជរា ច មច្ចូ ច អាយុំ បាជេន្តិ បាណិនំ

ប្រែ : គង្វាលគោ កៀងគោទាំងឡាយទៅកាន់ទីគោចរ ដោយអាជ្ញាគឺដំបង និងរំពាត់យ៉ាងណាមិញ ជរា គឺសេចក្តីទ្រុឌទ្រោមគ្រាំគ្រា និងមច្ចុរាជ (សេចក្តីស្លាប់) ក៏កៀងទៅនូវអាយុសង្ខាររបស់សត្វទាំងឡាយក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

មើលលោកនេះ ដោយការពិចារណា :

លោកគឺ រូបារម្មណ៍,សទ្ទារម្មណ៍, គន្ធារម្មណ៍, រសារម្មណ៍, ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ និងធម្មារម្មណ៍ គឺមើលអ្វីៗ នៅក្នុងខ្លួនយើងម្នាក់ៗជាមុនថា តើកន្លងផុតទៅអាត្មាអញ បានប្រព្រឹត្តធ្វើអ្វីខ្លះ បើមានការខ្វះខាតពុំទាន់បានធ្វើសេចក្តីល្អទេក៏គួរ ប្រឹងប្រែងបំពេញនូវ អំពើកុសល

ទាំងឡាយកុំបណ្តែតបណ្តោយធ្វេសប្រហែស ទុកឱកាសឱ្យបាបខ្ចីយកទៅប្រើប្រាស់ចោលទទេគ្មានបានអ្វីសោះ គួរបំពេញទាន សមាទានសីល ចម្រើនបញ្ញាឱ្យទាន់ពេលកំពុង មានជីវិតរស់នៅ ។

មើលលោកនេះ ដោយការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់ ព្រោះសុទ្ធតែអន្ទាក់នៃមារដែលជានិមិត្តរបស់កលមាយាចិត្តតាមអារម្មណ៍ ៦ ក្នុងទ្វារណាមួយធ្វើឱ្យយើងស្រមើស្រមៃរាល់ថ្ងៃ ដោយការច្នៃប្រឌិតរបស់តណ្ហាបណ្តាលជា រូបភាពគួរស្រឡាញ់ចូលចិត្តត្រេកត្រអាល នៅក្នុងកាមគុណទាំងឡាយ ជូនស្អប់បដិឃៈ ប្រទូស្តនឹងអារម្មណ៍ខ្លួនឯងដែលអារម្មណ៍នោះៗ គ្មានអ្វីគួរឱ្យភ័យតក់ស្លុតឬជាប់ជំពាក់ ព្រោះអារម្មណ៍ណាៗក្នុងលោកសុទ្ធតែមានម្ចាស់របស់គេហួងហែងថែរក្សា ដោយ អនិច្ចំ, ទុក្ខំ, អនត្តារួចហើយ ពុំចាំបាច់មានអ្នកដទៃណាមកជំនួស មានតែជួយបំភ្លឺផ្លូវដល់អ្នកវង្វេងឱ្យភ្ញាក់រឭកមករកភាពល្អត្រឹមត្រូវជាប្រក្រតីធម្មតា ដែលគួរណាស់មានមេត្តាចិត្តគាំទ្រលោកឱ្យដល់គ្នានឹងគ្នា បណ្តុះចិត្តល្អខ្លួនឯងនេះហៅថា ការជួយអ្នកដទៃឱ្យបានសុខពុំគិតពីផលប្រយោជន៍ព្រោះពុំមានអត្តាតួខ្លួនអ្នកទទួលផល មានត្រឹមតែសភាវៈជារបស់ឧបត្តិកឡើងតាមហេតុប្បច្ច័យគ្មានសារៈខ្លឹមសារសម្រាប់បុគ្គលណាម្នាក់ដែលលោកនេះគ្របសង្កត់ចិត្តរាល់ថ្ងៃនាំឱ្យមានសេចក្តីទុក្ខរាប់កប្បជាតិ ពុំមានអ្នកណាមកជួយស្រោចស្រង់ប្រោសប្រណីអាណិតអាសូរក្រៅពីករុណាទិគុណ

របស់ព្រះអនាវរណញ្ញាណ ។ លោកនេះ សុទ្ធតែគ្រឿងស្មោកគ្រោក ដែលពុំមានអ្វីធ្វើឱ្យសុខស្ងប់ក្រៅពីគិតតែរឿង សប្បាយភ្លើតភ្លើន នូវរបស់ខាងក្រៅ ។ កាលបើមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន មានបុណ្យសក្តិខ្ពង់ខ្ពស់ឧត្តុង្គឧត្តម មានគេសរសើរនិងមានសេចក្តីសុខមួយគ្រាតូច ក៏រីករាយសោមនស្សយ៉ាងក្រៃលែងដែលជីវិតរស់នៅមួយអត្តភាពត្រឹមមួយជួរខណៈនៃវិថីចិត្ត លុះអារម្មណ៍ទាំងនោះប្រែប្រួលវិនាសទៅវិញ ក៏មានសេចក្តីភ័យព្រួយ យំសោកកន្ទក់កន្ទេញចង់បានរបស់នោះមកវិញ ។ ម្យ៉ាងទៀត សត្វលោករស់នៅសព្វថ្ងៃចូលចិត្តត្រេកត្រអាល តែនឹងអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ទោះបីឋិតក្នុងសភាពណាក៏ដោយ សំខាន់គឺការស្វែងរកទ្រព្យសម្បត្តិរៀងរាល់ថ្ងៃមិនឈប់ឈរ ទោះបីបានតិចឬច្រើនទៅតាមលទ្ធភាពរបស់ខ្លួនហាក់ដូចមិនចេះឆ្អែតសោះ រហូតដល់ទៅរកទ្រព្យបានច្រើនៗធ្វើជាមហាសេដ្ឋីក៏នៅតែពោលថាមិនគ្រប់គ្រាន់ មិនស្កប់ស្កល់ដោយចេះតែត្រូវការនេះត្រូវការនោះ (កម្លាំង តណ្ហាខ្លាំង) លុះត្រាតែលែងត្រូវការទើបរកសេចក្តីស្ងប់ឃើញ ។ រូប, សំឡេង, ក្លិន, រស, ផោដ្ឋព្វៈ និងធម្មារម្មណ៍ជារបស់ក្រៅខ្លួន ប៉ុន្តែវត្ថុទាំង ៦ នេះ កើតចេញពីសន្តានចិត្តខាងក្នុង ដែលធ្វើឱ្យមានការស្រឡាញ់ស្អប់ បង្កប់អាថិកំបាំងថាមានអ្នកដទៃពេញចិត្តខ្លួន ស្អប់ខ្លួនឬក៏បង្កើតការសប្បាយតាមកាមារម្មណ៍ដូចជា បរិភោគអាហារមានរសឆ្ងាញ់នៅតាមផ្ទះឬនៅ

ភោជនីដ្ឋាននិងមើលល្បែងកម្សាន្ត មានការរាំច្រៀងប្រគំតន្ត្រី លេងកីឡាវាយកូនឃ្លី រត់ប្រណាំង ឬក៏ទៅមើលទីកន្លែងដទៃណាផ្សេង ដើម្បីសេចក្តីសប្បាយ នេះឯងជាតួទុក្ខដែលរស់នៅក្នុងការប្រើប្រាស់កម្លាំងធាតុពីកាមតណ្ហាទាំងអស់ ។ អ្វីទៅហៅថាកាម ? ឆ្លើយ : កាមបានដល់ទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗ ដែលសត្វលោកត្រូវការចាំបាច់ប្រើប្រាស់ ប្រចាំថ្ងៃដោយសេចក្តីត្រេកត្រអាល ដូចជា ដីស្រែចំការ ចម្ការ មាសប្រាក់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងរបស់ប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ ជាដើម ។ នៅក្នុងខុទ្ទកនិកាយមហានិទ្ទេស បឋមភាគបិដកលេខ ៦៤/៩ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សម្តែងឧបមា ធៀបប្រៀបកាម ទៅនឹងរបស់ ផ្សេងៗ មាន ១១ ប្រការ គឺ

១- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចជារាងឆ្អឹងដោយសេចក្តីថា មានសេចក្តីត្រេកអរតិច

២- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចដុំសាច់បានសេចក្តីថា ជារបស់សធារណដល់សត្វ មានប្រមាណច្រើន

៣- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចគប់ភ្លើងស្មៅ ដោយសេចក្តីថា ដុត កំដៅរឿយៗ

៤- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចរណ្តៅរងើកភ្លើង ដោយសេចក្តីថាមានកិរិយាក្តៅរោលរាលខ្លាំង

៥- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចយល់សប្តិ ដោយសេចក្តីថាមានកិរិយាតាំងឡើងផ្តេសផ្តាស

៦- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចរបស់ខ្ចីគេ ដោយសេចក្តីថាជារបស់ប្រព្រឹត្តទៅមួយដងមួយគ្រាប៉ុណ្ណោះ

៧- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចឈើមានផ្លែ ដោយសេចក្តីថាមានកិរិយាបាក់ខ្ទេចខ្ទី ឬបាក់ដាច់អស់

៨- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចកាំបិតនិងជ្រុញ ដោយសេចក្តីថាដាច់រេចរិល

៩- កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចមុខលំពែង ដោយសេចក្តីថាចាក់ទម្លុះ

១០-កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចក្បាលពស់វែក ដោយសេចក្តីថា ប្រកបដោយភ័យចំពោះមុខ

១១-កាមទាំងឡាយមានឧបមាដូចគំនរភ្លើង ដោយសេចក្តីថាក្តៅរោលរាលដោយភ្លើងធំ ។

មើលលោកនេះ គួរប្រញាប់ងកខ្លួនចេញ កុំនៅក្រាញបេះមិនចេញដូចសត្វជីងចក់តោងជាប់ស្អិតនឹងក្តារ គួររើបម្រះកុំឱ្យជាប់ជំពាក់ដូចស្តរតាំងម៉ែដែលគេកូរឱ្យស្អិតក្នុងខ្ទះ គួរលះបង់ចោល ឬកាត់បន្ថយឬវៀរកាម ដែលគ្រោតគ្រាតចេញដូចមានព្រះគាថាទ្រង់សំដែងទុក :

យោ កាមេ បរិវជ្ជេតិ សប្បស្សេវ បទា សិរោ

សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្តតិ ។

ប្រែ : បុគ្គលណាវៀរកាមទាំងឡាយ ដូចបុគ្គលវៀរក្បាលពស់ដោយជើង បុគ្គលនោះជាអ្នកមានសតិរមែងកន្លងវិសត្តិកាតណ្ហានេះក្នុងលោក ។

ជីវភាពក្នុងសង្គម

មើលលោកនេះ ដោយការពិចារណាចំពោះសង្គមមនុស្ស កំពុងរស់នៅសព្វថ្ងៃមានសភាពជ្រួលច្របល់ ដោយអំពើអធម៌ខ្វះសីលធម៌ច្រើនទៅដោយចោរឆក់ ចោរប្លន់ ការកាប់សម្លាប់គ្នាគ្មានត្រាប្រណីនិងការប្រព្រឹត្ត អនាចារ ការរកទទួលទានមិនគោរពតាមធម៌និងប្រព្រឹត្តល្មើសពីច្បាប់រដ្ឋដែលធម្មជាតិមិនទទួលស្គាល់ឡើយ ។ ដើម្បីជួយកែសម្រួលឱ្យសង្គមមានប្រក្រតីធម្មតាឡើងវិញ មានតែនាំគ្នាបដិបត្តិតាមធម៌ព្រះពុទ្ធអង្គ ទើបធ្វើឱ្យមនុស្សទូទៅគ្រប់ប្រភេទមានស្ថិរភាពហ្មឹងហ្មំដូចអរិយប្រទេសចម្រើនជឿនលឿនថ្លៃថ្នូរប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់ មានចរិយាធម៌ មានសីលធម៌ សុជីវធម៌ ប្រព្រឹត្តធ្វើដោយកាយវាចាចិត្ត បានជាប្រយោជន៍ ក្នុងការរស់នៅឈានទៅរកសេចក្តីសុខចាំបាច់ត្រូវមានសីលធម៌ និងវិនយប្បញ្ញត្តិគឺការអប់រំចិត្ត ។

អ្វីទៅហៅថាសីលធម៌ ?

ពាក្យថា សីលធម៌ កើតចេញពីពាក្យ សភាវធម៌ ដែលមានន័យថា ល្អ ស្អាត បរិសុទ្ធសម្រាប់មនុស្សប្រព្រឹត្តធ្វើដោយកាយវាចាចិត្ត ដើម្បីសេចក្តីសុខចម្រើនក្នុងសង្គមមនុស្ស ។

សីលធម៌ញែកចេញជា ២ ពាក្យ គឺ សីល + ធម៌ ដែលសរសេរនៅក្នុង វ/ក របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត ជោតញ្ញាណោថា :

* សីលបានដល់ វិរតិចេតនា ដែលវៀរចាកអំពើអាក្រក់, ការកាន់យក ឬប្រព្រឹត្តល្អ ដោយកាយវាចា និងការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងសិក្ខាបទ ឬវិនយប្បញ្ញត្តិ ។ ការកាន់យកនូវចរិយាល្អ, ការសង្រួម អង្គនៃចរិយា, ចរិត ចរិយា មារយាទល្អ, សេចក្តីល្អ, គតិ, លក្ខណៈ, និស្ស័យ, អធ្យាស្រ័យ, សភាព, ប្រក្រតី, ទម្លាប់, សណ្តាប់ធ្នាប់, ធម្មជាតិ, ធម្មតា ។

ធម្មៈ ឬធម៌ សំដៅយកអំពើល្អ, មានគុណធម៌ល្អ គឺសីលគុណ សមាធិគុណ បញ្ញាគុណ ឬព្រហ្មវិហារធម៌ ៤ ក៏បាន ។ ដូច្នោះ សីលធម៌ជាធម៌ជួយឧបត្ថម្ភដល់ការរស់នៅក្នុងសង្គមលោកប្រកបដោយកុសលធម៌ ។

* សីលធម៌ជាជំហានដំបូងរបស់មនុស្សរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដែលជីវិតត្រូវទទួលយកអំពើល្អដើម្បីជួយការពាររារាំងទប់ស្កាត់នូវអំពើអាក្រក់ទាំងឡាយមកបៀតបៀន មកព្យាបាទ ដោយអកុសលវិបាកណាមួយ ។

មនុស្សយើងបានអត្តភាពជាមនុស្សនេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាត្រូវការមិនចេះឆ្អែតព្រោះតណ្ហា (សមុទយទុក្ខ) ។ ដោយសារតែសេចក្តីត្រូវការមិនស្រាកស្រាន្ត ទើបនាំឱ្យមនុស្សមានការប្រណាំងប្រជែង ចង់បាននូវអ្វីៗទាំងឡាយ(បច្ច័យ៤) ដណ្តើមគ្នារស់រៀងៗខ្លួន ជាហេតុធ្វើឱ្យដុះដាលលូតលាស់ចម្រើននូវអកុសលធមិដូចមានការប្រទូសរ៉ាយ ជាញឹកញាប់ ដោយខ្វះប្រដាប់ការពារគឺសីលធមិដែលលោកកំពុងស្រេកឃ្លានពន់ពេកណាស់ ។ ចំណែកទ្រព្យសម្បត្តិមាសប្រាក់ក៏ជាសេចក្តីត្រូវការមួយផ្នែកដែរ កាលបើពុំមានលក្ខណសម្បត្តិគុណគឺសេចក្តីល្អទេ សេចក្តីសុខរបស់ជីវិតពិតជានឹងទទួលទុក្ខទោសគ្រោះថ្នាក់ រហូតដល់អាយុជីវិតជាមិនខាន ។ ព្រោះដូច្នោះបានជាព្រះពុទ្ធអង្គជ្រាបច្បាស់នូវហេតុនោះព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានធម្មវិសេសទេសនាឱ្យមនុស្សទាំងឡាយ វៀរនូវអំពើអាក្រក់សាងកម្មល្អ មានកុសលកម្មបថជាដើម គឺកាយកម្ម ៣, វចីកម្ម ៤ មនោកម្ម ៣ របស់កុសលកម្មបថ ១០ តែក្នុងទីនេះសំដៅទៅលើកម្មបថ ៧ ជាតួចេតនាសីលដូចតទៅនេះ ÷

១- កាយកម្ម ៣ ជាកុសលកម្មបថ ៣ បានដល់ៈ

- វៀរចាកការសម្លាប់សត្វ

- វៀរចាកការកាន់យកទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ ដែលគេមិនបានឱ្យ ដោយកាយ ឬដោយវាចា

- វៀរចាកការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយមានប្រពន្ធកូន អ្នកដទៃ ជាដើម ។

២ - វចីកម្ម ៤ ជាកុសលកម្មបថ ៤ បានដល់ :

- វៀរចាកការនិយាយពាក្យកុហក

- វៀរចាកការនិយាយពាក្យគំរោះគំរើយ

-វៀរចាកការនិយាយពាក្យបញ្ចិតបញ្ចៀងចាក់ដោត នាំឱ្យអ្នកដទៃ មិនសប្បាយក្តៅក្រហាយចិត្ត

-វៀរចាកការនិយាយលេងឥតប្រយោជន៍ ត្រូវនិយាយតែពាក្យណាត្រឹមត្រូវ និងមានប្រយោជន៍ ។

* សីលធម៌ក្នុងសង្គម ធ្វើមនុស្សឱ្យចេះរួមរស់ប្រកបដោយសាមគ្គីធម៌ មិនចេះមើលបណ្តាំគ្នា គិតតែប្រឹងបំពេញភារកិច្ចរៀងខ្លួន ដើម្បីសាងសុភមង្គលក្នុងគ្រួសារ ក្នុងប្រទេសនីមួយៗ ក៏រអិលទៅដល់សុខសន្តិភាពនៃសង្គមលោកទូទាំងប្រទេសទៀតផង ។

កាលណាគេនិយាយពីសីលធម៌ ក៏គេរាប់បញ្ចូលនូវសុជីវធម៌ និងចរិយាធម៌ផងព្រមទាំងវិនយប្បញ្ញត្តិ ព្រោះសីលធម៌ជាសភាវធម៌ធ្វើឱ្យកុសលផ្នែកដទៃៗទៀតចម្រើនឡើងព្រោងព្រាតជួយជ្រោមជ្រែងកុសលធម៌ទាំងឡាយរបស់សីលធម៌, របស់អរិយធម៌ឱ្យមានថាមពលខ្លាំងក្លាក៏ក្នុងន័យកសាងសុភមង្គលរបស់សង្គមមនុស្ស ដូចជាមាតាបិតានិងបុត្តសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក លោកគ្រូអ្នកគ្រូនិងសិស្ស, ស្វាមីនិងភរិយា សមណព្រាហ្មណ៍ មិត្តអាមាត្យ កម្មករ ក៏ត្រូវមានសង្គហធម៌ អនុគ្រោះទៅវិញទៅមក ដូចគ្នា ។ ដទៃក្រៅពីនេះ សីលធម៌ក៏ជាផ្នែកមួយក្នុងការសមាទាន និច្ចសីល ដូច សីល ៥ ផងដែរ ព្រោះសីលធ្វើឱ្យមនុស្សមានវិន័យថ្លៃថ្នូរ រីកចម្រើនទៅដោយវត្ថុ សម្ភារផ្សេងៗទាំងធ្វើឱ្យលោកបានសុខដែលមនុស្សត្រូវកសាងពូជមនុស្សដោយសមាទានសីល ៥ ជាឫសគល់នៃ ជីវិតមនុស្សជាតិ ។

* សីលធម៌ បើពោលឱ្យត្រូវ គឺការសំអាតកាយ សំអាតវាចា សំអាតចិត្ត ឱ្យបានល្អប្រកបដោយសុចរិតធម៌ ក្នុងកុសលកម្មបថ ១០ ដូចពោលខាងលើរួចហើយ គ្រាន់តែលើកចំណុចតូចៗ ខ្លះទៀតមកបញ្ចូលរួមផ្សំជាមួយជីវិតប្រចាំថ្ងៃ ដែលត្រូវជួបប្រទះតាមរយៈរូប តាមរយៈសំឡេង តាមរយៈក្លិន តាមរយៈរសអាហារ តាមរយៈផោដ្ឋព្វៈ តាមរយៈ

ធម្មារម្មណ៍ដែលសំខាន់រួមផ្សំជាមួយអបចាយនធម៌ គឺការគោរពឱនលំទោនដល់ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ និងមនុស្សទូទៅតាមលំដាប់ថ្នាក់ក្នុងសង្គម ។

* សីលធម៌ ជាសភាវកើតឡើងស្អាតពីកំណើតរបស់គេ មានវិនយប្បញ្ញត្តិ អបចាយនៈ និងសុជីវធម៌ជាឧបការៈក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃធ្វើឱ្យមនុស្ស ស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា ស្មោះត្រង់នឹងគ្នា ពោលពាក្យល្អសុភាពរាបសា មិនពោលពាក្យទ្រគោះបោះបោកដែលនាំឱ្យខូចទឹកចិត្តគិតចងគំនុំសងសឹក រហូតដល់ទៅវាយប្រហារគ្នាមិនចេះចប់ ។

*សីលធម៌រស់នៅក្នុងសង្គមនាំឱ្យមនុស្សចេះគោរពគ្នា (អបចាយនៈ) ចេះគួរសមគ្នា (សុជីវធម៌) ចេះជួយសន្តោសគ្នា (សង្គហធម៌) ដែលក្នុងការប្រកបអាជីពឬធ្វើដំណើរឆ្ងាយជិត ឬចូលរួមក្នុងទីប្រជុំជន ថ្លែងសុន្ទរកថា ចូលជួបនឹងអ្នកធំ តូច អ្នកមាន បណ្ឌិតសក្តិ ព្រះរាជា ឬធ្វើបដិសណ្ឋារកិច្ចភ្ញៀវក៏ក្នុងអបចាយនធម៌គ្រប់ឥរិយាបថ ៤ នៃរូបរាងកាយទាំងការនិយាយស្តីក៏គួរពោលតែពាក្យពិត ពាក្យមានប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្តាប់ដែល ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់សម្តែងមាន ៥ ប្រការ :

១- ត្រូវនិយាយតាមកាលគួរ

២- ត្រូវនិយាយតែពាក្យពិត

៣- ត្រូវនិយាយដោយពាក្យពីរោះផ្អែមល្ហែមឱ្យគេចូលចិត្ត

៤- ត្រូវនិយាយដោយពាក្យមានប្រយោជន៍

៥- ត្រូវនិយាយដោយចិត្តមានមេត្តាករុណា ដល់សត្វទូទៅ ។

មុននឹងនិយាយត្រូវរិះគិត　　ពោលវាចាពិតមានសិរី

ល្អអាក្រក់មកពីសំដី　　ផ្អែមល្ហែមរស់រីកព្រមដែរ។

ដែលមាននៅក្នុងសង្គមមនុស្សលោកជានិច្ចកាលតាមភារកិច្ច រៀងខ្លួនដូចតទៅនេះ :

១- សង្គហធម៌រវាងមាតាបិតានិងបុត្រ

ភារកិច្ចរបស់បុត្រមាន ៥ :

មាតាបិតាជាទីសង្ឃឹមក្នុងជីវិតរបស់កូន ដែលកូនត្រូវមានកតញ្ញូកតវេទិតាធម៌ដើម្បីសេចក្តីល្អរបស់កូនក្នុងឋានៈជាអ្នកទទួលនូវកេរមរតក ត្រូវខិតខំកសាងខ្លួនឱ្យបានទៅជាបុត្តមានចរិយាធម៌ សីលធម៌ល្អប្រពៃណីល្អ ដើម្បីជាគំរូដល់បុត្តទាំងឡាយក្នុងគ្រួសារ ហើយក៏ជាជន្ទល់និងជាសសរទ្រូងរបស់ប្រទេសជាតិ កូនត្រូវមានកាតព្វកិច្ចគោរព ចំពោះលោកអ្នកមានគុណនិងជួយទំនុកបម្រុង មិនឱ្យម៉ែឪព្រួយបារម្ភអ្វីទាំងកាយវាចាចិត្ត ប្រព្រឹត្តយ៉ាងសមរម្យឱ្យសមជាកូន មានលក្ខណសម្បត្តិល្អប្រពៃ ដូចដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនៅក្នុងទីឃនិកាយ បាដិកវគ្គ ឆដ្ឋភាគ សិង្គាលិកសូត្រទី ៨ បិដក លេខ

១៩/៦៨ អំពីការគោរពគុណមាតាបិតាជាទិសខាងកើតដែលកូនត្រូវទំនុកបម្រុងដោយស្ថានទាំងឡាយ ៥ យ៉ាង គឺ

១- កូនត្រូវតាំងចិត្តថា អាត្មាអញដែលមាតាបិតាចិញ្ចឹមរក្សាមកហើយ នឹងត្រូវចិញ្ចឹមគាត់វិញ ដោយសេចក្ដីថា មាតាបិតាជាអ្នកឱ្យកំណើតចម្រើនទៅដោយសាច់ និង ឈាមទៅដោយអវយវៈតាំងពីនៅបំបៅដោះ ជូតសំបោរ ផ្ទូតទឹកស្លៀកពាក់ មើលថែរក្សាគ្រប់សព្វបែបយ៉ាងដែល យើងជាកូនចាំបាច់ត្រូវចិញ្ចឹមផ្គត់ផ្គង់គាត់វិញ ។

២- ត្រូវជួយធ្វើការងារបម្រើមាតាបិតា ដោយសេចក្ដីថា សុខចិត្តខកខានធ្វើការងាររបស់ខ្លួន ដើម្បីមកជួយធ្វើការបម្រើមាតាបិតាវិញ ។

៣- ត្រូវតម្កល់ចិត្ត រក្សាវង្សត្រកូលឱ្យគង់វង់ ដោយសេចក្ដីថាបុត្តមិនត្រូវប្រើប្រាស់ទ្រព្យមរតកមានមាសប្រាក់ជាដើមឱ្យវិនាស ត្រូវតាំងនៅក្នុងវង្សត្រកូលប្រកបដោយធមិ មិនរាំងស្ទះនូវលាភសក្ការៈ ដែលហូរចូលមកដល់ក្នុងវង្សត្រកូលសូម្បីប្រព្រឹត្តធ្វើអ្វីៗឱ្យខុសពីខ្សែជីវិតវង្សត្រកូលក៏ពុំមានដែរ ។

៤- ប្រតិបត្តិឱ្យជាអ្នកសមគួរនឹងទទួលទ្រព្យមរតក ដោយសេចក្តីថា មាតាបិតាមានទ្រព្យតិច ឬច្រើនយ៉ាងណាទុកចែកឱ្យតែកូនគ្មានទុកឱ្យអ្នកដទៃណាឡើយ ចូរកូនប្រព្រឹត្តល្អ ចំពោះមាតាបិតាកុំប្រព្រឹត្តខុសនាំឱ្យទាស់ចិត្តគាត់ ព្រោះនៅក្នុងនោះមានធម៌អាចិកំបាំងគឺទឹកចិត្ត ព្រហ្មវិហារធម៌ ៤ ចំពោះកូនប្រុសស្រី ។

៥- ឧទ្ទិសទក្ខិណាទានដល់មាតាបិតា ដែលធ្វើកាលកិរិយាទៅកាន់បរលោក ដោយសេចក្តីថា យើងនឹងធ្វើបុណ្យឱ្យដល់លោកទាំងនោះ ហើយនឹងផ្តើមធ្វើទានឧទ្ទិសជូនទៅលោកអ្នកមានគុណចាប់តាំងពីពេលនេះតទៅ ដែលមានព្រះសង្ឃសាវកទ្រទ្រង់សីលជាប្រធានដូចមានព្រះគាថាទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនៅក្នុងសុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ខុទ្ទកបាឋ ភាគ ៥២/៤៥ ដូចតទៅនេះ :

អភិវាទនសីលិស្ស និច្ចំ វុឌ្ឍាបចាយិនោ

ចត្តារោ ធម្មា វឌ្ឍន្តិ អាយុ វណ្ណោ សុខំ ពលំ ។

ប្រែ : ធម៌គឺពរទាំងឡាយ ៤ ប្រការបានដល់ អាយុ ១ ពណ៌ សម្បុរ១ សេចក្តីសុខ ១ កម្លាំង ១ រមែងចម្រើនអស់កាលជានិច្ច ដល់អ្នកដែលមានសេចក្តីឱនកាយថ្វាយបង្គំចំពោះគុណព្រះរតនត្រ័យជាប្រក្រតី

និងមានសេចក្តីគោរពកោតក្រែងដល់បុគ្គលដែលមានសេចក្តីចម្រើន ដោយគុណមានសីលគុណជាដើម ឬ ចម្រើនដោយវ័យ គឺចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ ។

ភារកិច្ចរបស់មាតាបិតាមាន ៥ :

កាលបើឃើញកូនតាំងចិត្តល្អ មានកតញ្ញូកតវេទិតាធម៌យ៉ាងនេះ មាតាបិតាមានសេចក្តីត្រេកអររីករាយជាពន់ពេក ណាមួយស្រឡាញ់ និងអាណិតកូនក៏បានអនុគ្រោះទំនុកបម្រុងតបនូវសេចក្តីល្អដល់កូនប្រុសស្រី ឱ្យសមតាមឋានៈរបស់ខ្លួននូវស្ថាន ៥ យ៉ាងវិញដែរ ។

១- ហាមឃាត់កូនមិនឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ ដោយសេចក្តីថា មាតាបិតាពោលដល់ទោសដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងភពខាងមុខរបស់បាណាតិបាតជាដើម ហើយហាមថាកូនអើយកុំប្រព្រឹត្តធ្វើកម្មដូចយ៉ាងនេះឡើយ ក្នុងគំនិតចង់ប្រាប់កូនដែលបានធ្វើកម្មនេះរួចហើយ ។

២- ទូន្មានប្រាប់កូនឱ្យតម្កល់ចិត្តនៅក្នុងតែអំពើល្អ ដោយសេចក្តីថា មាតាបិតាឱ្យប្រាក់ដល់កូនដូចអនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ឱ្យបុត្តតាំងនៅក្នុងការសមាទានសីលជាដើម ។

៣- បង្កលក្ខណៈបរិយាកាស ឱ្យកូនបានចូលទៅសិក្សាសិល្បៈសាស្ត្រវិជ្ជាក្នុងសាលារៀន ដោយសេចក្តីថា មាតាបិតាបាន

ដឹងថាបុត្តតាំងនៅក្នុងឱវាទរបស់ខ្លួនហើយ ទើបញ៉ាំងបុត្តឱ្យសិក្សាសិល្បមានការគិតលេខជាដើមដែលប្រព្រឹត្តតាម វង្សត្រកូល ។

៤- កាលបើកូនធំពេញរូបពេញរាង គួររៀបចំស្ដីដណ្ដឹងកូនប្រសាឱ្យមានគូស្វាមីភរិយាសមរម្យតាមគន្លងប្រពៃណីជាតិ ដោយសេចក្ដីថា គឺសមគួរតាមត្រកូលជាអ្នកមានសីលនិងរូបសម្បត្តិសមរម្យជាដើម ។

៥- ចែកទ្រព្យសម្បត្តិដល់កូនប្រុសស្រីតាមសម័យដ៏សមគួរ គឺនិច្ចសម័យ និងកាលសម័យ ។ ម្នាលគហបតិបុត្តមាតាបិតាជាទិសខាងកើតដែលកូនទំនុកបម្រុងយ៉ាងនេះឯង រមែងអនុគ្រោះកូនដោយស្ថាន ៥ យ៉ាងជាទីមានសេចក្ដីក្សេមឥតមានភយន្តរាយអ្វីឡើយ ។ ដោយសេចក្ដីថា ក្នុងបទនោះសម័យមាន ២ យ៉ាងគឺ និច្ចសម័យ និងកាលសម័យ ។ និច្ចសម័យ គឺឱ្យជានិច្ចកាលក្នុងការចាយវាយផងនិងធ្វើបុណ្យទានផង ឯកាលសម័យបានដល់ ពេលកូនប្រុសស្រីមានប្ដីប្រពន្ធ ត្រូវចែកទ្រព្យផ្សេងនៅពេលដឹងថាខ្លួនជិតស្លាប់ ។

មាតាបិតាស្រឡាញ់កូនពិត មានធម៌ប្រណីតទុកចែកកូនស្ងួន
អនុគ្រោះប្រណីសម្តី ៤ កាយគ្រប់ចំនួនបីនៅក្នុងចិត្ត ។

កូនសន្សំទុកពាក្យអ្នកមានគុណ បានធ្វើដើមទុនសិក្សាលំអិត
គោរពប្រតិបត្តិសាងសុចរិត យកបណ្តាំពិតសណ្ឋិតជាស្នូល ។

ពាក្យពេចន៍ម៉ែឪស្រដីមិនខុស កូនចៅស្រីប្រុសចាំទុកជាគោល
អប់រំភាវនាកុសលហូរចូល សន្សំប្រមូលទុកក្នុងសន្តាន ។

ម៉ែឪមានគុណធ្ងន់ខ្លាំងអនេក ទោះបីទូលរែកលើកចេញមិនបាន
យកអ្វីមកប្រៀបក្រៅពីខ្លួនប្រាណ ទោះធំប៉ុន្មានក៏នៅមិនស្មើ ។

ព្រោះម៉ែឪនេះជាបុព្វាចារ្យ ថ្នាក់ថ្នមរក្សាមិនទាន់ចេះដើរ
បំបៅដោះកូនលាងអាចម៍បម្រើ ធំនាំបណ្តើរទៅរៀនសាលា ។

ទី២ម៉ែឪជាព្រហ្មមុខបួន ធម៌នៅក្នុងខ្លួនដូចពួកទេព្តា
មេត្តាអាណិតចិត្តទន់ស្នេហា ដោយឧបេក្ខាទ្រទ្រង់ចិត្តស្ងប់ ។

ទី៣ម៉ែឪជាអាហុណេយ្យ ពុំមានឧបមេយ្យដូចសោឡសចប់
កូនត្រូវផ្គត់ផ្គង់ចិញ្ចឹមផ្គុនផ្គាប់ ទុកជាទម្លាប់សំពះរាល់ថ្ងៃ ។
កូនណាដឹងគុណមាតាបិតា ធម្មជាតិប្រាប់ថាប្រសើរពេកក្រៃ
បុណ្យជួយស្រោចស្រង់ស្រណោះអាល័យ នៅពេលក្សិណក្ស័យរីករាយក្នុងសុគតិ ។

ការដឹងគុណនាំមកនូវសេចក្តីសុខចម្រើន ។

២- សង្គហធម៌រវាងលោកគ្រូនិងសិស្ស

ភារកិច្ចសរបស់សិស្សមាន ៥ :

ចំណែកលោកគ្រូអាចារ្យឬអ្នកគ្រូក៏មានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុង ដល់ការកសាងធនធានមនុស្សបន្ទាប់ពីមាតាបិតា និងផ្សព្វផ្សាយចំណេះដឹងលើកតម្កើងវប្បធម៌ប្រពៃណីជាតិក្នុងសង្គម ដល់សិស្សានុសិស្សសម្រាប់ជាសសរទ្រូងរបស់ប្រទេសជាតិ ក៏ត្រូវមានគុណធម៌សមស្រប ជាអ្នកមានឱវាទថ្លៃថ្នូរគួរគោរពលើកតម្កើងដែលសិស្សពេញចិត្តធ្វើសក្ការះរាប់ អាន និងប្រតិបត្តិដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង :

១- សិស្សត្រូវក្រោកទទួលលោកអាចារ្យឬលោកគ្រូអ្នកគ្រូ ដោយសេចក្តីថា ក្រោកឈរឡើងកាលបើឃើញលោកគ្រូដើរចូលមកជិត ត្រូវទទួលយករបស់ពីដៃ ក្រាល អាសនៈ បក់ផ្លិត លាងជើង ជូតជើង ជាដើម ។

២- សិស្សត្រូវតែមានការគាល់បម្រើ ឬជួយធ្វើកិច្ចការខ្លះៗជូនលោកគ្រូតាមមុខនាទីរៀងៗខ្លួន ដោយសេចក្តីថា ទៅជួយធ្វើការងារជូនលោកគ្រូឱ្យហ្មត់ចត់ពិតប្រាកដ ។

៣- សិស្សត្រូវជឿស្តាប់ពាក្យទូន្មានរបស់លោកអាចារ្យ ឬលោកគ្រូអ្នកគ្រូយ៉ាងរីករាយពេញចិត្ត ដោយសេចក្តីថា បើសិស្ស

មិនជឿស្តាប់លោកគ្រូអាចារ្យទេក៏រមែងមិនចម្រើនក្នុងសិល្បសាស្ត្រ និងមិនបានសម្រេចគុណវិសេសអ្វីឡើយ ។

៤- ដោយការបម្រើតូចៗ (មានការជូនទឹកលុបមុខ និងឈើស្ទន់ជាដើម) ដោយសេចក្តីថា ទោះបីការងារតូចតាចយ៉ាងណាក៏មិនត្រូវឱ្យលោកគ្រូធ្វើដោយខ្លួនឯងដែរ ។ ការជ្រោមជ្រែង ការគាំទ្រ និងសម្តែងការគោរពដោយធ្វើការងារ ជាការអនុមោទនាចំពោះគុណដែលជាការបម្រើដ៏ប្រសើរក្រៃលែង ។

៥- សិស្សត្រូវសិក្សារៀនសូត្រនូវសិល្បសាស្ត្រមុខវិជ្ជាយ៉ាងគោរព ដោយសេចក្តីថា សិក្សារៀនសូត្រឱ្យហ្មត់ចត់ត្រឹមត្រូវល្អ សូម្បីមួយបទក៏គួរឱ្យដឹងពិតប្រាកដឈ្មោះថា រៀនដោយការគោរព ។

ភារកិច្ចរបស់លោកគ្រូអាចារ្យមាន ៥ :

ចំពោះលោកអាចារ្យ ឬលោកគ្រូអ្នកគ្រូកាលបើឃើញសិស្សយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះខ្លួនក៏ខំផ្សាយចំណេះដឹងដល់សិស្សទាំងឡាយមិនលាក់លៀមទុក និងរកវិធីសាស្ត្រ (របៀប បង្រៀន) យ៉ាងប្លែកៗ ដោយមានការប្រជុំដោះស្រាយគ្នាដើម្បីធ្វើឱ្យសិស្សងាយយល់បានសម្រេចប្រយោជន៍ តែងមានមេត្តាករុណាធម៌ប្រោសប្រណីដល់សិស្ស

ដោយទឹកចិត្តល្អយ៉ាងត្រជាក់ក្នុងការឱ្យឱវាទអនុគ្រោះនូវស្ថាន៥យ៉ាងទៅវិញដែរ :

១- ដឹកនាំបង្រៀនសិស្សឱ្យបានល្អមានសីលធម៌ល្អ ដោយសេចក្ដីថា លោកគ្រូអាចារ្យរមែងឱ្យសិស្សសិក្សាគឺណែនាំនូវអាកប្បកិរិយាមារយាទថា អ្នកគួរអង្គុយយ៉ាងនេះ គួរឈរយ៉ាងនេះ គួរដើរយ៉ាងនេះ គួរទំពាយ៉ាងនេះ គួរបរិភោគយ៉ាងនេះ គួរវៀរ មិត្រអាក្រក់ គួរគប់មិត្តល្អ ។

២- ធ្វើយ៉ាងណាបង្ហលក្ខណៈឱ្យសិស្សបានរៀនល្អ ដោយសេចក្ដីថា លោកគ្រូអាចារ្យ ជម្រះអត្ថនិងព្យញ្ជនៈប្រយោគ រួចហើយឱ្យសិស្សរៀនដោយអាការៈដែលសិស្សនឹងរៀនបានល្អ ។

៣- ប្រៀនប្រដៅសិស្សឱ្យបានចេះដឹងត្រឹមត្រូវក្នុងសិល្បសាស្ត្រសព្វគ្រប់ តាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ។

៤- បើមានសិស្សល្អតែងលើកតម្កើងសរសើរនៅក្នុងទីប្រជុំសិស្សទាំងឡាយក្នុងសាលា ដោយសេចក្ដីថា លោកគ្រូអាចារ្យទាំងឡាយ ពោលដល់គុណរបស់សិស្សយ៉ាងនេះថា សិស្សរបស់យើងម្នាក់នេះឆ្លាតពូកែ ជាពហុស្សូត (ចេះ ចាំច្រើន) ស្មើនឹងយើង អ្នកទាំងឡាយចូរសម្គាល់នូវសិស្ស នេះចុះ ។

៥- ធ្វើសេចក្ដីការពារក្នុងទិសទាំងឡាយ ដោយសេចក្ដីថា ឱ្យសិក្សាប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់គ្រប់ទីទាំងពួង ព្រោះលាភសក្ការៈរមែង កើតដល់សិស្សក្នុងទិសទាំងឡាយជាពិសេស ជួយការពារនូវភយន្តរាយទាំងឡាយ ដែលនឹងត្រូវកើតឡើងពីសត្រូវ គឺពួកមនុស្សអាក្រក់ អមនុស្ស ឬសត្វតិរច្ឆានកាចៗ ដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ៍ស្រង់យកមហាកុសលជំនួសអកុសលដែលកើតឡើងពីតណ្ហា ។

សម្លឹងមើលលោកដោយចិត្តមេត្តា លោកគ្រូអាចារ្យតែងអនុគ្រោះ
ប្រាប់នូវវិជ្ជាដល់សិស្សទាំងអស់ ពោលពាក្យពីរោះមានអត្ថខ្លឹមសារ ។
សិស្សស្ដាប់ងាយយល់សាងមេរៀនទុក សិក្សាបានសុខព្យាយាមឧស្សាហ៍
គោរពប្រតិបត្តិដោយចិត្តជ្រះថ្លា ធម៌ល្អអស្ចារ្យកម្របានជួប ។

គុណគឺសេចក្ដីល្អរមែងមានចំពោះសិស្សល្អ ។

៣- សង្គហធម៌រវាងស្វាមីនិងភរិយា

រវាងស្វាមីភរិយា មានគុណបំណាច់ដល់លោកនេះយ៉ាងច្រើន ព្រោះ បានឱ្យកំណើតបុត្តទុកបន្តពូជពង្សវង្សត្រកូល ក្នុងសង្គមគ្រួសារ សម្រាប់អនាគតប្រទេសជាតិនីមួយៗលើសាកលលោកដែលជាជំហាន ដំបូងក្នុងការកសាងធនធានមនុស្ស ។ លោកគ្រូអ្នកគ្រូបានទទួលការ អប់រំបង្រៀនសិស្ស ព្រោះជាកុលបុត្រប្រសូតចេញពីមាតាបិតា។ បុគ្គលិក រាជការ អ្នកតូចអ្នកធំមានឋានន្តរសក្តិ ប្រភេទណា ក៏ជាបុត្ររបស់មាតា បិតាដូចគ្នា ពុំមានមនុស្សណាម្នាក់កើតមកហើយគ្មានមាតាបិតាជាអ្នកឱ្យ កំណើតគ្រប់គ្រងថែរក្សា លើកលែងតែក្នុងសម័យពុទ្ធកាលមាន ឧបបាតិកកំណើត គឺកំណើតពុំមានមាតាបិតា ជាអ្នកសម្រេចកិច្ចឱ្យ ។

ចំពោះមាតាបិតា ក៏ឈ្មោះថាស្វាមីភរិយាដែរ គ្រាន់តែមានបុត្រ ឯភរិយាស្វាមីជាមនុស្សមិនទាន់មានបុត្រ ហើយក៏គង់នឹងមានបុត្រនៅ ពេលអនាគតនឹងក្លាយទៅជាមាតាបិតាដូចគ្នា ព្រោះហេតុដូច្នេះបាន ជាមានពាក្យគេនិយាយថា "ស្ត្រីជាមាតាពិភពលោក" ព្រោះជាអ្នកបង្កើត បុត្ររបស់មនុស្សលោកទៅតាមនិយាមធម្មជាតិ មិនអាចមានអ្នកណា មកប្រែក្រឡាស់ឱ្យខុសពីការពិតនេះបានឡើយ ។ ព្រោះតែមាតាជាអ្នក បង្កើតលោក បានជាគេលើកស្ត្រីឱ្យមានសិទ្ធិសេរីភាពដូចបុរសដោយការ ទាមទារសិទ្ធិដែលប្រារព្ធធ្វើពិធីបុណ្យខួបកំណើតទិវានារីអន្តរជាតិកំណត់ យក **ថ្ងៃទី ០៨ ខែ មិនា** រៀងរាល់ឆ្នាំ ដែលស្ត្រីបានចូលរួមការងារជាមួយ បុរសធ្វើកិច្ចការអ្វីដទៃ ដូចបុរស ទាំងផ្នែកកសិកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម បុគ្គលិក

កម្មករ អ្នករាជការ តូចធំ រហូតបានចូលកាន់មុខតំណែងធំៗ នាសម័យសព្វថ្ងៃនេះយ៉ាង ជាក់ស្ដែងមែន ។

ម្យ៉ាងទៀត ស្ត្រីមានតួនាទីជាអ្នកជួយរៀបចំចាត់ចែងការងារជាមួយបុរសក្នុងដំណើរការណ៍ ស្ថាបនាលោកឱ្យបានទៅជាលោកមានអារ្យធម៌ សម្បូណ៌ជឿនលឿនទាំងផ្នែកចរិយាធម៌ សីលធម៌ ប្រពៃណី វប្បធម៌ សាសនា សមស្របតាមស្ថាប័នសង្គមចាំបាច់ ត្រូវអាស្រ័យពីធម្មៈ ដែលមានព្រះពុទ្ធសាសនាជាគោលឬជាគ្រឹះ ។ លទ្ធផលការងារទាំងអស់នេះ មិនមែនសម្រេចនៅត្រឹមតែលើកស្ត្រីជាមាតាពិភពលោកប៉ុណ្ណោះទេ ត្រូវអាស្រ័យពីហេតុប្បច្ច័យដទៃទៀតយ៉ាងច្រើន សំខាន់ត្រូវមានសុចរិតកម្ម ព្រោះអ្វីកើតឡើងមិនមែនសុទ្ធតែកើតពីស្នាដៃមនុស្សសុទ្ធសាធ ជាការរួមផ្សំនឹងធាតុដទៃៗសម្រេចពីតួចេតនាកម្ម សំដៅទៅលើគុណធម៌ ដែលជាអ្នកមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ហើយក៏មិនមែនឱ្យឈ្មោះថាស្ត្រីក៏សុទ្ធតែត្រូវបានគេទទួលស្គាល់នោះទេ តែទោះជាយ៉ាងណា ការងាររបស់ស្ត្រីមានប្រសិទ្ធភាពច្រើនជាមួយបុរស ដូចជាចូលរួមការងារបម្រើលោក ចូលរួមធ្វើបុណ្យទានខាងផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនានិងជាលំអនៅក្នុងគ្រួសាររបស់លោក ព្រមទាំងមានស្វាមីជាអ្នកគ្រប់គ្រងថែរក្សាចិញ្ចឹម ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់មានព្រះទ័យសន្ដោសប្រោសប្រណីប្រទាននូវឱវាទដល់អ្នកទាំងពីរសូមឱ្យ ទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខប្រាស់ចាកទុក្ខកុំបីអាក់ខានឡើយ ព្រោះ

ការរស់នៅជាមួយគ្នារវាងគូស្វាមីភរិយា តែងមានការទាស់ខុសប្រែប្រួលមិនខាន មិនតែប៉ុណ្ណោះ ស្ត្រីបានចូលមកទ្រង់ព្រះផ្នួសបួសជាភិក្ខុនីទ្រទ្រង់នូវគុណ ក្នុងសាសនាព្រះដ៏មានព្រះភាគធ្វើកិច្ចបដិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរតាមធម៌ បានសម្រេចមគ្គផលច្រើនរាប់មិនអស់នាសម័យពុទ្ធកាល ហើយក៏ជាចំណែកមួយនៃការកសាងខ្លួនឱ្យបានល្អក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះដែលស្ត្រីមានតួនាទី ចូលរួមជួយកសាងលោកផង និងស្វែងយល់ពីការសិក្សាព្រះធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងឋានៈជាឧបាសិកាមានចំនួនច្រើនដូចគ្នាព្រោះឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

ដើម្បីជួយសម្របសម្រួលដល់អ្នកទាំងពីរឱ្យមានសុភមង្គលសម្រេចប្រយោជន៍ក្នុងស្ថាប័នគ្រួសារ ព្រះអង្គទ្រង់លើកឡើងនូវសង្គហធម៌អនុគ្រោះជួយគ្នាដូចតទៅ :

ភារកិច្ចរបស់ស្វាមីមាន ៥

ចំពោះស្វាមីជាទិសខាងលិច ត្រូវទំនុកបម្រុងភរិយាដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង :

១- ស្វាមីត្រូវរាប់អានភរិយាឱ្យពេញច្បាប់ ដោយសេចក្តីថា ពោលពាក្យល្អ យ៉ាងពីរោះទៅរកភរិយាមិនឱ្យទាស់ចិត្ត ។

២- ស្វាមីមិនត្រូវមើលងាយភរិយាឡើយ ដោយសេចក្តីថា មិនមើលងាយដោយពាក្យគំរោះគំរើយប្រៀបដូចពោលពាក្យជាមួយនឹងទាសៈកម្មករ ជាដើមទៅរកភរិយា ។

៣- ស្វាមីមិនត្រូវប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តភរិយាទៅមានស្ត្រីដទៃ ដោយសេចក្តីថា ស្វាមីមិនមានស្ត្រីដទៃជាភរិយា ។

៤- ស្វាមីត្រូវប្រគល់ឥស្សរភាព (តួនាទីដល់ភរិយា) ឱ្យជាធំក្នុងការរៀបចំផ្ទះ ដោយសេចក្តីថា ភរិយាត្រូវទទួលមុខនាទីធំក្នុងការងារផ្ទះដែលជាកិត្តិយសមួយរបស់ស្ត្រីមានស្វាមីចិញ្ចឹម ទោះបីមិនមានទ្រព្យ ឬក្រខ្សត់យ៉ាងណា ឱ្យតែបានទទួលនូវកិត្តិយសមុខមាត់ល្អយ៉ាងនេះក៏ភរិយារីករាយសប្បាយចិត្តដែលជាសុភមង្គលក្នុងជីវិតគ្រួសារ ។

៥- ស្វាមីត្រូវជូនគ្រឿងអលង្ការសម្រាប់តុបតែងខ្លួនដល់ភរិយា ដោយសេចក្តីថា ឱ្យគ្រឿងប្រដាប់អលង្ការដ៏សមគួរដល់ភរិយា ព្រោះគ្រឿងអលង្ការជាលំអមួយរបស់ស្ត្រី ដល់ការតំណាងទឹកចិត្តដ៏បរិសុទ្ធរបស់ស្វាមីជូនភរិយា សម្រាប់ជាគ្រឿងលួងលោមចិត្ត និងជាបណ្ណាការមានតម្លៃខ្ពស់របស់ស្ត្រីគ្រប់រូបទាំងអស់ក្នុងលោកដែលធ្វើឱ្យនាងជាភរិយាជាប់ចិត្តស្រឡាញ់ស្មោះអស់ពីដួងចិត្តទៅលើស្វាមី តែរបស់ទាំងនេះមិនមានតម្លៃដូចទឹកចិត្តឡើយ ។

ភារកិច្ចរបស់ភរិយាមាន ៥ :

ដើម្បីឆ្លើយតប នូវអំពើល្អរបស់ស្វាមីដ៏កម្រក្នុងលោក ភរិយាជាទិសខាងលិចក៏មានធម៌ជួយទំនុកបម្រុងអនុគ្រោះស្វាមី ដោយស្ថានទាំងឡាយ ៥ យ៉ាងវិញដែរ ។

១- ភរិយាត្រូវចាត់ចែងការងារដោយល្អ ដោយសេចក្ដីថា ភរិយាមិនលះបង់ការដណ្ដាំស្លធ្វើម្ហូបអាហារជូនស្វាមីទោះបីមានមុខនាទីសំខាន់ក្នុងរាជការឬជាប់រវល់អ្វីៗយ៉ាងណាក៏ដោយ ។

២- ភរិយាត្រូវសង្គ្រោះសាច់ញាតិទាំងពីរខាងដោយល្អ ដោយសេចក្ដីថា ធ្វើការរាប់អានជូនដំណើរទៅវិញទៅមកជាដើម ។

៣- ភរិយាមិនប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តស្វាមីទៅរកប្រុសដទៃផ្សេង ដោយសេចក្ដីថា មិនលះបង់ស្វាមីទៅមានប្រុសដទៃឡើយ ។

៤- ភរិយាត្រូវថែទាំទ្រព្យសម្បត្តិដែលស្វាមីខំស្វែងរកបាន ដោយសេចក្ដីថា ទ្រព្យដែលស្វាមីរកបានពីកសិកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម ត្រូវរក្សាទុកយ៉ាងល្អកុំឱ្យបាត់បង់ ព្រោះស្វាមីជាម្ចាស់លើជីវិត បើចង់ចាយវាយប្រើប្រាស់ត្រូវសួរសុំរកពីស្វាមី និងជាអ្នកខែងរែងដល់ការងារធ្វើម្ហូបអាហារក្នុងគ្រួសារ ។

៥- ភរិយាឈ្លាសវៃមិនខ្ជិលច្រអូសក្នុងកិច្ចការសព្វគ្រប់ ដោយសេចក្ដីថា ភរិយាមិនដូចស្ត្រីខ្ជិលដទៃ តែងខិតខំធ្វើសេចក្ដីល្អដែលខ្លួនធ្លាប់បានធ្វើ បើមានការខ្វះខាតចន្លោះគួរបំពេញ

ឡើងវិញ ។ ការងារល្អរបស់ស្ត្រីជាមង្គលដ៏ឧត្តមនៅក្នុងគ្រួសារ ។ ស្ត្រីជាម្ចាស់ផ្ទះត្រូវចេះគួរសម និងមានវាចា ទន់ភ្លន់ពីរោះផ្អែមល្ហែមដោយបិយវាចាគួរជាទីស្រឡាញ់រាប់អានពីអ្នកដទៃ និងក្នុងគ្រួសារ ។

ភរិយាដែលបានស្វាមីស្រឡាញ់ស្មោះត្រង់ចំពោះខ្លួន ដូចបានជម្រាបជូនមកនោះ សុខចិត្តលះបង់អ្វីៗទាំងអស់ ដើម្បីស្វាមីដោយភក្តីភាព មិនហ៊ានប្រព្រឹត្តទាស់ចិត្តប្ដី ដោយខំរក្សាការស្រឡាញ់ពេញចិត្តស្វាមីនោះ ឱ្យមានស្ថិរភាពរៀងរហូតអស់មួយជីវិត ទុកបន្តពូជពង្សវង្សត្រកូលដល់អនាគតកូនសម្រាប់មាតាមានព្រហ្មវិហារធម៌មួយ ក្នុងសង្គម និងជាគំរូដល់គ្រួសារជិតខាងរបស់ប្រទេស ។

☛ ភរិយាជំពូកនេះជាស្ត្រីជួយលោកដែលគេចាត់ទុកថា ជាមាតាពិភពលោក ព្រោះប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវតាមធម៌ ដែលលោកនឹងទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខរីកចម្រើនដល់សង្គមគ្រួសារអាចនឹងឈានឡើងទៅដល់អារ្យប្រទេស មានភាពរុងរឿងគ្រប់វិស័យ ដោយសីលគុណដូចប្រការខាងលើរបស់ធម្មៈជាក់ជាមិនខាន ។

☛ ស្វាមីមានចិត្តស្រឡាញ់ភរិយា ទ្រព្យធននានាប្រគល់ឱ្យស្ត្រី
ទុកជាមេផ្ទះសាងជីវិតថ្មី ទាស់ខុសអ្វីៗភក្ដីករុណា ។

☛ ភរិយាចំណាប់ជាត្រួយជីវិត សួស្តីមានពិតនៅក្នុងគ្រួសារ
ជួយលើកមុខប្តីទឹកចិត្តស្នេហា គ្រប់ពេលឧស្សាហ៍កិច្ចការជាស្ត្រី ។
☛ ស្វាមីប្រឹងប្រែងបម្រើការងារ នឹកដល់ភរិយាធ្វើម្ហូបចំណី
មើលរៀបចំផ្ទះបន្ទប់សិរី ទុកជូនលោកប្តីឱ្យរីករាយចិត្ត ។

ការប្រព្រឹត្តល្អនាំមកនូវសុភមង្គលក្នុងគ្រួសារ ។

អរិយធម៌

អ្វីទៅហៅថា អរិយធម៌ ឬអារ្យធម៌ ?

ឆ្លើយ : អរិយធមិ ឬអារ្យធមិ ជាធម្មជាតិប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់ឧត្តុង្គឧត្តមក្រៃលែងសម្រាប់ស្រុកនិគម ខេត្តដែនរបស់ប្រទេសនិមួយៗទៅតាមអធ្យាស្រ័យរបស់សង្គមធ្លាប់និយមចូលចិត្តពេញចិត្តរបៀបរបបរស់នៅយ៉ាងណា ក៏នៅលើសេចក្តីត្រូវការនៃប្រជាជនក្នុងទីកន្លែងនិមួយៗដែលប្រព្រឹត្តធ្វើអំពើបែបនោះៗ ដើម្បីកែច្នៃតំបន់ឱ្យមានអភិវឌ្ឍនាការចម្រើនរុងរឿងដើរទាន់សម័យរបស់អរិយប្រទេសក្នុងសាកលលោក ។

នៅក្នុងវចនានុក្រមសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** បានសរសេរប្រាប់ថា : អរិយៈ ភាពប្រសើរ, ត្រឹមត្រូវ, សុភាព, រៀបរយ, មានបែបបទល្អ, ស្អាតត្រង់ដែលឥតទោស ។ មានន័យមួយទៀតនៅក្នុងគម្ពីរព្រះពុទ្ធសាសនាថា: អរិយមាន ៤ ពួក គឺ ÷

១- អចារអរិយៈ ឬអាចារិយៈ អ្នកដែលមានមារយាទត្រឹមត្រូវល្អ ។

២- ទស្សនអរិយៈ ឬទស្សនារិយៈ អ្នកដែលមានរូបឆោមលោមពណ៌ល្អ មានឥរិយាបថ ស្រគត់ស្រគំ សមរម្យ គួរឱ្យចង់ឃើញចង់មើល ។

៣- លិង្គអរិយៈ ឬលិង្គារិយៈ បព្វជិតដែលល្អតែភេទ គឺអ្នកបួសដែលផ្ចិតផ្ចង់ប្រុងប្រយ័ត្នតែការស្លៀកដណ្តប់ឱ្យត្រឹមត្រូវតាមបែបបទជាសមណៈ ប៉ុន្តែជាមនុស្សទ្រុស្តសីល ។

៤- បដិវេធអរិយៈ ឬបដិវេធារិយៈ គឺលោកអ្នកបានសម្រេចលោកុត្តរធម៌ (ពុទ្ធាទិ បណ្ឌិត) ។ អាចប្រើពាក្យ "អារ្យ" សរសេរសម្រួលថា អារ្យផ្លាស់ប្តូរគ្នាក៏បាន ដូចអរិយជន ឬអារ្យជន គឺជនពួកអារ្យៈ ជាជន មានរបៀបបែបបទទំនៀមសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ នាំឱ្យមានសេចក្តីចម្រើន ។ អរិយជាតិ ឬអារ្យជាតិ គឺមានជាតិជាអរិយជន, ជាតិជនអ្នកមាន

អារ្យធម៌ ។ អរិយទ្រព្យ, អរិយធន ឬអារ្យទ្រព្យ គឺទ្រព្យប្រសើរ, ទ្រព្យរបស់អរិយជន (ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាសំដៅយកធម៌ ៧ យ៉ាង គឺ សទ្ធា, សីល,ហិរិ, ឱត្តប្បៈ, សុតៈ, ចាគៈ, បញ្ញា ហៅថា អរិយទ្រព្យ) ព្រះពុទ្ធប្រទាន ឱវាទហៅថា ទ្រព្យប្រសើរក្រៃលែង ។ ជនណាមាន ទ្រព្យនេះ ជននោះឯងព្រះចមត្រៃ ប្រទានឱវាទថ្លៃថា ពុំមែនជាអ្នកទីទ័លក្រឡើយ ។ អរិយធម៌ ឬអារ្យធម៌ គឺធម៌ដែលនាំឱ្យកើតសេចក្ដីសុខចម្រើន, ធម៌របស់អរិយជន ទំនៀមសណ្ដាប់ធ្នាប់ល្អ, ឬបែបបទរៀបរយ ។ ចំណែកព្រះអរិយបុគ្គលមាន ៨ ពួក រាប់តាំងពីបានសម្រេច សោតាបត្តិមគ្គរហូតដល់បានសម្រេចអរហត្តផល ។

ពាក្យថា អរិយធម៌នេះកើតឡើងដោយឫសគល់ ៥ ប្រការ :

១- សីលធម៌ : ហេតុនាំឱ្យចៀសវាងនូវអំពើអាក្រក់កសាងតែអំពើល្អតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ធ្វើឱ្យមនុស្សមានមេត្តា ករុណា ស្រឡាញ់រាប់អានគ្នាមិនមានការព្យាបាទបៀតបៀនគ្នា ។

២- មនុស្សធម៌ ៖ វិនយប្បញ្ញត្តិ ធ្វើឱ្យមនុស្សប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវតាមឋានៈជាមនុស្ស ដែលមានគុណតម្លៃប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់ ។

៣- សុជីវធម៌ ៖ ច្បាប់រស់នៅសមរម្យតាមមុខនាទីរបស់មនុស្ស ស្គាល់ហេតុផល គួរឬមិនគួរ ស្គាល់ឋានៈខ្លួន នឹងអ្នកដទៃ ស្គាល់ប្រមាណក្នុងជីវភាពរស់នៅ ស្គាល់កាលសម័យ, ស្គាល់មិត្ត និងអមិត្ត ។

៤- វប្បធម៌ ៖ ការផ្សាំបណ្តុះចរិយាមារយាទ និងចំណេះវិជ្ជាទាំងប្រាជ្ញាស្មារតីឱ្យបានចម្រើនលូតលាស់ ។

៥- វឌ្ឍនធម៌ ៖ ភារៈនៃសេចក្តីចម្រើនគ្រប់ផ្នែកក្នុងសង្គម ។ (ដកស្រង់ពីក្នុងសៀវភៅចលនាអរិយធម៌របស់លោក សុង ស៊ីវ) ។

សីលធម៌អប់រំ សាមគ្គីគ្នារស់
អរិយធម៌ខ្ពស់ រុងរឿងលោកា
ទេវតាមារព្រហ្ម មានឫទ្ធិយ៉ាងណា
ជួយថែរក្សា មនុស្សមានសីលគុណ ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

កាលណាគេនិយាយពីអារ្យធម៌ ត្រូវតែយកសីលធម៌ ចរិយាធម៌ ដែលជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គ មកជាគោលមុនដំបូង ដើម្បីធ្វើឱ្យសង្គមមានភាពថ្លៃថ្នូរប្រកបដោយសេចក្ដីសុខចម្រើន ជាភិយ្យោភាព។ មនុស្សមានចរិយាធម៌ល្អមារយាទប្រកបដោយអត្តចរិតសមរម្យ រស់នៅក្នុងសង្គមមានអបចាយនធម៌ ជាអ្នកគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក តាមតួនាទីរៀងខ្លួន មិនឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា ស្រឡាញ់រាប់អានគ្នាជាមិត្តមិនទុកជាសត្រូវបាន ជាឧបការៈដល់ការរីកចម្រើនខាងផ្លូវបញ្ញា ស្មារតីទាំងខ្លួនឯងនិងអ្នកដទៃ ធ្វើឱ្យអ្នកទាំងពីរចាប់ដៃគ្នាជាភាតរភាព ព្រមទាំងទុកជាការជួយកសាងសន្សំបារមីសម្រាប់ឆ្លងចាកលោកទៀតផង។ សីលធម៌នាំឱ្យមនុស្សបានសុខស្ងប់ ព្រោះពុំមានការរង្កៀសសង្ស័យត្រេកអរតែពីការងារល្អៗ ចូលចិត្តកសាងអំពីបុណ្យផ្សេងៗ តែងចូលរួមគ្រប់ពិធីបុណ្យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចជាការកសាងសន្សំកុសលតាមពេលវេលាមានរដូវបុណ្យចូលវស្សា អសាឡ្ហបូជា បុណ្យចេញវស្សា រដូវកាលនៃអង្គកឋិនទាន បុណ្យវិសាខបូជា ក្នុងថ្ងៃ ១៥ កើត ខែ ពិសាខជាថ្ងៃដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឧប្បត្តិកឡើងក្នុងលោក ថ្ងៃត្រាស់ដឹងធម៌ និងថ្ងៃបរិនិព្វាន របស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

ក្នុងសង្គមមនុស្សធម៌ មនុស្សពុំសូវមានការព្រួយបារម្ភពីអំពើចោរកម្មផ្សេងៗ រស់នៅយ៉ាងស្រណុកសុខស្រួល មានជីវភាពសមរម្យតាមឋានៈរបស់ខ្លួន និងមានការទទួលខុសត្រូវយ៉ាងកក់ក្ដៅពីរាជការ ឬរាជរដ្ឋាភិបាល ដូចជាធ្វើការងារតាមកាលកំណត់ ជួយទំនុកបម្រុងឧបត្ថម្ភ ដល់មនុស្សតាមកម្លាំងពលកម្ម ។

ជាប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ មនុស្សរស់នៅក្នុងសង្គម ត្រូវមានសុជីវធម៌ (ជីវិតរស់នៅមានវិន័យល្អ សណ្ដាប់ធ្នាប់ ដោយអាកប្បកិរិយាជាមនុស្សឧត្តុង្គឧត្ដម)ចេះទទួលស្គាល់តម្លៃរបស់មនុស្ស ថាតើត្រូវបំពេញតួនាទីកាតព្វកិច្ចយ៉ាងណា ដូចជា មាតា បិតា មានព្រហ្មវិហារធម៌ ៤ ចំពោះកូនប្រុសស្រី គឺស្រឡាញ់រាប់អានស្មោះស្មើទៅលើកូន មានការប្រៀនប្រដៅអប់រំកូនឱ្យបានទៅជាមនុស្សល្អ កាលបើឃើញកូនធ្វើខុសដោយប្រការណានីមួយ ។ ដទៃក្រៅពីនេះអរិយធម៌គឺ ជួយស្ថាបនាលោកទៅរកសេចក្ដីសុខចម្រើនតែម្យ៉ាង ព្រោះលោកកំពុងមានទុក្ខគ្របសង្កត់ ហើយក៏ពុំមានអ្នកណាក្រៅពីព្រះសម្ពុទ្ធអាចមានឥទ្ធិពលមកជួយរំដោះសត្វលោកកុំឱ្យមានទុក្ខ គឺ ជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈបានឡើយដែលជាធម្មនិយាមចាំបាច់ត្រូវមានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមួយអង្គត្រាស់ដឹងឡើងក្នុងលោក ។

ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ មានអត្ថន័យខ្លឹមសារយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ សំដៅដល់ប្រយោជន៍សត្វ ៣ យ៉ាងដូចតទៅ ៖

* **ទិដ្ឋធម្មិកត្ថប្រយោជន៍** (ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន) សម្រាប់គ្រហស្ថអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះត្រូវធ្វើការងាររកទ្រព្យសម្បត្តិមកចិញ្ចឹមមាតា បិតា បុត្រ ភរិយា និងសមណព្រាហ្មណ៍ មាន ៤ ប្រការ ៖

១- **ឧដ្ឋានសម្បទា** ការដល់ព្រមដោយសេចក្តីព្យាយាម គឺប្រឹងប្រែងក្នុងកិច្ចការគ្រប់យ៉ាង ដើម្បីរកទ្រព្យសម្បត្តិ

២- **អារក្ខសម្បទា** ការដល់ព្រមដោយកិច្ចថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិដែលរកបានហើយ

៣- **កល្យាណមិត្តតា** ភាពជាអ្នកសេពគប់មិត្តល្អ គឺសប្បុរស

៤- **សមជីវិតា** ភាពជាអ្នកមានជីវិតរស់នៅប្រកបដោយចិត្តស្មើល្អ ចៀសវាងពីការចិញ្ចឹមជីវិតខុសគឺមិច្ឆាជីវៈ ៥ ប្រការ។

ធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនេះជាធម៌ជួយបម្រើលោកទៅរកភាពសម្បូណ៍ សប្បាយរុងរឿងប្រយោជន៍ឱ្យបានសុខស្ងប់ដូចអារ្យប្រទេស សរសេរអក្សរកាត់ (ឧ.អា.ក.ស.) ដែលក្នុងសម័យពុទ្ធកាល ប្រទេសភាគច្រើនបានទទួលនូវភាពរីកចម្រើនខ្ពង់ខ្ពស់ មានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនរាប់មិនអស់ធ្វើជាមហាសេដ្ឋី

រហូតមានភ្នំមាសដុះក្នុងផ្ទះទៀតផង ព្រោះធម៌ ៤ ប្រការនេះឯង ។

* **សម្បរាយិកត្ថប្រយោជន៍** (ប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក) ជាប្រយោជន៍ដែលបុគ្គលគួរបំពេញទុកជាបុញ្ញនិធិ គឺកំណប់បុណ្យទៅក្នុងលោកខាងមុខ មាន សុគតិភពជាដើម ចងក្រងនូវធម៌ ៤ ប្រការ គឺ

១- **សទ្ធាសម្បទា** ដល់ព្រមដោយសទ្ធា

២- **សីលសម្បទា** ដល់ព្រមដោយសីល

៣- **ចាគសម្បទា** ដល់ព្រមដោយការបរិច្ចាគទាន

៤- **បញ្ញាសម្បទា** ដល់ព្រមដោយបញ្ញា ។

ជាមហាកុសលញាណសម្បយុត្តជួយរុញច្រានសត្វទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខនិងជួយបន្តរហូតដល់ព្រះនិព្វាន សរសេរអក្សរកាត់ (ស.សី.ចា.ប.) ។

* **បរមត្ថប្រយោជន៍** (ប្រយោជន៍ព្រះនិព្វាន) ជាឈ្មោះនៃសេចក្ដីសុខដ៏កំពូល និងលោកជីវិតចុងក្រោយបង្អស់ ដែលជាការសិក្សា ពីចិត្ត ចេតសិករូបក្នុងព្រះអភិធម្ម គឺជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់សតិប្បដ្ឋាន វិបស្សនា ។

(ក្នុងសៀវភៅប្រយោជន៍ ៣ ប្រការ រៀបរៀងដោយ ភិក្ខុ វជិរប្បញ្ញោ សាន សុជា)

ដូចបានជម្រាបជូនមកនេះ, ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់មានធម៌ខ្វាក់ចេញពីដួងហឫទ័យសង្គ្រោះសត្វលោក គិតគូរពីប្រយោជន៍ ធ្វើឱ្យសត្វលោកបានទទួលនូវសេចក្តីសុខចម្រើនតាមបំណងប្រាថ្នានិងលះបង់នូវកិលេសដែលកើតជាមួយអកុសលចិត្ត ទាំង ១២ ដើម្បីសុភមង្គលក្នុងបច្ចុប្បន្នហើយក៏ទ្រង់មិនបណ្តោយឱ្យនៅកំព្រាគ្មានទីពឹង ទ្រង់បង្ហាញពីសេចក្តីសុខក្នុងទេវលោក ដែលជាសេចក្តីសុខទិព្វជាងសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នក៏នៅក្នុងទុក្ខដដែល ព្រោះនៅប្រែប្រួល ។ ដើម្បីឱ្យរួចពីទុក្ខទាំងអស់នេះ ព្រះអង្គលើកឡើងពីបរមត្ថប្រយោជន៍ គឺប្រយោជន៍ក្នុងការសិក្សាពីចិត្ត ចេតសិក រូបរបស់ព្រះអភិធម្មសម្រាប់ឆ្លងចាកលោក ហៅថាព្រះនិព្វាន មានសតិប្បដ្ឋាន ៤ ជាប្រធាននាំមុខ ។

ម្យ៉ាងទៀតក្នុងសម័យសព្វថ្ងៃនេះ ប្រជាជនមួយចំនួន នៅតាមបណ្តាប្រទេសលើសាកលលោក មានការភ្ញាក់ផ្អើលប្រែប្រួលវិលមកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាភាគច្រើន ដូចជា ប្រទេសឥណ្ឌាដែលជាដើមកំណើតរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រសូតនិងត្រាស់ដឹងក៏បានបោះបង់ព្រហ្មញ្ញសាសនាត្រឡប់មកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយគេបានធ្វើពិធីបុណ្យមួយយ៉ាងធំនៅទីក្រុងបុំបៃ មានពុទ្ធបរិស័ទចូលរួមរាប់សែននាក់ដើម្បីប្រកាសយ៉ាងឧឡារិកលែងទទួលស្គាល់ "លទ្ធិព្រហ្មញ្ញសាសនា" វិលមកកាន់

ព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ ។ ទ្រង់សម្តែងដោយ **ព្រះភិក្ខុចិត្តរក្ខិតោ សំ-សម្បត្តិ** នាពិធីបុណ្យក្នុងឱកាសបញ្ចុះបឋមសិលា នៅវត្តសុវណ្ណបុទុម ។

សេចក្តីនេះ លើកយកប្រទេសឥណ្ឌាមកជម្រាបជូនថា នាសម័យសព្វថ្ងៃប្រទេសនេះ ត្រូវធ្លាក់ចុះឱនថយយ៉ាងខ្លាំង. ប្រជាជនមានការរស់នៅដោយលំបាកជួបនឹងភាពអត់ឃ្លាន ខ្វះសុខភាព ព្រោះតែបោះបង់ព្រះពុទ្ធសាសនាទៅកាន់លទ្ធិសាសនាដទៃ ដូចជា ព្រហ្មញ្ញសាសនាជាដើម (សាសនាបួងសួង) គ្មានហេតុផលពិតប្រាកដ មិនដូចកាលពីសម័យពុទ្ធកាល ដែលប្រទេសនេះមានភាពរុងរឿងជឿនលឿនខ្លាំងមានអំណាចគ្របដណ្តប់លើប្រទេសឯទៀត១ផងក្នុងសម័យព្រះបាទអសោក ជាស្តេចចុល្លចក្រគ្រប់គ្រងអំណាចក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូលយកប្រទេសឥណ្ឌាធ្វើជាព្រះរាជធានី ដែលផ្សព្វផ្សាយអំណាចទៅទិសខាងលើ និងខាងក្រោម ប្រមាណ ១ យោជន៍ ។

មើលលោកនេះ ក្នុងគំនិតជួយបណ្តុះពូជល្អដល់បុត្ត កាលណាសង្គមមានអារ្យធម៌គ្រប់គ្រាន់ ការប្រព្រឹត្តធ្វើអ្វី១បានសុខស្រួលគ្មានទំនាស់ខ្វែងគំនិតគ្នាប្រកបដោយសីលធម៌ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យមនុស្សភាគច្រើនចូលចិត្តសាងអំពើល្អ ចៀសវាងពីអំពើអាក្រក់ផ្សេង១ និងមានឥទ្ធិពលផ្សាយទូទៅអាចទទួលស្តាប់នូវឱវាទល្អ១របស់អ្នកប្រាជ្ញ មានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើម យកមកទុកក្នុងខ្លួន ដូចជាសុភមង្គលរបស់គ្រួសារ

នីមួយៗ ដែលមាតាបិតាចង់ធ្វើការអប់រំបុត្រ នឹងបានសម្រេចលទ្ធផលល្អ ដោយងាយ **សោវចស្សតា** ជាក់ជាមិនខាន ព្រោះកូនស្តាប់បង្គាប់ម៉ែឪណាស់ មើលតម្រាប់ម៉ែឪគ្រប់ពេល។ ម៉ែឪខ្លះមិនដឹងថាកូនឃ្លាំលួចចាំមើលបំណាំក៏ចូលចិត្តប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងក្នុងសីលធម៌ផ្សេងៗ រីករវរដល់សង្គមគ្រួសារ មានការចាយវាយផ្តេសផ្តាស ប្រព្រឹត្តអំពើពាលាអាវាសែ ដែលជាហេតុ ទូន្មានកូនមិនបាន ព្រោះកូនមិនស្តាប់បង្គាប់ ក៏ពោលទោសដល់អ្នកដទៃ ។

តាមព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះជិនស្រីថា កូននៅក្នុងលោកនេះមាន ៣ ជំពូក :

១- កូនណាដែលមានសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ចេះគោរពម៉ែឪ ចាស់ព្រឹទ្ធចារ្យ ជួយម៉ែឪ មានសន្តានចិត្តល្អ ស្គាល់ខុសត្រូវយល់ហេតុផលច្បាស់លាស់មានសទ្ធាស្រឡាញ់អ្នកមាន សីលធម៌លើសមាតាបិតាហៅថា **“អតិជាតបុត្រ”** ។

២- កូនណាមានសេចក្តីក្លាហានក្នុងការកសាងអំពើល្អ ចេះគោរពនិងជួយម៉ែឪព្រមទាំងចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យនិងសមណព្រាហ្មណ៍ដូចបុត្រទី១ តែបញ្ញានៅទាបជាងកូនទី១ មានសីលធម៌ស្មើនឹងមាតាបិតា ចេះជួយដឹកនាំម៉ែឪឱ្យទៅរក

ធមិដូចគ្នា ចេះគោរពស្រឡាញ់ព្រះពុទ្ធសាសនា កូននេះហៅថា **"អនុជាតបុត្រ"** ។

៣- កូនណាមិនស្តាប់បង្គាប់ម៉ែឪ ខិលខូចតាំងពីក្មេងចូលចិត្តបំផ្លាញម៉ែឪមិនគោរពចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ ចូលចិត្តសេពគប់បាបមិត្ត រហូតដល់លួចម៉ែឪខ្លួនឯង ទោះបីនរណានិយាយក៏មិនស្តាប់ នៅក្នុងសាលារៀន លោកគ្រូអ្នកគ្រូបោះបង់ចោលមិនសូវរាប់អាន ព្រោះអប់រំទូន្មានមិនស្តាប់ កូននោះ ហៅថា **"អវជាតបុត្ត"** ។

ការអប់រំបុត្តទាំងឡាយ មិនសុទ្ធតែបានសម្រេចផលល្អប្រសើរប៉ុន្មានទេ ថ្វីដ្បិតតែមាតាបិតាមានការគ្រប់គ្រងល្អ និងអនុគ្រោះកូនដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង ដូចបានជំរាបជូនខាងលើ ព្រោះមានកត្តាច្រើនយ៉ាងទាក់ទងពីអធ្យាស្រ័យរបស់កូន និងហេតុប្បច្ច័យធម្មជាតិ ។ ដោយសេចក្តីថា ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្នរវាងអាយុមនុស្សក្រោម ១០០ ឆ្នាំ ជាពេលវេលានៃការខែចុះរបស់អន្តរកប្បផែនដី ជាកាលវេលាសម្បូណ៌ទៅដោយកិលេស បណ្តាលឱ្យមនុស្សចូលចិត្តប្រព្រឹត្តអំពើខុសឆ្គងខ្វះសីលធមិទូទាំងប្រទេសលើសាកលលោក មានសម្តែងនៅក្នុងសៀវភៅ **"ពុទ្ធព្យាករណ៍"** ដូចជា សម័យពុទ្ធកាលក៏នៅមានការប្រព្រឹត្តខុសយ៉ាង

ច្រើន ទាំងឃរាវាស និង បព្វជិត (**ព្រះសង្ឃ**) ដែលបានចូលមកថ្វាយខ្លួនបួស ជាភិក្ខុ ភិក្ខុនី ចំពោះព្រះដ៏មានព្រះភាគក៏នៅតែប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងយ៉ាង ច្រើនរាប់មិនអស់ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្តព្រះវិន័យ មានសិក្ខាបទ ២២៧ សម្រាប់ភិក្ខុ និងភិក្ខុនីចំនួន ៣១១ មានទាំងគរុធម៌ ៨ ប្រការផង ។ ម្យ៉ាងទៀតទាក់ទងពីបច្ច័យដទៃទៀតយ៉ាងច្រើន ដូចជាអធ្យាស្រ័យធាតុ ក្នុងសង្គមនិងក្នុងកាលៈទេសៈប្រទេសជាតិជួប ប្រទះនឹងគ្រោះមហន្តរាយជាយថាហេតុ គឺប្រទេសមានសង្គ្រាម គ្រោះទុរ្ភិក្សអត់ឃ្លាន ក៏នាំឱ្យមានអំពើចោរកម្មផ្សេងៗ ជាបរពោឃោសៈ ក៏មិនងាយនឹងអប់រំទូន្មានកូនឱ្យបានល្អដែរ ។ តែទោះបីយ៉ាងនេះក៏មាន កូនខ្លះគេអប់រំបានល្អ ព្រោះអាស្រ័យពីការសេពគប់ក្នុងសង្គម បើការសេពគប់មិត្តល្អ (**កល្យាណមិត្ត**) តែងនាំមកនូវសេចក្ដីសុខចម្រើន ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់សម្ដែងព្រះគាថាទុកនៅក្នុងមង្គលសូត្រថា :

អសេវនា ច ពាលានំ បណ្ឌិតានញ្ច សេវនា

បូជា ច បូជ និយានំ ឯតម្មង្គលមុត្តមំ

ប្រែថា : កិរិយាមិនសេពគប់នូវបុគ្គលពាលទាំងឡាយ១, កិរិយាសេពគប់នូវបុគ្គលជាបណ្ឌិតទាំងឡាយ១, កិរិយាបូជាដល់បុគ្គលដែលគួរបូជាទាំងឡាយ១, ទាំង ៣ នេះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម ។

មេរៀនសម្រាប់យុវវ័យ

សូមសិស្សទាំងឡាយ ចូរអ្នកខ្វល់ខ្វាយ ខិតខំសិក្សា
ស្តាប់គ្រូពន្យល់ ពាក្យពេចន៍អក្ខរា មេរៀនវិជ្ជា
ត្រិះរិះក្នុងចិត្ត ។

កុំគិតដើរលេង សប្បាយនឹងភ្លេង ដក់ចិត្តយ៉ាងស្អិត
ខូចការសិក្សា មោហាបាំងបិទ គ្មានចំណេះឋិត
នៅក្នុងខ្លួនឯង ។

មូលហេតុមកពី គប់អ្នកដទៃ ពុំមើលជាក់ស្តែង
នាំដើរផ្លូវខុស មិនចេះកោតក្រែង ទាញបែរបង្វែង
រាំច្រៀងកម្សាន្ត ។

បើខុសហួសហើយ ក៏កុំកន្តើយ អប់រំចិត្តបាន
ឱ្យតែព្រមស្ម័គ្រ សេពគប់កល្យាណ ពិតជាស្រោកស្រាន្ត
ស្បើយទុក្ខតទៅ ។

បើរៀនចេះដឹង កូនកុំស្រើង ភ្លេចម៉ែភ្លេចឪ
គុណគ្រូអាចារ្យ អ្នកបង្ហាញផ្លូវ ភ្លេចមិនត្រឹមត្រូវ
ដុតបំផ្លាញគល់ ។

បើកូនផ្លាស់ប្តូរ មានចិត្តអាសូរ គិតគូររវល់
មាតាបិតា ករុណាជាផល កូនទុកតម្កល់
មិនធ្លាក់អបាយ ។

បើធ្វើដំណើរ យានយន្តឬដើរ ទោះជិត ឬឆ្ងាយ
នឹកគុណម៉ែឪ កុសលទាំងឡាយ ការពារអន្តរាយ
គ្រោះថ្នាក់តាមផ្លូវ ។

ម្យ៉ាងទៀតលោកផ្តាំ សូមកូនចងចាំ កុំជួញសត្រូវ
សាងមិត្តល្អវិញ ចំណេញដឹងត្រូវ នាំដើរឆ្ពោះទៅ
ស្ថានបរមសុខ ។

ធម៌មានតម្លៃ ដាស់តឿនរាល់ថ្ងៃ បំបាត់អផ្សុក
ជម្រះក្លិនស្អាប បន្សាបគ្រប់មុខ រួចផុតចាកទុក្ខ
គ្មានអ្វីបៀតបៀន ។

បើកូនស្ទាក់ស្ទើរ នៅតែភ្លីភ្លើ គេរុញទៅកៀន
រស់ចង្អៀតលោក មិនព្រមចង់រៀន ស្តាប់ធម៌ខ្មាសអៀន
ថាខ្ញុំនៅក្មេង ។

បើកូនធ្វើការ បម្រើរាជការ មានមុខតំណែង
គោរពអ្នកធំ អ្នកតូចកោតក្រែង រាប់អានកូនឯង
ទុកជាកិត្តិយស ។

កូនសាងចិត្តល្អ មិនចេះស្គាល់ក្រ មួយជីវិតរស់
បើចង់សាងគុណ ចូលទ្រង់ព្រះផ្នួស សាងពាក្យពីរោះ
ស្តាប់ធម៌រាល់ថ្ងៃ ។

សម្បត្តិក្នុងលោក មានច្រើនគរគោក ពុំមានតម្លៃ
ប្រៀបនឹងព្រះធម៌ ពុំអាចកាត់ថ្លៃ កូនមាសចរណៃ
ឪផ្តាំទុកកេរ្តិ៍ ។

បើកូនចង់សុខ កុំសាងពូជទុក្ខ ពោលប្រទេចជេរ
វាចាអាក្រក់ ផលមិនភ្លេចទេ មិនដែលទំនេរ
ឱ្យកូនរួចខ្លួន។

បើកូនចង់ឆ្លាត ខិតខំសង្វាត រៀនធម៌មាំមួន
នឹកគុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌មគ្គ ៤ មុនពេលដេកពួន
ថ្វាយបង្គំព្រះ ។

ការរមិលគុណនាំមកនូវសេចក្ដីវិនាស

៤- សង្គហធម៌រវាងមនុស្សរស់នៅជុំវិញ

ភារកិច្ចរបស់កុលបុត្តអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះ មាន ៥ :

មិត្តអាមាត្យ ជាទិសខាងជើងក៏ត្រូវមានការស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា ថ្វីដ្បិតតែអ្នកទាំងនោះជាអ្នកដទៃ ក៏មិនមែនមានធមិសម្រាប់តែសុភមង្គលក្នុងសង្គមគ្រួសារមួយយ៉ាងតូចប៉ុណ្ណោះទេ ត្រូវមានធមិអនុគ្រោះដល់គ្នា ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែង ។

ចំពោះមិត្តអាមាត្យជាទិសខាងជើង កុលបុត្រត្រូវប្រតិបត្តិដោយស្ថាន ៥ យ៉ាងដែរ :

១- ដោយការបរិច្ចាគទ្រព្យសម្បត្តិគឺឱ្យរបស់

២- ដោយការនិយាយតែពាក្យគាប់ចិត្ត

៣- ដោយការប្រព្រឹត្តឱ្យជាប្រយោជន៍

៤- ដោយការប្រព្រឹត្តខ្លួនស្មើ (មិនប្រកាន់)

៥- ដោយការមិនពោលពាក្យកុហកបោកប្រាស់ ។

ព្រោះអ្នកនៅជុំវិញ រួមរស់ក្នុងសង្គមទុកដូចជាញាតិតែមួយដែលមិនត្រូវប្រព្រឹត្តអំពើអ្វីៗ មិនសមហេតុផលដោយអ្នកនេះ ជាអ្នកជួយរកប្រយោជន៍ឱ្យយើង ស្រឡាញ់យើង ជួយថែរក្សាការពារក្នុងគ្រាមានអាសន្នម្ដងម្កាល តាមពេលវេលា ។

ភារកិច្ចរបស់មិត្តអាមាត្យ មាន ៥ :

ដូច្នេះឯងហើយ បានជាមិត្តអាមាត្យត្រូវសង្គ្រោះអ្នក ដោយស្ថាន ៥ យ៉ាងដែរ ព្រោះសម្លឹងឃើញសេចក្ដីល្អដែលមិនអាចរអត់ទ្រាំនៅស្ងៀមថា នឹងមិនបំពេញកតញ្ញូតបរិញ្ញពុំបាន ។

១- ជួយថែរក្សាមិត្តក្នុងពេលមានការភ្លាំងភ្លាត់ធ្វេសប្រហែស

២- ជួយថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មិត្ត ដែលធ្វេសប្រហែស

៣- ជាទីពឹងរបស់មិត្តនៅពេលមានភ័យកើតឡើង

៤- មិនបោះបង់គ្នាក្នុងគ្រាមានវិបត្តិអាសន្ន

៥- រាប់អានរហូតដល់ផៅពង្សរបស់មិត្ត ។

ដែលសង្គមមួយមានថាមពលខ្លាំងក្លាប្រកបដោយសីលធម៌ មិនសង្កត់សង្កិនរំលោភសិទ្ធិគ្នា រស់នៅប្រកបដោយភាពស្រុះស្រួលមិនប្រកាន់ និងចេះគោរពគ្នាធ្វើឱ្យមានសេចក្ដីសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

មនុស្សរស់នៅ	ជុំវិញខ្លួន	គេអប់រំ
ចិត្តបន្ទុំ	ឱ្យមេត្តា	គ្រាប្រណី
ជួយសន្តោស	ទុករាប់អាន	មានមេត្រី
ទោះពោលស្ដី	ជាមួយគ្នា	ដោយញញឹម ។

មនុស្សល្អមានពន្លឺបញ្ញាជាពូជ ។

៥- សង្គហធម៌រវាងទាសៈនិងកម្មករ

ភារកិច្ចរបស់ចៅហ្វាយនាយមាន ៥ :

កាលបើអ្នកនៅរួមរស់ជាមួយ មានធម៌សង្គ្រោះដោយទឹកចិត្តមេត្តាគ្នាជាធ្លុងមួយយ៉ាងនេះ សត្រូវពីខាងក្រៅក៏មិនអាច លូកដៃចូលមកខាងក្នុងបានដោយងាយ មានតែជួយការពារស្រឡាញ់រាប់អានថែមទៀត ដែលជាហេតុនាំមកនូវសេចក្ដីសុខសប្បាយជាអតិបរមា ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់លើកយកពីទាសៈនិងកម្មករជាទិសខាងក្រោមមកសម្ដែងប្រាប់ទៀត ។

ទាសៈនិងកម្មករជាទិសខាងក្រោម ចៅហ្វាយនាយត្រូវទំនុកបម្រុងដោយស្ថាន ៥ យ៉ាងផ្សេង :

១- ដោយការចាត់ចែងការងារសមគួរតាមអត្ថភាព ដោយសេចក្ដីថា មិនយកការងាររបស់មនុស្សក្មេងឱ្យមនុស្សចាស់ធ្វើ ឬឱ្យការងារក្មេងធ្វើការងារមនុស្សចាស់ មិនឱ្យការងារមនុស្សប្រុសដល់មនុស្សស្រីធ្វើ ឬមិនឱ្យការងារមនុស្សស្រីមកបុរសធ្វើវិញ ដោយចាត់ចែងការងារតាមកម្លាំងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ។

២- ដោយការឱ្យនូវភត្តាហារ និងថ្លៃឈ្នួលសមល្មម តាមកម្លាំងពលកម្ម ដោយសេចក្តីថា ឱ្យថ្លៃឈ្នួលតាមកម្លាំងការងារ គឺក្មេងតាមក្មេង ចាស់តាមចាស់ មិនច្រឡូកច្របល់គ្នា ។

៣- ជួយថែរក្សាព្យាបាល ក្នុងវេលាមានជំងឺឈឺថ្កាត់ ដោយសេចក្តីថា ឱ្យឈប់សម្រាកក្នុងវេលាមានជំងឺ ឱ្យថ្នាំព្យាបាល ឬនាំទៅមន្ទីរពេទ្យ ។

៤- ដោយការចែករំលែកនូវរបស់មានរសត្រកាលចម្លែក ដោយសេចក្តីថា ពេលបានចំណីអ្វីមានរសឆ្ងាញ់ពិសារប្លែកៗ មិនបរិភោគតែម្នាក់ឯង តែងតែរំលែកចែកដល់អ្នកទាំងនោះ ។

៥- មានការអនុគ្រោះឱ្យឈប់សម្រាកក្នុងសម័យដ៏គួរ ដោយសេចក្តីថា អនុគ្រោះក្នុងនិច្ចសម័យ និងកាលសម័យ គឺ

- និច្ចសម័យ : ទាសៈ និងកម្មករ ធ្វើការងារពេញមួយថ្ងៃរមែងនឿយហត់អស់កម្លាំង ដូច្នោះត្រូវមានពេលឈប់សម្រាកដើម្បីកុំឱ្យនឿយហត់បាក់កម្លាំង ។

- កាលសម័យ : ការឱ្យគ្រឿងតាក់តែងកាយ និងអាហារពិសេសជាដើម ក្នុងថ្ងៃបុណ្យសំខាន់ៗ ប្រចាំសាសនា ឬថ្ងៃបុណ្យប្រពៃណីជាតិ កំណត់ឱ្យសម្រាក ពីការងារ ។

ភារកិច្ចរបស់ទាសៈនិងកម្មករ មាន ៥ :

ចៅហ្វាយនាយមានធម៌ជួយអនុគ្រោះ ដល់ការរស់នៅរបស់ខ្លួន ជួយទំនុកបម្រុងនិងមិនប្រើហិង្សាដឹងសុខដឹងទុក្ខយ៉ាងនេះ ធ្វើឱ្យកម្មករជាទិសខាងក្រោម ពេញចិត្តស្រឡាញ់គោរពរាប់អានដល់ចៅហ្វាយនាយវិញ ដោយខំបម្រើធ្វើការងារមិនខ្លាចនឿយហត់ ទោះយប់ថ្ងៃក្តីក៏សប្បាយរីករាយចូលរួមយ៉ាងសស្រាក់សស្រាំ មិនឱ្យចៅហ្វាយនាយឃ្នើសចិត្តព្រួយលំបាក ដោយព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធលើកឡើងពីស្ថាន ៥ យ៉ាងដែរ :

១- ក្រោកឡើងមុនធ្វើការងារបម្រើចៅហ្វាយនាយ

២- ឈប់សម្រាកធ្វើការងារក្រោយចៅហ្វាយនាយ

៣- កាន់យកតែរបស់ដែលចៅហ្វាយឱ្យ

៤- ធ្វើការងារបម្រើឱ្យចៅហ្វាយនាយយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ដោយសេចក្តីថា មិនសម្លឹងទោស គិតតែពីធ្វើការងារ ដែលចៅហ្វាយប្រគល់ឱ្យតាមមុខនាទីដោយរីករាយ

៥- នាំកិត្តិគុណរបស់ចៅហ្វាយនាយ ទៅថ្លែងក្នុងទីនោះៗ ដោយសេចក្តីថា នាំសេចក្តីល្អរបស់ចៅហ្វាយទៅលើកសរសើរគុណក្នុងទីប្រជុំកណ្តាលបរិស័ទ ដែលធ្លាប់អនុគ្រោះខ្លួន ។

នេះជាស្នាដៃសុជីវធម៌ក្នុងសង្គហធម៌របស់ធម្មៈពិត ដែលមិនមែនមានច្បាប់ឯណា ក្រៅពីបញ្ញាបារមីរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គជួយស្រោចស្រង់សត្វ ទ្រង់ប្រសូតនូវស្ថានប្រាំយ៉ាង ទុកបន្តវង្សព្រះពុទ្ធសាសនា ។

បើមានមនុស្ស រស់ជាមួយ នៅក្នុងផ្ទះ
វៀរស្រឡះ ភាពមិនល្អ កម្រផ្កាច់
ត្រូវគិតគូរ អាសូរគ្នា ជួយសម្រេច
កុំប្រចាច់ កៀបសង្កត់ ផ្លូវចិត្តឡើយ ។

គ្មានអ្វីប្រសើរជាងការជួយសង្គ្រោះអ្នកដទៃ ។

៦- ការបដិបត្តិរវាងគ្រហស្ថនិងសមណព្រាហ្មណ៍

ភារកិច្ចរបស់គ្រហស្ថមាន ៥ :

តាមធម្មតានៅក្នុងសង្គមនីមួយៗ គេមិនគិតគួរត្រឹមរឿងក្នុងគ្រួសារមួយប៉ុណ្ណោះទេក៏គួរយកចិត្តទុកដាក់ដល់អ្នកដទៃផ្សេងៗទៀត ព្រោះថា ការធ្វើល្អនាំមកនូវផលល្អ ដោយកុំគិតតែពីចំណូលចំណេញច្រើនពេក បើពុំមានបញ្ចេញនូវកាកសំណល់ខ្លះៗ ចំណូលក៏មិនសូវសម្បូណ៌យ៉ាងណា ក្នុងរូបរាងកាយនៃយើងម្នាក់ៗ បើគិតតែពីបរិភោគអាហារពុំមាន ការបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សាវៈ សុខភាពផ្លូវកាយក៏មិនសូវស្រួលដែរ ។

ម្ល៉ោះហើយកុលបុត្រត្រូវប្រតិបត្តិចំពោះសមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ជាទិសខាងលើដោយស្ថាន ៥ យ៉ាងទៀត ទើបកសាងបានជាមនុស្សល្អរស់នៅក្នុងសង្គមទៅបាន ។ ធម៌ក្នុងចំណែក ៥ យ៉ាងនោះគឺ

១- កាយកម្មប្រកបដោយមេត្តា

២- វចីកម្មប្រកបដោយមេត្តា

៣- មនោកម្មប្រកបដោយមេត្តា

៤- ជាអ្នកមិនបិទទ្វារផ្ទះទេ (ឱ្យទានជានិច្ច)

៥- ដោយកិរិយាឱ្យអាមិសទាន ។

បើចង់ចំណេញត្រូវហ៊ានចំណាយ លះបង់កុំស្ដាយមិនបង្អង់យូរ
ការពាររូបកាយដោយការតស៊ូ យកទ្រព្យដោះដូរការពារជីវិត ។
ចង់រស់មានខ្លឹមខិតខំដោះស្រាយ កុសលទាំងឡាយសន្សំទុកពិត
ចំណាយខ្លួនប្រាណបូជាជីវិត យកធម៌ប្រណីតតោងព្រះនិព្វាន ។

ការបូជាគុណព្រះរតនត្រៃនាំមកនូវសេចក្ដីសុខចម្រើន ។

ភារកិច្ចរបស់សមណព្រាហ្មណ៍មាន ៦ :

កាលបើ កុលបុត្តគោរពដល់សមណព្រាហ្មណ៍ដោយទឹកចិត្តជ្រះថ្លា យ៉ាងនេះហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ជាទិសខាងលើតែងមានមេត្តាករុណា គុណដល់ទាយកដោយស្ថាន ៦ យ៉ាងទៅវិញ

១- ហាមឃាត់កុលបុត្តចាកអំពើអាក្រក់
២- ឱ្យតាំងនៅក្នុងអំពើល្អ
៣- អនុគ្រោះដោយចិត្តដ៏ល្អ
៤- ឱ្យបានស្ដាប់ពាក្យដែលមិនធ្លាប់ស្ដាប់
៥- បំភ្លឺសេចក្ដីដែលធ្លាប់ស្ដាប់ហើយ
៦- ប្រាប់ផ្លូវសួគ៌ ។

ព្រះសង្ឃសាវ័កទ្រទ្រង់ធម៌ មានសីលស្អាតល្អពោលពាក្យពិត
មិនបៀតបៀនសត្វជួយជីវិត ឱ្យឋិតនៅក្នុងភាពសុខសាន្ត ។
កូនត្រូវចិញ្ចឹមតបសងគុណ ទុកជាស្រែបុណ្យបំពេញទាន
លះចិត្តកំណាញ់ទ្រព្យធនមាន ដូរព្រះនិព្វានចេញចាកលោក ។
គ្មានអ្វីក្រៃលែងជាងបម្រើ ព្រះសង្ឃប្រសើរគ្មានសំយោគ
បុណ្យច្រើនឱ្យផលត្រជាក់ល្អក ព្រះដ៏មានជោគទ្រង់ពោលទុក ។
បើកូនខ្ជិលមិនព្រមស៊ូគ្រស្មោះ បម្រើឡេះឡោះលួចហូបចុក
ម្ហូបម្ហាបម្រុងច្រើនគ្រប់មុខ កូនមិនបានសុខធ្លាក់អបាយ ។
ព្រះសង្ឃដូចភ្លើងដុតឆេះព្រៃ កិលេសចង្រៃជ្រុះពីកាយ
ដោយវិបស្សនាជាឧបាយ ដែលទ្រង់ត្រួសត្រាយតាមធម្មា ។

មាតាបិតាជាទិសខាងកើត អាចារ្យជាទិសខាងត្បូង កូនប្រពន្ធជាទិសខាងលិច មិត្តជាទិសខាងជើង ទាសៈនិងកម្មករជាទិសខាងក្រោម សមណព្រាហ្មណ៍ជាទិសខាងលើ គ្រហស្ថក្នុងត្រកូលដែលអាចគ្រប់គ្រងផ្ទះ គប្បីនមស្ការទិសទាំងឡាយនុះ ។ បណ្ឌិតបរិបូរដោយសីលមានវាចាពីរោះ មានប្រាជ្ញាវាងវៃ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តឱនលំទោនជាប្រក្រតី មិនរឹងត្អឹង បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះរមែងបានយស បុគ្គលមានព្យាយាមរវៀសរវៃ មិនខ្ជិលច្រអូសរមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងអន្តរាយទាំងឡាយ

បុគ្គលមានកិរិយាប្រព្រឹត្តឥតចន្លោះ មានប្រាជ្ញាវាងវៃ រមែងបានយស ។ បុគ្គលមានសេចក្ដីសង្គ្រោះ ជាអ្នកចងមិត្ត ជាអ្នកដឹងដំណើរពាក្យ ប្រាស ចាកការកំណាញ់ដឹកនាំពន្យល់ការណ៍ផ្សេងៗ ជាអ្នកណែនាំរឿយៗ រមែង បានយស ។ ទាន ១ ពាក្យពីរោះ ១ សេចក្ដីប្រព្រឹត្តជាប្រយោជន៍ ក្នុង លោកនេះ ១ ភាវៈ ជាអ្នកមានចិត្តស្មើ (មិនប្រកាន់) ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដល់បុគ្គលនោះ ៗ តាមសមគួរ ១ ។ សង្គហធម៌ទាំងនេះ (មានក្នុងលោក ទើបលោកប្រព្រឹត្តទៅបាន) ដូចជា រថមានប្រែកទប់ដូច្នោះឯង បើ សង្គហធម៌ទាំងនេះមិនមានហើយ មាតាក្ដី បិតាក្ដី ក៏មិនបាននូវសេចក្ដី រាប់អាននិងការបូជាអំពីកិច្ចដែលកូនត្រូវធ្វើ ។ ព្រោះហេតុ តែអ្នកប្រាជ្ញ ទាំងឡាយសម្លឹងឃើញសង្គហធម៌ទាំងនោះដោយប្រពៃ ហេតុនោះបាន ជាលោកដល់នូវភាវៈជាធំជាង គួរគេសរសើរផង ។

សេចក្ដីនេះមានយ៉ាងណា កាលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទតឃើញ សិង្គាលកគហបតិបុត្ត ក្រោកឡើងអំពីព្រឹក មានសំពត់ស្លៀកដណ្ដប់ទទឹក និងសក់ក៏ទទឹកចេញពីក្រុងរាជគ្រឹះ កំពុងផ្គងអញ្ជលីថ្វាយបង្គំនូវទិសទាំង ឡាយច្រើន គឺទិសខាងកើត ខាងត្បូង ខាងលិច ខាងជើង ខាងក្រោម និងទិសខាងលើ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរសិង្គាលកគហបតិបុត្ត ដូច្នេះថា នែ! គហបតិបុត្ត ហេតុអ្វីទើបអ្នកក្រោកអំពីព្រឹក ចេញពីក្រុងរាជគ្រឹះផ្គង អញ្ជលី ថ្វាយបង្គំទិសទាំងឡាយច្រើនដូច្នោះ ។ សិង្គាលកគហបតិបុត្ត

ក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលបិតារបស់ខ្ញុំព្រះករុណាហៀបនឹងធ្វើមរណកាល បានផ្តាំនឹងខ្ញុំព្រះអង្គយ៉ាងនេះថា ហៃ! បាអ្នកត្រូវតែថ្វាយបង្គំ ទិសទាំងឡាយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គនោះធ្វើសក្ការៈគោរព រាប់អានបូជា នូវពាក្យរបស់បិតា ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា នែគហបតិបុត្ត ក្នុងវិន័យរបស់ព្រះអរិយៈ គេមិនត្រូវថ្វាយបង្គំទិសទាំង ៦ យ៉ាងដូច្នេះទេ ។ ម្នាលគហបតិបុត្ត អ្នកត្រូវដឹងទិសទាំង ៦ ដូច្នេះ គឺ មាតាបិតា អ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងកើត ១, អាចារ្យអ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងត្បូង ១, កូននិងប្រពន្ធអ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងលិច ១, មិត្តអាមាត្យ អ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងជើង ១, ទាសៈ និងកម្មករអ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងក្រោម១, សមណព្រាហ្មណ៍អ្នកត្រូវដឹងថាទិសខាងលើ១, ។ ចំពោះទិសនីមួយៗទាំងនេះក៏មិនមែន ត្រឹមតែថ្វាយបង្គំប្រណម្យអញ្ជលីដោយពុំដឹងអ្វីសោះនោះទេ ព្រោះអ្វីៗ កើតឡើងសុទ្ធតែមានហេតុប្បច្ច័យយ៉ាងណា ការថ្វាយបង្គំទិសនោះ ត្រូវមានការគោរពបដិបត្តិឱ្យបានត្រឹមត្រូវ តាមធម៌ដូចដែលតថាគត សម្តែងនោះឯងឈ្មោះថាថ្វាយបង្គំ គឺសំដៅយកការសង្គ្រោះដោយធម៌ ៥ យ៉ាងទៅវិញទេ ទើបបានសម្រេចប្រយោជន៍ បើគ្រាន់តែថ្វាយបង្គំទទេគ្មានដឹងគ្មានយល់អ្វីសោះនោះ តើអត្ថន័យខ្លឹមសារនៃជីវិតនៅត្រង់ណាដូចជារាល់ថ្ងៃពុទ្ធបរិស័ទមួយចំនួនតែងតែនមស្ការថ្វាយបង្គំព្រះរតនត្រ័យ

តើខ្លឹមសារដែល ត្រូវប្រតិបត្តិនោះ នៅកន្លែងណាដូចគ្នា ប្រការទាំងនេះក៏គួរពិចារណា ឱ្យបានល្អិតល្អន់ក្នុងការបានអត្តភាពជាមនុស្ស, ជាការកម្រយ៉ាងក្រៃលែង ។ តែបើខ្វះការសិក្សាឱ្យបានយល់ដឹង មុខជានឹងភ្លាត់វង្វេងទៅរកការប្រព្រឹត្តខុស រហូតដល់ជីវិតចុងក្រោយគ្មានបានអ្វីសោះយកទៅជាមួយ បើត្រឹមតែសូត្រ ដូចជា សិង្គាលកគហបតិបុត្ត ប្រសិនបើពុំបានជួបនឹងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ដឹងឡើងក្នុងលោក ការមិនដឹងនេះនៅជាប់រហូត ទោះបីទេវតាមារព្រហ្មជាដើម ក៏ពុំដឹងដែរ រឿងមានកន្លងមកហើយ ក្នុងមង្គលសូត្រ ៣៨ ប្រការនោះដូចទិសទាំង ៦ ដែលត្រូវបិទបាំងដោយអរិយសាវក យ៉ាងនេះឯង ។

ហេតុនាំឱ្យមានការថ្វាយបង្គំទិសទាំងឡាយ

នៅក្នុងអដ្ឋកថា ទីឃនិកាយ បាដិកវគ្គ លេខ ១៩/៩៤ ទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងថា : សម័យថ្ងៃមួយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់និមន្តយាងទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ បានប្រថាប់នៅក្នុងព្រះវិហារវត្តវេឡុវ័ន ជាកន្លែងប្រទានអាហារដល់សត្វកន្លឹក ក្នុងសួនឧទ្យាននោះ ។ គ្រានោះមានសេដ្ឋីម្នាក់ឈ្មោះ គហបតិមហាសាល មានទ្រព្យសម្បត្តិ ៤០ កោដិ និងមានកូនប្រុសម្នាក់ឈ្មោះ គហបតិបុត្រ ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា ចំណែកមាតាបិតាវិញជាអ្នកមានសទ្ធា ជឿមាំក្នុងគុណព្រះពុទ្ធសាសនា ជាឧបាសក អ្នកបានសម្រេច សោតាបន្នទាំងពីរនាក់ប្ដីប្រពន្ធ កំពុងមាន

ការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងចំពោះ កូនប្រុសរបស់គាត់ ដែលមិនជ្រះថ្លាក្នុងគុណព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ព្រះសង្ឃ ។ គ្រានោះមាតាបិតាតែងអប់រំទូន្មានកូនជារឿយៗយ៉ាងនោះថា នែ៎ កូន អ្នកចូរទៅគាល់ព្រះសាស្តា ចូល ទៅរកព្រះធម្មសេនាបតីសេរីបុត្រ ព្រះមហាមោគ្គល្លាន ព្រះមហាកស្សបៈ ព្រះមហាសាវក ៨០ អង្គ ។ ពេលនោះបុត្តក៏ពោលឡើងថា : កាលបើចូលទៅរកព្រះសមណៈទាំងឡាយ របស់ព្រះមាតាបិតា រមែងមិនមានដល់ខ្ញុំទេ ព្រោះការចូលទៅនោះ ត្រូវសំពះឱនចុះក្រោមជាហេតុនាំឱ្យរោយខ្នង ត្រូវអង្គុយនៅលើដី ធ្វើឱ្យសំពត់ប្រឡាក់ដីសឹករេចចាស់ និងមានការសន្ទនាស្និទ្ធស្នាល ឬក៏ត្រូវនិមន្ត ដើម្បីធ្វើបុណ្យទានយ៉ាងណានឹងប្រគេនទេយ្យធម៌មានត្រៃចីវរនិងអាហារបិណ្ឌបាតជាដើម ដែលនាំឱ្យខូចប្រយោជន៍ គឺអស់ទ្រព្យសម្បត្តិទៀតផង ។ មាតាបិតាមិនអាចដឹកនាំកូនបាន នៅពេលសម្រាកលើគ្រែជិតនឹងធ្វើមរណកាលក៏ត្រិះរិះគិតថា នឹងឱ្យឱវាទកូនដោយឱ្យកូនគោរពថ្វាយបង្គំនូវទិសទាំងឡាយរាល់ព្រឹកចុះ ព្រោះពេលកំពុងថ្វាយបង្គំនោះប្រាកដជានឹងបានជួបព្រះសាស្តាឬព្រះសង្ឃសាវកទាំងឡាយអង្គណាមួយមិនខានដែលអាចទូន្មានបុត្តរបស់យើងឱ្យមានសទ្ធាជឿគុណ ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ និងបានធ្វើបុណ្យទានតទៅ ។

ដោយហេតុនេះ បានជាកូនគហបតីមហាសាលឈ្មោះ គហបតីបុត្ត ត្រូវក្រោកពីព្រឹកថ្វាយបង្គំនូវទិសទាំងឡាយនោះ តាមពាក្យបណ្តាំ របស់ **បិតាមាតា** ព្រោះទិសទាំងឡាយមានអត្ថន័យជ្រាលជ្រៅល្អិតល្អន់ ដែលមានតែព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឬព្រះសង្ឃសាវក ទើបអាចជ្រាបដឹងនូវអត្ថន័យនោះបាន ។

អត្ថន័យរបស់ទិសទាំង ៦ មានដូចតទៅ :

១- មាតាបិតាជាទិសខាងកើត ហៅថា(ទិសខាងមុខ) ព្រោះជាអ្នកមានឧបការៈមុន ។

២- លោកគ្រូអាចារ្យជាទិសខាងត្បូងហៅថា (ខាងស្តាំ) ព្រោះជាអ្នក គួរដល់ទក្ខិណា ។

៣- បុត្តភរិយាជាទិសខាងលិចហៅថា (ខាងក្រោយ) ដោយអំណាច នៃការគិតតាមក្រោយ ។

៤- មិត្តសម្លាញ់ជាទិសខាងជើង ព្រោះកុលបុត្តទាំងនោះអាស្រ័យមិត្ត និងសំឡាញ់ ទើបរួចផុតចាកទុក្ខទៅបាន ។

៥- ទាសៈនិងកម្មករ ជាទិសខាងក្រោម ដោយការតាំងនៅក្បែរជើង ។

៦- សមណព្រាហ្មណ៍ ជាទិសខាងលើ ព្រោះតាំងនៅដោយ គុណធម៌ទាំងឡាយ ។

កាលបើស្វែងរកសុខ ក៏គួរឆ្លងកាត់នូវការប្រតិបត្តិតាមទិសទាំង ៦ នេះ ទើបរួចផុតចាកទុក្ខដែលព្រះអរិយៈទាំងឡាយលោកបានដល់ត្រើយ គឺ ព្រះនិព្វាន ព្រោះតែនមស្ការថ្វាយបង្គំយ៉ាងដូច្នេះឯង ។

បណ្តាំម៉ែឪ

កូនល្អស្តាប់ម៉ែឪ ជាពន្លឺដល់ពូជពង្ស
សំអាតចិត្តស្មោះត្រង់ ជួយស្រោចស្រង់ពួកញាតិមិត្ត ។
កុំលេងល្បែងភ្នាល់ នាំកង្វល់ព្រួយរិះគិត
ល្បែងនេះមិនដែលពិត គេជីវិតយកតែប្រាក់ ។
ចាញ់ល្បែងខាតអស់ទ្រព្យ តែកុំឡប់ស្មារតីភ្នាក់
សទ្ធាបានជឿជាក់ មិនឱ្យអ្នកនៅកំព្រា ។
យូរឆាប់គង់ស្រោកស្រាន្ត កុសលមានព្រោះឧស្សាហ៍
រៀនគិតពិចារណា មិនមុសាចៀសសម្លាប់ ។

ឆ្លងផ្លូវត្រូវមើលស្តាំ ឆ្វេងចំណាំកុំចង់ឆាប់
លឿនពេកប្រយ័ត្នស្លាប់ ឡានបុកងាប់កណ្តាលផ្លូវ ។
បើចេញពីសាលា លាអាចារ្យឱ្យត្រឹមត្រូវ
គុណគ្រូជួយបំភ្លឺ នាំកូនទៅកន្លែងសុខ ។
ពួកជនដែលខិលខូច ធំ ឬតូចមិនអុកឡុក
ម៉ូតូមិនហ៊ានបុក ឡានពីមុខគេចចេញបាន ។
កូនល្អស្តាប់ម៉ែឪ យល់ដឹងត្រូវបានសុខសាន្ត
គុណគ្រូទាំងប៉ុន្មាន កូនកុំប្រមាថគួរគោរព ។

មិនអាចវិចិត្រមនុស្សឱ្យដូចជាចិត្តខ្លួនឯងឡើយ ។

អំពីការសេពគប់

មើលលោកនេះ ក្នុងការទំនាក់ទំនងដោយការពិចារណាទៅលើជីវិតរស់នៅក្នុងសង្គម ដែលមានការទាក់ទងគ្នា មិនរវាទឃ្លាតពីចរន្តនៃការប្រព្រឹត្តធ្វើការងារផ្សេងៗ ទាំងផ្នែកលោកីយ៍និងទិសដៅស្វែងរកគុណធម៌ឆ្លងចាកលោក តែងតែមានការជួបប្រាស្រ័យពិភាក្សាពីគ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងណា ត្រូវសម្លឹងពិនិត្យឱ្យបានល្អិតល្អន់ហ្មត់ចត់ត្រឹមត្រូវ ព្រោះការសេពគប់ ក៏ជាជីវិតមួយស្វែងរកសុភមង្គលដែរ តែបើសេពគប់ខុស នឹងនាំឱ្យវិនាសខ្លួនប្រាណរហូតដល់ធ្លាក់អបាយភូមិ ព្រោះមិត្តអាក្រក់ដឹកនាំឱ្យដើរទៅរកតែអំពើមិនល្អ ចំណែកកល្យាណមិត្តតែងដឹកនាំទៅរកអំពើល្អ ដូចជា ការសន្សំកុសលដោយការធ្វើបុណ្យទានស្តាប់ធម្មទេសនា សមាទានសីល ធ្វើសមាធិ និងចម្រើនបញ្ញា ។

១-<u>ការសេពគប់មិត្តល្អ</u> :

នៅក្នុងសិង្គាលកសូត្រ ទីឃនិកាយបដិកវគ្គភាគ១៩/៨២ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បង្ហាញប្រាប់ថា :

ម្នាលគហបតីបុត្តមនុស្ស ៤ ពួក អ្នកត្រូវដឹងថាជាមិត្តមានសន្តានល្អ គឺ មិត្តមានឧបការៈ ១ មិត្តរួមសុខរួមទុក្ខអ្នកត្រូវដឹងថាជា មិត្តមានសន្តានល្អ ១ មិត្តប្រាប់ប្រយោជន៍ អ្នកត្រូវដឹងថាជាមិត្តមាន សន្តានល្អ ១ មិត្តមានសេចក្តីឈឺឆ្អាល អ្នកត្រូវដឹងថាជាមិត្តមាន សន្តានល្អ ១ ។

* មិត្តមានសន្តានល្អគឺមិត្តមានឧបការៈ អ្នកត្រូវដឹងដោយស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- រក្សាមិត្តដែលវង្វេងភ័ន្តច្រឡំធ្វេសប្រហែស

២- រក្សាសម្បត្តិរបស់មិត្តដែលធ្វេសប្រហែស

៣- ជាទីពឹងពំនាក់នៃមិត្តដែលមានសេចក្តីភិតភ័យ

៤- កាលបើកិច្ចដែលត្រូវធ្វើកើតឡើងតែងជួយផ្តល់ភោគៈ ជាទ្វិគុណជាងទ្រព្យដែលមិត្តត្រូវការនោះៗ ។ ដោយស្ថានទាំង ៤ ប្រការខាងលើនេះអ្នកត្រូវដឹងថា ជាមិត្តមានឧបការៈមានសន្តានចិត្តល្អ កម្ររកបានក្នុងលោកនាសម័យសព្វថ្ងៃនេះ ។

* មិត្តរួមសុខរួមទុក្ខ អ្នកត្រូវដឹងដោយស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- ប្រាប់នូវអាថិកំបាំងរបស់ខ្លួនដល់មិត្ត

២- ជួយបិទបាំងនូវអាថិកំបាំងរបស់មិត្ត

៣- មិនបោះបង់គ្នា ក្នុងគ្រាមានវិបត្តិ

៤- លះបង់ជីវិតដើម្បីប្រយោជន៍ដល់មិត្ត (ស៊ូប្ដូរជីវិត) ។

ជាការលះបង់មានជម្រៅខ្លាំងក្លាអស្ចារ្យរបស់មិត្ត ដែលមានភក្តីភាពលើសពីអ្វីៗទាំងអស់ ក្នុងការបង្ហាញពីលក្ខណៈពិសេសរបស់ធម្មជាតិ ដោយព្រះដ៏មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងទុក ។

* មិត្តប្រាប់ប្រយោជន៍ អ្នកត្រូវដឹងដោយស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- ហាមមិត្តឱ្យឃ្លាតចាកពីអំពើអាក្រក់

២- ដឹកនាំមិត្តឱ្យតម្កល់តែក្នុងអំពើល្អ

៣- ឱ្យបានឮពាក្យដែលមិនធ្លាប់បានឮ

៤- ប្រាប់ផ្លូវទៅឋានសួគ៌ ។

ប្រព្រឹត្តល្អបានផលល្អ ឱ្យដូចជាមិត្តនេះពុំមានសោះឡើយ លើកលែងតែអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌របស់កល្យាណមិត្តជាដើម ដែលគិតតែពីប្រយោជន៍ជនដទៃពុំគិតប្រយោជន៍ខ្លួន ។ ព្រោះថាការសេពគប់មិត្តបានល្អ (កល្យាណមិត្ត) ជាបុព្វភាគនៃពោជ្ឈង្គធម៌ ដូចជា អរុណដែលរះឡើងជាបុព្វភាគនៃការមានព្រះអាទិត្យបំភ្លឺលោក ។

* មិត្តមានសេចក្តីឈឺឆ្អាល ជាមិត្តមានសន្តានល្អ អ្នកត្រូវដឹងដោយស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- ជួយព្រួយចិត្ត ពីព្រោះមិត្តមានសេចក្តីវិនាស

២- ជួយត្រេកអរព្រោះមិត្តមានសេចក្តីចម្រើន

៣- ទទឹងទាស់នឹងមនុស្សដែលពោលទោសពីមិត្ត

៤- សរសើរតែមនុស្សដែលពិពណ៌នាគុណមិត្ត ។

បើសម្លឹង	ត្រូវខំប្រឹង	ពិចារណា
ស្រង់ខ្លឹមសារ	ចិត្តឧស្សាហ៍	សង្វាតរៀន
ដូចបក្សី	ហើរលើដី	មើលជ្រុងកៀន
ខ្លាចបៀតបៀន	រកទ្រនំ	មែកឈើខ្ពស់ ។

ដោយសេចក្តីរីករាយយ៉ាងក្រៃលែង ដែលបានជួបមិត្តដូចពោលខាងលើនៃស្ថានទាំង៤ យ៉ាងកម្រក្រៅពីបុគ្គលដែលមានគុណធមទុកក្នុងខ្លួនគ្របសង្កត់ជាខណៈៗ នូវ **លោភៈ ទោសៈ មោហៈ** របស់អប្បិច្ឆបុគ្គល (អ្នកប្រាជ្ញាតិច) ទើបស្វែងរកមិត្តយ៉ាងដូច្នេះ អាស្រ័យដោយឧបនិស្ស័យពីអតីត របស់ខ្លួនអាចទទួលផលគ្រប់គ្រាន់ ព្រោះថា

បុថុជ្ជនមិនងាយនឹងធ្វើបានយ៉ាងដូច្នេះដោយនៅមានកិលេសញាប់ញ៉ូវក្នុងសន្ដានយ៉ាងណា បុគ្គលមានធម៌ប្រណីតឧត្ដមទើបកសាងនូវមិត្តភាពនិងជំហានទៅរកសុភមង្គលរបស់ខ្លួននិងអ្នកដទៃ ដូចការគោរពមិត្តយ៉ាងនេះឯង ។

២. ការសេពគប់មិត្តអាក្រក់ :

ចំណែកមិត្តអាក្រក់មានធម៌ថោកទាប ម្នាលគហបតីបុត្ត អ្នកត្រូវស្គាល់មនុស្សដែលមិនមែនជាមិត្ត គ្រាន់តែជាមិត្តប្លម ៤ ជំពូក :

មនុស្សគិតយកតែប្រយោជន៍ខ្លួន មិនមែនជាមិត្តគ្រាន់តែជាមិត្តប្លម ១ អ្នកត្រូវស្គាល់មនុស្សល្អតែសម្ដីថា មិនមែនជាមិត្តគ្រាន់តែជាមិត្តប្លម ១ អ្នកត្រូវស្គាល់មនុស្សដែលនិយាយចាក់បណ្ដោយឱ្យគាប់ចិត្តថាមិនមែនជាមិត្តគ្រាន់តែជាមិត្តប្លម ១ អ្នកត្រូវស្គាល់សម្លាញ់ ក្នុងការវិនាសភោគទាំងឡាយ ថាមិនមែនមិត្តគ្រាន់តែជាមិត្ត ប្លម ១ ។

* មនុស្សគិតយកតែប្រយោជន៍ខ្លួន គ្រាន់តែជាមិត្តប្លមនោះអ្នកត្រូវស្គាល់ដោយស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- មិត្តគិតយកតែប្រយោជន៍ខ្លួន

២- មិត្តប្រាថ្នាយករបស់ច្រើន ដោយឱ្យរបស់តិច

៣- ទាល់តែមានភ័យទើបជួយធ្វើកិច្ចការរបស់មិត្ត

៤- សេពគប់មិត្ត ព្រោះតែប្រយោជន៍ ។

* មនុស្សល្អតែសំដី គ្រាន់តែជាមិត្តប្លម អ្នកត្រូវស្គាល់ដោយ ស្ថាន ៤ យ៉ាង :

១- មិត្តចេះទទួលរាក់ទាក់នូវរបស់កន្លងទៅហើយ

២-មិត្តទទួលរាក់ទាក់នូវរបស់ដែលមិនទាន់មានមក

៣- ចេះសង្គ្រោះនូវអំពើឥតប្រយោជន៍

៤- កាលបើកិច្ចទាំងឡាយកើតឡើងភ្លាម១ ក៏សម្តែងអង្គរបស់ខូចខាតបានសេចក្តីថា មិនឱ្យគេពឹងពាក់ខ្លួនបាន ។

* មនុស្សនិយាយចាក់បណ្តោយឱ្យគាប់ចិត្ត គ្រាន់តែជាមិត្តប្លម អ្នកត្រូវស្គាល់ដោយស្ថាន ៤យ៉ាង :

១- បើមិត្តធ្វើអំពើអាក្រក់ក៏យល់ព្រមតាម

២- បើមិត្តធ្វើល្អក៏យល់ព្រមតាម

៣- ពណ៌នាគុណមិត្ត តែក្នុងទីចំពោះមុខ

៤- ចូលចិត្តពោលទោសមិត្ត តែក្នុងទីកំបាំងមុខ ។

* មនុស្សជាសម្លាញ់ក្នុងផ្លូវវិនាស គ្រាន់តែជាមិត្តប្លម អ្នកត្រូវស្គាល់ដោយស្ថាន ៤ទៀតៈ

១- ជាសម្លាញ់ក្នុងកិរិយាប្រកបរឿយ ៗនូវការផឹកទឹកស្រវឹង គឺសុរា និងមេរ័យដែលជាទីតាំងនៃសេចក្ដីប្រមាទ

២- ជាសម្លាញ់ក្នុងការប្រកបរឿយៗនូវការត្រាច់ទៅតាមច្រកល្ហកខុសកាល

៣- ជាសម្លាញ់ក្នុងកិរិយាដើរមើលល្បែងមហោស្រព

៤- ជាសម្លាញ់ក្នុងកិរិយាប្រកបរឿយៗនូវល្បែងភ្នាល់ដែលជាហេតុជាទីតាំងនៃ សេចក្ដីប្រមាទ ។

មើលមនុស្សឱ្យស្គាល់អធ្យាស្រ័យ កុំវាយតម្លៃពីខាងក្រៅ
អាក្រក់ស្អុយក្នុងកាចល្ងង់ខ្លៅ ឆេវឆាវឆេះក្ដៅធំមិនឈប់ ។
មនុស្សល្អសម្ដីវាចាពិត ចេះមានគំនិតឱនគោរព
ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យទុកជាម្លប់ ដឹងអ្វីសព្វគ្រប់ពិចារណា ។
បើកូននៅក្បែរបានប្រយោជន៍ ជ្រុះក្លិនអសោចិ៍ឆ្អាបមុសា
ស្រង់ក្លិនក្រអូបក្នុងឱរា ចិត្តស្អាតជ្រះថ្លាបុណ្យរាល់ថ្ងៃ ។

លុះព្រះសាស្ដាសម្ដែងសេចក្ដីនេះចប់ហើយ ទើបទ្រង់សម្ដែងគាថាព័ន្ធតទៅទៀតថា:

បុគ្គលដែលជាមិត្តគិតយកតែប្រយោជន៍ខ្លួន ១ បុគ្គលដែលជាមិត្តល្អតែសំដី ១ បុគ្គលនិយាយចាក់បណ្ដោយឱ្យគាប់ចិត្ត ១ បុគ្គលដែលជា

សម្លាញ់ក្នុងផ្លូវវិនាស ១ ទាំង ៤ ពួកនេះបណ្ឌិតទាំងឡាយជ្រាបដឹងថា មិនមែនជាមិត្ត គប្បីចៀសវាងឱ្យឆ្ងាយដូចជាអ្នកដំណើរចៀសវាងផ្លូវដែលប្រកបដោយភ័យដូច្នោះ ។

បុគ្គលកាលបើបានជ្រាបសេចក្ដីពិតនៃធម៌សម្រាប់រួមសុខ រួមទុក្ខជាមួយមិត្ត គួរចៀសវាងពីបាបមិត្តឱ្យបានជ្រះស្រឡះកុំគប់រកគ្រាន់តែជួបម្ដងម្កាលទុកជាមនុស្សដទៃក្រៅខ្លួន និងប្រុងប្រយ័ត្នកុំឱ្យមាន រឿងហេតុផ្សេងៗពីអ្នកដទៃស្រោចមកលើខ្លួន ព្រោះថាមនុស្សដែលមានធម៌ថោកទាប ពុំសូវបានប្រកបនូវសេចក្ដីសុខយូរទេ តែងជួបនូវទុក្ខទោសគ្រោះថ្នាក់ជាញឹកញាប់ដោយអំពើដែលខ្លួនសាង តែត្រូវមានមេត្តាចិត្តអាណិតដល់គ្នា ទើបស្វែងរកសុភមង្គលឱ្យខ្លួនឯងបាន ។

មើលលោកនេះ ដោយការពិចារណា នូវសុភមង្គលក្នុងសង្គមគ្រួសារតទៅទៀត ដែលមានស្វាមីភរិយា ជាប្រធានដឹកនាំសង្គមគ្រួសារទៅរកសិរីសួស្ដីរីកចម្រើនជាភិយ្យោភាព ។

ពាក្យថាស្វាមីភរិយា នៅក្នុងវចនានុក្រមរបស់សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន-ណាត** ជោតញ្ញាណោ បានសរសេរប្រាប់ថា :

១- ស្វាមី(-មី) (សំ.ស្វាមិន៑ , បាលី សាមី) ម្ចាស់ , ប្ដី ។ សេចក្ដីស្រឡាញ់ស្មោះចំពោះម្ចាស់ ចំពោះចៅហ្វាយនាយ ,សេចក្ដីស្រឡាញ់ស្មោះត្រង់ចំពោះស្វាមី ។ ស្វាមីនិងភរិយា គឺ ប្ដីនិងប្រពន្ធ ។ល។

២- ភរិយា (បា សំ.ភាយ៌ា) ស្ត្រីដែលស្វាមីត្រូវចិញ្ចឹម(ប្រពន្ធ) ស្វាមីភរិយា បុត្រភរិយា (ពាក្យកាព្យ) ខ្លែងហើរដ្បិតខ្យល់ នាយថ្កើង ដ្បិតពល រក្សាឱ្យសុខ ទ្រព្យគង់ដ្បិតស្រី ចេះសំចៃទុក ផ្ទះធំស្រណុក ដ្បិតភរិយាជា ។ (ដកស្រង់ពីសាស្ត្រច្បាប់រាជនេតិ ជាព្រះនិពន្ធនៃព្រះរាជសម្ភារ) ។

កាលបើអ្នកទាំងពីរស្រុះស្រួលគ្នា ចលនានៃការរៀបចំសុមភង្គល ក៏ត្រូវបានសម្រេច ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យសង្គមមនុស្សជួបប្រទះនូវសេចក្តីសុខចម្រើនយ៉ាងទូលំទូលាយជាទូទៅ មិនថាអ្នកមានទ្រព្យ ឬអ្នកក្រកំសត់ ព្រោះសេចក្តីសុខ កើតមានក្នុងចិត្តសន្តាន ដោយមានភរិយាជាស្ត្រីមេផ្ទះចេះចាត់ចែងកិច្ចការ ដោយថាប្រទេសជាតិរីកចម្រើនអាស្រ័យពីស្ថាប័នគ្រួសារជាមុនដូចមានពាក្យកំណាព្យរបស់ព្រះរាជសម្ភារខាងលើនេះ ។

ពិតមែនតែអ្វី១ ក្នុងលោកកើតឡើងព្រោះស្ត្រីជាភរិយាដែលគេចាត់ទុកថា ជាមាតាពិភពលោក ដោយថាស្ត្រីមានកិច្ចរវល់ខ្លាំងណាស់ណាមួយចិញ្ចឹមបុត្រ ថែរក្សាបុត្រដោយផ្ទាល់ខ្លួន. អប់រំបុត្រនៅតាមផ្ទះយ៉ាងសប្បាយរីករាយក្នុងចិត្តនិងខិតខំបំរើស្វាមី ឪពុកម្តាយក្មេកព្រមទាំងធ្វើម្ហូបចំណីគ្រប់សព្វបែបយ៉ាងសម្រាប់គ្រួសារ ។ បើពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់មើលលោកនេះ ឃើញថាភរិយាមានកិច្ចការច្រើនជាងបុរស គួរឱ្យតម្លៃខ្ពស់មែន តែបើគិតពីច្បាប់ធម្មជាតិវិញ **ទោះបីស្ត្រីមានឥទ្ធិពល**

ខ្លាំងយ៉ាងណាអាចគ្របដណ្តប់លើបុរស តាមរយៈរូប តាមរយៈសំឡេង តាមរយៈក្លិន តាមរយៈរស តាមរយៈផោដ្ឋព្វៈ ក៏កម្លាំងនេះនៅទន់ខ្សោយ មិនអាចយកជ័យជំនះទាំងស្រុងលើបុរសជាស្វាមីបានដែរ ដូចដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងក្នុងសំយុត្តនិកាយ សឡាយតនវគ្គ មាតុគ្គាមពលវគ្គបិដកលេខ ៣៦/១០១ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មាតុគ្រាមប្រកបដោយកម្លាំង ៥ ប្រការបង្រ្កាបប្តីដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះបាន ។

កម្លាំង ៥ ប្រការនោះគឺ

១- **រូបពលំ** កម្លាំងរូប ២- **ភោគពលំ** កម្លាំងភោគ

៣- **ញាតិពលំ** កម្លាំងញាតិ ៤- **បុត្តពលំ** កម្លាំងកូន

៥- **សីលពលំ** កម្លាំងសីល ។

ចំណែកបុរសវិញ មានកម្លាំងតែមួយអាចគ្របសង្កត់លើមាតុគ្រាមបានគឺ ឥស្សរិយយស មិនចាំបាច់ពឹងកម្លាំងរូប, កម្លាំងភោគ, កម្លាំងញាតិ, កម្លាំងកូន, កម្លាំងសីល ថែមទាំងស្រ្តីជាមន្ទិលក្នុងការប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ទៀតផង ។

ម្យ៉ាងទៀតភរិយាជាមាតានៃលោក ក៏មិនមែនសុទ្ធតែបរិបូរដោយលក្ខណសម្បត្តិភាពជាស្រ្តីល្អស្អាតនូវកាយ នូវវាចា នូវចិត្តទាំង អស់នោះទេ ភរិយាខ្លះមានចិត្តផិតក្បត់មិនស្មោះត្រង់ចំពោះស្វាមី ដែលជាហេតុនាំឱ្យវិនាសដល់សុភមង្គលគ្រួសារបានដែរ ។ ដូចជា នៅក្នុង

អង្គុត្តរនិកាយ សត្តកនិបាតអដ្ឋមភាគបិដកលេខ ៤៧/១៦៨ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ប្រារព្ធចំពោះនាងសុជាតាថា ភរិយារបស់បុរសមាន ៧ ពួកគឺ

១- វធកាសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយអ្នកសម្លាប់)

២- ចោរីសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយចោរ)

៣- អយ្យាសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយម្ចាស់)

៤- មាតុសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយមាតា)

៥- ភគិនីសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយប្អូនស្រី)

៦- សខីសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយសម្លាញ់)

៧- ទាសីសមាភរិយា (ភរិយាស្មើដោយខ្ញុំស្រី) ។

ម្នាលនាងសុជាតា បណ្តាភរិយាទាំង ៧ ពួកនោះ តើនាងជាភរិយាដូចម្តេច ?

សេចក្តីពិស្តារ

១- ភរិយាដែលស្វាមីលោះមកដោយទ្រព្យ ជាស្ត្រីមានចិត្តប្រទូស្ត (នឹងស្វាមី) មានសេចក្តីមិនអនុគ្រោះនូវប្រយោជន៏ជាអ្នកត្រេកត្រអាលក្នុងបុរសដទៃមើលងាយប្តីខ្វល់ខ្វាយដើម្បីសម្លាប់ (ប្តី) ស្ត្រីណាដែលជាភរិយា នៃបុរសមានសភាពដូច្នេះ ស្ត្រីនោះហៅថា វធកាសមាភរិយា ។

២- ស្វាមីនៃស្ត្រីបាននូវទ្រព្យណា ហើយតម្កល់ទុកដើម្បីធ្វើនូវសិល្បៈក្ដីនូវជំនួញក្ដី នូវកសិកម្មក្ដី ស្ត្រីនោះប្រាថ្នា លួចកិបយកនូវទ្រព្យ សូម្បីបន្តិចបន្តួចអំពីទ្រព្យនោះ ស្ត្រីណាជាភរិយានៃបុរសមានសភាពដូច្នោះ ស្ត្រីនោះ ហៅថា ចោរីសមាភរិយា ។

៣-ស្ត្រីមិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នានឹងធ្វើនូវការងារ ជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ស៊ីច្រើនរឹងរូសកាច ពោលនូវពាក្យអាក្រក់ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់នូវស្វាមីដែលមានព្យាយាមប្រឹងប្រែង ស្ត្រីណាជាភរិយានៃបុរសមានសភាពដូច្នេះ ស្ត្រី នោះហៅថា អយ្យាសមាភរិយា ។

៤- ស្ត្រីណាមានសេចក្ដីអនុគ្រោះនូវប្រយោជន៍សព្វកាល ចេះរក្សាប្ដី ដូចជាមាតារក្សាកូនទាំងរក្សានូវទ្រព្យដែលស្វាមីរកបាន ស្ត្រីណាជាភរិយា នៃបុរសមានសភាព ដូច្នេះ ស្ត្រីនោះហៅថា មាតាសមា ភរិយា ។

៥- ស្ត្រីណាមានសេចក្ដីគោរពចំពោះស្វាមីរបស់ខ្លួន ដូចប្អូនស្រីគោរពបងប្រុស មានសេចក្ដីអៀនខ្មាសប្រព្រឹត្តទៅ តាមអំណាចនៃភស្ដាស្ត្រីណាជាភរិយានៃបុរសមាន សភាពដូច្នេះ ស្ត្រីនោះហៅថា ភគិនីសមាភរិយា ។

៦- ស្ត្រីណាក្នុងលោកនេះបានឃើញនូវប្ដីហើយក៏រីករាយ ដូចជាសម្លាញ់ បានឃើញសម្លាញ់ដែលបាត់មុខអស់កាលយូរស្ត្រីនោះបរិបូរណ៍

ដោយត្រកូលជាអ្នកមានសីល ជាស្ត្រីមានវត្តប្រតិបត្តិចំពោះប្តី ស្ត្រីណាជាភរិយានៃបុរស មានសភាពដូច្នោះ ស្ត្រីនោះហៅថា សខីសមាភរិយា ។

៧- ស្រីដែលស្វាមីជេរវាយគំរាមដោយដំបងមិនមានចិត្ត ប្រទូស្តវិញ ចេះអត់សង្កត់ដល់ប្តីមិនក្រោធ ប្រព្រឹត្តទៅតាមអំណាចនៃភស្តា ស្ត្រីណាជាភរិយានៃបុរសមាន សភាពដូច្នោះ ស្រីនោះហៅថា ទាសីសមាភរិយា ។

ភរិយាណា ក្នុងលោកនេះ ដែលហៅថា វធកាក្តី ចោរីក្តី អយ្យាក្តី ភរិយាមានសភាពជាស្ត្រីទ្រុស្តសីលរឹងរូស មិនមានសេចក្តីគោរពស្វាមី លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ រមែងទៅកាន់នរក ។ ភរិយាណាក្នុងលោកនេះដែលហៅថា មាតាក្តី ភគិនីក្តី សខីក្តី ទាសីក្តី ភរិយាទាំងនោះ ជាស្ត្រីសង្រួមអស់កាលជាយូរអង្វែង ព្រោះតាំងនៅក្នុងសីលធម៌ លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅរមែងទៅកាន់សុគតិភព ។

ម្នាលនាងសុជាតា បណ្តាភរិយាទាំង ៧ ពួកនេះ តើនាងជាភរិយាដូចម្តេច ? បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះដ៏មានព្រះភាគ សម្គាល់ទុកនូវខ្ញុំព្រះអង្គថាជាភរិយា ស្មើដោយទាសីរបស់ស្វាមី ។ នាងសុជាតានេះ ជាប្អូនស្រីបង្កើតរបស់នាងវិសាខា ត្រូវជាឃរសុណិសា (កូនប្រសារស្រីក្នុងផ្ទះ) របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ដែលបាននាំមកអំពីត្រកូលស្តុកស្តម្ភ ។ នាងនោះ មិនអើពើនឹងឪពុកក្មេកម្តាយក្មេក មិនអើពើនឹងស្វាមីទាំងមិន

បានធ្វើសក្ការៈមិនបានគោរព មិនបានរាប់អាន មិនបានបូជាព្រះដ៏មានព្រះភាគទេ ។ លុះទ្រង់ជ្រាបភ្លាមព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហៅនាងសុជាតា ដោយទ្រង់សម្តែងអំពីភរិយា ៧ ជំពូកដល់នាង ។ នាងសុជាតា ធ្លាប់ជាមាតារបស់ព្រះអង្គកាលពីអតីតជាតិ ដែលព្រះអង្គធ្លាប់បានជួយសង្គ្រោះ រួចមកហើយ អំពីពាក្យពោលមិនពីរោះ ក៏ជាប់ជាឧបនិស្ស័យ រហូតមក ដល់ជាតិសព្វថ្ងៃនេះ ។

ស្ត្រីជាភរិយាមានការខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចការជាយរាវាសច្រើន ដែលជាកិច្ចការមួយសម្រាប់បម្រើលោក ដើម្បីសេចក្តីសុខសិរីសួស្តី ចម្រើនទៅដោយកិលេស មានលោភៈ (រាគៈ) ទោសៈ (ខឹងក្រោធ) មោហៈ (វង្វេងវិលវល់ក្នុងកាមគុណ) ពុំមានខ្វល់ខ្វាយនៅក្នុងការ កម្ចាត់កិលេសតណ្ហា ឈានទៅរកសុខសន្តិភាពឡើយ ។ ព្រោះហេតុដូច្នោះ បានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនៅក្នុង សំយុត្តនិកាយ សឡាយតនវគ្គបិដកលេខ ៣៦/៨៨ ដូចតទៅនេះ :

មាតុគ្រាមប្រកបដោយធម៌ ៥ យ៉ាង គឺមាតុគ្រាមមិនមានសទ្ធា ១, មិនមានសេចក្តីខ្មាសបាប ១, មិនមានសេចក្តីខ្លាចបាប ១, មានសេចក្តីច្រណែន ១, មិនមានបញ្ញា ១, លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅរមែងទៅកើតក្នុងតិរច្ឆាន ប្រេត អសុរកាយ នរក ។ នេះជាសេចក្តីទុក្ខនៅក្នុងបរលោកនាយ ចំណែកក្នុងបច្ចុប្បន្នកំពុងរស់នៅមាតុគ្រាមមានទុក្ខ ៥

យ៉ាងទៀត មានសម្ដែងនៅក្នុងសំយុត្តនិកាយ សឡាយតនវគ្គ បិដកលេខ ៣៦/៨៤ ដូតតទៅ :

១- ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មាតុគ្រាមក្នុងលោកនេះនៅក្មេងទៅកាន់ត្រកូលប្ដី ប្រាសចាកញាតិទាំងឡាយរបស់ខ្លួន នេះហៅថា ទុក្ខដោយឡែកទី ១ របស់មាតុគ្រាម ដែលទទួលរងផ្សេងអំពីបុរសទាំងឡាយ

២- មាតុគ្រាមមានរដូវ នេះជាទុក្ខដោយឡែកទី ២

៣- មាតុគ្រាមមានគភ៌ នេះជាសេចក្ដីទុក្ខដោយឡែកទី ៣

៤- មាតុគ្រាមសម្រាលបុត្ត នេះជាសេចក្ដីទុក្ខដោយឡែកទី ៤

៥- មាតុគ្រាមចូលទៅបម្រើបុរសជាស្វាមី នេះជាសេចក្ដីទុក្ខទី៥ ។

កាលបើមានសេចក្ដីទុក្ខគ្របសង្កត់គ្រប់ពេលគ្មានស្រាកសាន្តយ៉ាងនេះ ក៏មាតុគ្រាមមិនគួរសំងំស្ងៀមយ៉ាងដូច្នេះ ត្រូវប្រញាប់ស្វែងរកទីពឹងដល់ព្រះរតនត្រៃ គឺព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ទើបទទួលបានសុខចម្រើនក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ។ ធម៌សម្រាប់ មាតុគ្រាមទីពឹងទីរលឹកមាន ៥ ប្រការ :

១- មានសទ្ធា ២- មានសេចក្ដីខ្មាសបាប

៣- មានសេចក្ដីខ្លាចបាប ៤- មិនក្រោធ ៥- មានបញ្ញា ។

មាតុគ្រាមប្រកបដោយធម៌ ៥ យ៉ាងនេះឯង លុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅតែងទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ទេវលោក ។

មើលលោកនេះ ដោយការពិចារណាទៅលើសង្ខារទាំងពួងដែលប្រជុំតាក់តែងឡើងពីហេតុប្បច្ច័យ រួចក៏ត្រូវប្រែប្រួលវិនាសទៅវិញជាធម្មតា ។ លោកនៃការរស់នៅនេះសន្សំកម្ម ជាតួចេតនារបស់វេទនាសោយអារម្មណ៍ ល្អអាក្រក់យ៉ាងណា ក៏ជាចំណែកមួយនៃវិបាកឱ្យផលតាមក្រសែជីវិត ដែលជាសភាវៈលោកទុកប្រើប្រាស់តាមតម្រូវការរាល់ថ្ងៃ ប្រមូលគោងយកនូវអារម្មណ៍ទាំងឡាយមកធ្វើជារបស់ខ្លួន រួចក៏ត្រូវយំសោកកន្ទក់កន្ទេញបោកខ្លួន នៅពេលអារម្មណ៍ទាំងនោះស្មារលោត្រឡប់ទៅវិញក្រោមម្លប់ **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** ដោយន័យសេចក្ដីថាគ្មានបានអ្វីសោះ ហើយក៏ចេះតែចង់បានមិនស្រាកស្រាន្ត (អូសទាញពីកម្លាំងតណ្ហា) ធ្វើឱ្យសត្វលោកឈ្លក់វង្វេងមិនដឹងខុសត្រូវ ស្រេកឃ្លានក្នុងរបស់គ្មានតម្លៃដែលមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ រីកចម្រើនតែកិលេស កើតទុក្ខព្រួយបារម្ភចង់បានមិនចេះចប់ព្រោះសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅធ្វើឱ្យលោកនេះវិនាសប្រែប្រួលតាមកម្លាំងស្រូបទាញពីផែនដី បង្កើតជាចលនាមួយដល់ពិភពលោកចូលចិត្តសាងលោកទៅតាមការខែចុះនៃអន្តរកប្បរបស់អាយុមនុស្សសត្វ ឱ្យនៅខ្ចីស៊ីដាច់ឬខាតអស់ពីមួយអសង្ខេយ្យឆ្នាំចុះមកនៅត្រឹម ១០០ ឆ្នាំ និងបន្តការខែចុះរហូតត្រឹម ១០ ឆ្នាំ ទើបខែ

ឡើងទៅទល់ និងអាយុមនុស្សមួយអសង្ខេយ្យ (សូន្យ ១៤០) វិញ ។ ទង្វើអធម៌ខ្វះសីលធម៌នេះ មិនមែនមានអ្នកកសាងហេតុបណ្តាល ជាការកើតឡើងពីហេតុប្បច្ច័យរបស់ខន្ធអាយតនធាតុនៃលោកដែលធ្វើឱ្យមនុស្សយើងម្នាក់ៗ ចូលចិត្តប្រព្រឹត្តសាងអំពើថោកទាប នូវអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ស្រេកឃ្លានតែពីទ្រព្យសម្បត្តិមាសប្រាក់បុណ្យសក្តិកិត្តិយស នៃលោកធម៌ ៨ យ៉ាង គឺ

១- មានលាភ	២- អត់លោភ
៣- មានយស	៤- អត់យស
៥- មានសរសើរ	៦- មាននិន្ទា
៧- មានសុខ	៨- មានទុក្ខ ។

ទាំងនេះជាធម៌ប្រចាំលោកសម្រាប់សត្វរស់នៅក្នុងលោក គឺសត្វជាប់ចំណងកាមគុណទាំង ៥ ព្រោះលោកធម៌ ៨ នេះឯង ។

សត្វលោកណាមួយដែលថា មិនត្រេកអរ នឹងលាភសក្ការៈ

សត្វលោកណាមួយដែលថា មិនត្រេកអរ នឹងមានយសសក្តិ

សត្វលោកណាមួយដែលថា មិនត្រេកអរ នឹងគេសរសើរ

សត្វលោកណាមួយដែលថា មិនត្រេកអរ នឹងសុខ (ខ្លើម ទុក្ខ) ។

នេះជាចំណីឆ្ងាញ់របស់សត្វលោក មនុស្សលោកទាំងអស់ឱ្យតែនៅជាបុថុជ្ជន។ ព្រោះតែការសប្បាយរីករាយនេះហើយ បានជាធ្វើឱ្យ

លោកទ្រេតទ្រោតវិលចុះវិលឡើងម្តងទៅកើតក្នុងឋានសួគ៌ ម្តងទៅកើតជាសត្វតិរច្ឆាន ប្រេតអសុរកាយ នរក ជួនណាមកកើតជាមនុស្សសម្បូណ៌ទ្រព្យសម្បត្តិអាចធ្វើជាគហបតី ជាស្តេចចក្រ ឬក៏ជាអ្នកមានបុណ្យសក្តិខ្ពង់ខ្ពស់ មានមុខមាត់ធំដុំគេទទួលស្គាល់ច្រើន ឬក៏ជាមនុស្សខ្វាក់ខ្វិន គ ថ្លង់ ពិការដៃជើង ខ្វះបុណ្យ ព្រោះជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យសន្សំទុកខ្លួនឯងរបស់កម្មមានវិបាកជាសុខ ជាទុក្ខ នៅក្នុងលោកនេះ ។

មនុស្សយើងម្នាក់ៗ ពេញចិត្តណាស់ និងសេចក្តីសប្បាយរីករាយក៏មិនបានដឹងថា សេចក្តីសប្បាយរីករាយនេះ ជាតួទុក្ខកើតពីតណ្ហាជាហេតុ កាលបើសប្បាយខ្លាំងទុក្ខខ្លាំង ស្រឡាញ់ខ្លាំងក៏ទុក្ខនេះជានិយាមធម៌របស់ធម្មជាតិ ។ កាលណាបើគេនិយមចូលចិត្តរបស់ណារបស់នោះតែងផ្តល់នូវសេចក្តីទុក្ខដល់គេវិញ ព្រោះសេចក្តីទុក្ខកើតចេញពីខ្លួនឯង ។ អារម្មណ៍ទាំងអស់ក្នុងលោកគ្មានអ្វីគួរឱ្យយើងស្រឡាញ់ស្អប់ជ្រប់ងប់ជាប់ចិត្តផ្តេកផ្តិត បើមិនមានលោភៈ បើមិនមានទោសៈ បើមិនមានមោហៈ និងមិនមានសេចក្តីប្រកាន់ ក៏មិនមានអ្វីគួរឱ្យទាស់ចិត្តនិងមានបញ្ញាឃើញសច្ចធម៌ ដូចដែលព្រះតថាគតទ្រង់ត្រាស់ សម្តែងថា : **កោធំ ឃត្វា សុខំ សេតិ** ប្រែថា សម្លាប់សេចក្តីក្រោធបានទើបដេកជាសុខ ។ ដូចជានៅក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គទ្រង់សម្តែងថា ធម្មជាតិអ្វីមួយដែលកើតឡើងសុទ្ធតែជាទុក្ខទាំងអស់ព្រោះសេចក្តីប្រកាន់ ទុក្ខ

ដោយអត្ថថា បៀតបៀនកៀបសង្កត់ មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ក្តៅរោលរាល និង វិនាសប្រែប្រួល ដែលនៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាទ្រង់សម្តែងតែពីការកំណត់ដឹងនូវទុក្ខ និងការរំលត់ទុក្ខ នេះជាទិសដៅស្វែងរកធម៌ស្ងប់សុខសន្តិភាព ដែលព្រះជិនស្រីបានកសាងបារមីច្រើនអសង្ខេយ្យកប្បសរុបទាំងអស់ ២០ អសង្ខេយ្យកប្បគឺតាំងព្រះទ័យនឹកគិតមុន ៧ អសង្ខេយ្យកប្ប ចេញវាចា ៩ អសង្ខេយ្យកប្ប, ពុទ្ធព្យាករណ៍ ៤ អសង្ខេយ្យកប្បនិងមួយសែនកប្បទៀត សម្រាប់បញ្ញាធិក ចំណែកសទ្ធាធិក កសាងបារមី ៤០ អសង្ខេយ្យ ១ សែនកប្ប និងវិរិយាធិក ៨០ អសង្ខេយ្យ ១ សែនកប្ប ។

បើសម្លឹងពិនិត្យ អប់រំចិត្តពិចារណា
ស្រង់ស្រូបរសខ្លឹមសារ សច្ចណាទុកក្នុងចិត្ត ។

ស្រឡាញ់អ្វីស្មើដោយស្រឡាញ់ខ្លួនមិនមាន

អំពីការមិនស្អាត

មើលលោកនេះដោយការពិនិត្យ ទៅលើរបស់ដែលសត្វលោកកំពុងប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ប្រៀបដូចក្មេងក្មេងលេងដីខ្សាច់ ដែលវាកសាងបានជាកូនផ្ទះតូចៗ មានរូបភាពគួរស្រឡាញ់តាមចំណង់ចំណូលចិត្តដើម្បីសេចក្ដីសប្បាយមួយភ្លែត រួចកម្ទាត់កម្ទាយឈូសចោលនូវកូនផ្ទះ នោះធ្វើឱ្យលេងមិនកើតយ៉ាងណា របស់អ្វីៗក្នុងលោកដែលមនុស្សយើងកំពុងប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ជារបស់មានតម្លៃខ្ពង់ខ្ពស់ឧត្ដុង្គឧត្ដម ប្រសើរខ្លាំងណាស់ តែពេលណាឆ្អែតស្អប់ស្អល់លែងត្រូវការ គេក៏បោះបង់ចោល ដូចក្មេងលេងកូនផ្ទះយ៉ាងនោះដែរ ។

ហេតុដូចម្ដេចបានជាត្រូវបោះបង់ចោល ឈូសចោលទៅវិញ ព្រោះរបស់ទាំងនោះជាការប្រជុំរួម ទៅដោយមហាភូតរូប ៤ លាយឡំនូវរបស់មិនស្អាតគឺកិលេសជាតិទាំងឡាយទាំងពួងជាដើម សុទ្ធតែជាអកុសលធម៌ មិនក្រៅអ្វីពីលោភ ៨ ដួង (លោភមូល) ទោស ២ ដួង (ទោសមូល) មោហ ២ ដួង (មោហមូល) ដែលធុំក្លិនអសោចិស្មុយ ព្រោះលោកនេះគេត្រូវការគ្មានស្រាកស្រាន្ត ដូចជាទ្រព្យសម្បត្តិ មាសប្រាក់ ដីស្រែចំការ សំខាន់ គឺបច្ច័យ ៤ ជារបស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងនៅក្នុងអង្គុត្តរនិកាយ ទសកនិបាត

ទ្វារទសមភាគ បិដកលេខ ៥១/១២៣ អំពីការមិនស្អាតប្រាវព្ធចំពោះចុន្ទកុមារបុត្រថា ៖ ម្នាលចុន្ទ ការមិនស្អាតដោយកាយមាន ៣ ប្រការ ការមិនស្អាត ដោយ វាចាមាន ៤ ប្រការ និងការមិនស្អាតដោយចិត្តមាន ៣ ប្រការ ។

សេចក្តីពិស្តារ

* ការមិនស្អាតដោយកាយមាន ៣ ប្រការ ៖

១- **បាណាតិបាតោ**-ម្នាលចុន្ទ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកសម្លាប់សត្វ ជាមនុស្សមានចិត្តអាក្រក់ មានដៃប្រឡាក់ឈាម មានចិត្តបោះជាប់ក្នុងការសម្លាប់សត្វ មានចិត្តមិនអាសូរចំពោះពួកសត្វ ។

២- **អទិន្នាទានំ** ជាអ្នកលួចទ្រព្យគេ គឺ ជាអ្នកកាន់យកនូវគ្រឿងឧបករណ៍ជាសម្បត្តិនៃបុគ្គលដទៃដែលគេទុកក្នុងស្រុកក្តី ទុកក្នុងព្រៃក្តី មិនបានហៅឱ្យលួចយក ។

៣- **កាមេសុមិច្ឆាចារោ** ជាអ្នកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយដែលមានមាតារក្សា បិតារក្សា បងប្អូនប្រុសរក្សា បងប្អូនស្រីរក្សា ញាតិរក្សា ធម៌រក្សា ជាស្ត្រីមានប្តីមានអាជ្ញា (កំណត់ទុក) ដោយហោចទៅ សូម្បីតែស្ត្រីដែលបុរសបំពាក់កម្រងផ្កាឱ្យ សុទ្ធតែជាស្ត្រីដែលមានម្ចាស់របស់គេ ហួងហែងរក្សាទាំងអស់ ។

* ការមិនស្អាតដោយវាចាមាន ៤ ប្រការ :

១- **មុសាវាទោ** ជាអ្នកពោលពាក្យកុហកនៅក្នុងរោងជំនុំក្តី កណ្តាលបរិសទ្យក្តី កណ្តាលញាតិក្តី កណ្តាលសេនីក្តី កណ្តាលរាជត្រកូលក្តី ដែលគេនាំទៅធ្វើជាសាក្សី កាលមិនដឹងក៏និយាយថាបានដឹង កាលដឹងក៏និយាយថាមិនដឹងក៏មាន កាលមិនឃើញនិយាយថាឃើញក៏មាន កាលឃើញនិយាយថា មិនឃើញក៏មាន ព្រោះហេតុតែសំណូកគឺអាមិសៈ បន្តិចបន្តួច ។

២- **បិសុណាវាចោ** ជាអ្នកពោលពាក្យញុះញង់ គឺឮពាក្យអំពីសំណាក់ជននេះហើយនាំទៅប្រាប់ជនឯណោះដើម្បីនឹងបំបែកជនទាំងនេះ ឬឮពាក្យអំពីសំណាក់ជនឯណោះនាំមកប្រាប់ជននេះ ដើម្បីនឹងបំបែកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកជនដែលព្រមព្រៀងគ្នាផង ជាអ្នកជំរុញពួកជនដែលបែកគ្នាហើយផង ជាអ្នកត្រេកអរតែក្នុងពួកអ្នកមានតម្រេកក្នុងពួកក្រុម ជាអ្នករីករាយតែក្នុងពួកពោលវាចាធ្វើឱ្យប្រកាន់គ្នាដោយប្រការដូច្នេះ ។

៣- **ផរុសវាចា** ជាអ្នកពោលពាក្យអាក្រក់ គឺជាអ្នកពោលវាចាទ្រគោះ បោះបោក ខ្ទោះខ្ទរ រោលរាល ស្ទាក់ដំណើរជនដទៃ ជាវាចាជិតនិងសេចក្តីក្រោធ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសមាធិ ។

៤- **សម្ផប្បលាបោ** ជាអ្នកពោលពាក្យឥតប្រយោជន៍ គឺពោលពាក្យខុសកាល ពោលពាក្យមិនពិត ពោលពាក្យមិនមែនជាអត្ថ មិនមែនជាធម៌ មិនមែនជាវិន័យ ដែលជាពាក្យមិនគួរឱ្យតាំងទុកក្នុងហឫទ័យ ប្រាសចាកគ្រឿងអាង ជាពាក្យមិនមានទីបំផុត និងមិនមានប្រយោជន៍ ។

* ការមិនស្អាតដោយចិត្តមាន ៣ ប្រការ :

១- **អភិជ្ឈា** បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ច្រើនដោយអភិជ្ឈា ជាអ្នកគយគន់នូវគ្រឿងឧបករណ៍ដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិនៃបុគ្គលដទៃណា គ្រឿងឧបករណ៍នោះ គប្បីបានមកអញ ។

២- **ព្យាបាទោ** ជាអ្នកមានចិត្តចងគំនុំព្យាបាទ ជាមនុស្សតម្រិះក្នុងចិត្តដែលទោសប្រទូស្តហើយថា សត្វទាំងឡាយនេះចូរលំបាកខ្លះ ចូរបែកធ្លាខ្លះ ចូរសាបសូន្យទៅខ្លះ ចូរវិនាសទៅខ្លះ កុំបីមានបាន (អ្វីបន្តិចបន្តួច) ឡើយ ។

៣- **មិច្ឆាទិដ្ឋិ** ជាអ្នកមានគំនិតយល់ខុស គឺជាមនុស្សយល់ឃើញនូវសេចក្តីវិបរិតថា ទានដែលបុគ្គលឱ្យហើយមិនមានផល ការបូជា ធំ តូច មិនមានផល, ផលវិបាករបស់កុសល និងអកុសលកម្មដែលសត្វធ្វើល្អ អាក្រក់មិនមាន, លោកនេះនឹងលោកខាងមុខមិនមាន, គុណមាតាបិតាមិនមាន សត្វទាំងឡាយជាឧបបាតិកកំណើតមិនមាន, ពួកសមណព្រាហ្មណ៍

ក្នុងលោកជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អត្រឹមត្រូវធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះនិង លោកខាងមុខដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមរបស់ខ្លួនឯងហើយសម្ដែងប្រាប់ មិនមាន ។

ការមិនស្អាតដោយកាយមាន ៣ ដោយវាចាមាន ៤ ដោយចិត្តមាន ៣ ចាត់ចូលទៅក្នុងអកុសលកម្មបថ ១០ ដែលលោកនេះកំពុងប្រព្រឹត្តរាល់ថ្ងៃដើម្បីសន្សំសេចក្ដីទុក្ខដល់ខ្លួនឯង ដូចបានរៀបរាប់ដោយពិស្ដារនៅខាងដើម លុះបែកធ្លាយរាងកាយបន្ទាប់ពីស្លាប់ទៅរមែងទទួលនូវសេចក្ដីទុក្ខ គឺ នរក តិរច្ឆាន ប្រេត ឬ ទុគ្គតិ ក្រៅពីនេះណាមួយទៀតមិនខាន ។

ផ្ទុយមកវិញការស្អាត ដោយកាយកម្ម ៣ វចីកម្ម ៤ មនោកម្ម ៣ ចាត់ចូលទៅក្នុងកុសលកម្មបថ ១០ ដែលត្រូវទទួលផលល្អសន្សំសុខនៅក្នុងបច្ចុប្បន្នទាំងបរលោក លុះចុតិភ្លាម ទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ទេវលោកពិតប្រាកដ ។

បទពិចារណា

កុំស្មុគ្រស្មាញ	សាញគំនិត	ចិត្តមិនដាច់
ឆាប់សម្រេច	ទើបកើតបុណ្យ	ពីការងារ
ធ្វើមិនដឹង	តាមធម្មតា	ដូចអ្នកជា
មិននិន្ទា	ហ៊ានធានា	ថាបានសុខ ។

រៀនពិនិត្យ　　 នូវអារម្មណ៍　　កើតពីចិត្ត
ព្រោះតាមពិត　　ចិត្តកើតក្រោយ　　សន្សំទុក្ខ
ការសេពសោយ　　មិនមែនយើង　　អ្នកចេញមុខ
កុំលើកអុក　　ទៅលើសត្វ　　ជួសវេទនា ។

កុំប្រមាទ　　ថាធម្មជាតិ　　គេមិនដឹង
ទោះខំប្រឹង　　គេចជៀសវាង　　គ្រប់វេលា
ចិត្តកើតឡើង　　ត្រូវរលត់　　តាមធម្មា
ពុំមានគ្នា　　អ្នកសាងហេតុ　　ប្រឌិតថ្មែ ។

រូបរលត់　　កុំរន្ធត់　　ភ្ញាក់ផ្អើលខ្លាំង
កុំភ្លេចភ្លាំង　　ថាទៀងទាត់　　នៅរាល់ថ្ងៃ
ត្រូវយកចិត្ត　　គិតឱ្យយល់　　កុំអាល័យ
សុំតថ្លៃ　　ពេលជិតស្លាប់　　គេមិនឱ្យ ។

ការមិនជ្រកនៅក្នុងសច្ចធម៌ នាំឱ្យរង្មៀសសង្ស័យ

មើលលោកនេះ ដោយការកសាងធនធានមនុស្សក្នុងសង្គម

ទ្វីបទាំង ៤ មានការរស់នៅខុសៗគ្នា ចំណែកជម្ពូទ្វីបយើងនេះ មុខរបររកទទួលទានចិញ្ចឹមជីវិត ធ្វើកសិកម្មខ្លះ ពាណិជ្ជកម្ម ជំនួញជួញដូរខ្លះ ប្រកបដោយធម៌ខ្លះ មិនប្រកបដោយធម៌ខ្លះ និងអ្នកកាន់សាសនាផ្សេងៗមានព្រះពុទ្ធសាសនាជាដើមសម្រាប់ទ្រទ្រង់ប្រទេសជាតិទុកជាប្រទីបឆ្លុះបញ្ចាំងដល់ជនានុជន ឱ្យប្រតិបត្តិតាមឱវាទានុសាសនី ដើម្បីសុខសន្តិភាពក្នុងប្រទេសនីមួយៗជាទូទៅលើសាកលលោក ។ ការរកទទួលទានប្រកបអាជីព ប្រជាជនតែងទទួលបានផលល្អប្រសើរខ្លះ មិនប្រសើរខ្លះ អាស្រ័យពីធម្មជាតិអំណោយផល មានទឹកភ្លៀងជូនតាមរដូវកាល ព្រោះពុំសូវបានសិក្សាក្រេបជញ្ជក់ចំណេះដឹង ឱ្យយល់ជ្រួតជ្រាបនូវហេតុផលច្បាស់លាស់ពីធម្មជាតិក្នុងគោលបំណងលើកតម្កើង នូវទិន្នផលដំណាំដាំដុះផ្សេងៗ ឱ្យបានដឹងជាក់ច្បាស់ពីកំណើតរុក្ខជាតិទាំងឡាយថា តើត្រូវប្រើធាតុអ្វីខ្លះ ដើម្បីធ្វើឱ្យដំណាំទាំងនោះដុះលូតលាស់ល្អរីកចម្រើនសម្បូណ៌ផលផ្លែផ្កា ដោយគ្រាន់តែយកពូជទៅដោតដាំ រួចរង់ចាំទទួលផលប៉ុណ្ណោះ ។ លុះក្រោយមកមេរៀនជីវិតក៏ត្រូវមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវ រិះរករូបមន្តចាំបាច់ទៅលើក្បួនវិទ្យាសាស្ត្រនាសម័យជឿនលឿន យកមករួមផ្សំប្រើប្រាស់ឱ្យសម្រេចទៅតាមធម្មជាតិ ដោយមានការបង្កើតជាសាលារៀន និងបញ្ជូនសិស្សនិស្សិត

ទៅចូលរួមសិក្សាពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ដើម្បីយកចំណេះដឹងនោះមកអនុវត្តតាមទីកន្លែងរៀងខ្លួន ឃើញថាមានអភិវឌ្ឍន៍ជឿនលឿនតាមតំបន់ តាមស្រុកភូមិប្រទេស ហើយក៏បានផ្លាស់ប្តូរពីភាពទន់ខ្សោយមកជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិធូរធា មានប្រាក់កាសច្រើនសម្រាប់ចាយវាយប្រើប្រាស់ធ្វើអ្វីផ្សេងៗ ដូចជាកសាងសំណង់ធំៗ កសាងអគារផ្ទះល្វែងជាច្រើនខ្នង និងកសាងបាននូវគ្រឿង ឧបភោគបរិភោគប្រណីតៗ សម្រាប់ជាអាហារប្រចាំថ្ងៃដល់ជីវភាពរុងរឿង នៅក្នុងគ្រួសារនីមួយៗ ក៏ដូចជាសង្គមមនុស្សទូទៅលើសាកលលោក ។ ក្រៅពីផ្នែកកសិកម្ម ការរកទទួលទានមុខជំនួញជួញដូរក៏ត្រូវប្រើប្រាស់ផលិតផល កសិកម្មបានមកពីការសម្រិតសម្រាំងច្នៃប្រឌិតរបស់កសិករទំនើប ធ្វើឱ្យការរកទទួលទាននេះប្រែក្លាយទៅជាអ្នកមានភោគសម្បត្តិច្រើនៗដូចគ្នា ព្រោះការប្រកបអាជីព អាស្រ័យពីយើងបានកសាងនូវធនធានមនុស្សជាតិ រួមគួបផ្សំជាមួយបច្ចេកវិទ្យាដែលមានលោកគ្រូអ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យចំណានៗ ចេះអប់រំដល់សិស្សានុសិស្សទាំងឡាយ ឱ្យងាយបានឆាប់យល់ដឹងទៅតាមវិធីសាស្ត្រដែលលោកគ្រូម្នាក់ៗ ធ្លាប់បានទទួលកម្រិតយល់ដឹងពីមជ្ឈដ្ឋាននានា ដែលខ្លួនបានសិក្សារៀនសូត្រប្រមូលយកនូវចំណេះវិជ្ជា ពីប្រទេសជាមិត្ត មកបម្រើក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនបណ្តាលឱ្យសង្គមពិភពលោកក្លាយទៅជាសង្គមមាន

អារ្យធម៌ជឿនលឿនទាំងផ្នែកកសិកម្ម ទាំងផ្នែក ឧស្សាហកម្ម មានរោងចក្រសហគ្រាសទំនើបៗ ទាំងផ្នែកសីលធម៌ វប្បធម៌ប្រពៃណី ធនធានមនុស្ស និងព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏មានការរីកចម្រើនយ៉ាងអស្ចារ្យ ដូចនៅប្រទេសខ្មែរនាសម័យសព្វថ្ងៃនេះ មានដើមព្រះមហាពោធិព្រឹក្ស ពីប្រទេសឥណ្ឌា ប្រទេសសិរីលង្កា ព្រះសារីរិកធាតុ គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ដែលវិនាសអន្តរាយក្នុងសម័យ **ប៉ុលពត អៀង សារី** ត្រូវហូរចូលមកយ៉ាងច្រើន ថែមទាំងរីកដុះដាលពេញពិភពលោក ដោយមានលោកអាចារ្យ និង លោកសប្បុរស ដ៏មានគុណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ មកបង្ហាត់បង្រៀនផ្សព្វផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនាតាមក្បួនច្បាប់គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ប្រសិនបើលោកគ្រូអាចារ្យ អ្នកបង្ហាត់បង្រៀនខ្វះចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះ ពុទ្ធបរិសទ្យ សិស្សនិស្សិត ក៏មិនសូវយល់ជ្រួតជ្រាបបានល្អ ម្ល៉ោះហើយគ្រូអាចារ្យ លោកគ្រូអ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យទាំងនោះត្រូវមានបញ្ញាឆ្លាត វាងវៃក្នុងចំណេះដឹងរបស់ខ្លួន ឱ្យមុតមាំពិតប្រាកដទើបក្លាយជាអ្នកបង្ហាត់បង្រៀនល្អ សម្ដែងធម៌ល្អ ផ្ដល់ជាមតិប្រាប់ដល់សិស្សនិស្សិតបាន ដូចមាននៅក្នុងសៀវភៅសរសេរពីរ ៤ ប្រការរបស់លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតជាម្ចាស់ ចំពោះបុគ្គលដែលមានតួនាទីជាអ្នកបង្រៀនសិស្ស គប្បីមានគុណសម្បត្តិ ៧ ប្រការដូចតទៅនេះ :

<u>គុណសម្បត្តិទី១</u> : **បិយោ** ចេះធ្វើខ្លួនឱ្យជាទីស្រឡាញ់ចូលដល់ក្នុងចិត្តរបស់សិស្ស សាងនូវភាពជិតដិតស្និទ្ធស្នាល ដើម្បីជាប្រយោជន៍ឱ្យសិស្សចង់មករៀនជាមួយ និង ហ៊ានប្រឹក្សាសាកសួរបញ្ហាផ្សេងៗ ។

<u>គុណសម្បត្តិទី២</u> : **គរុ** ធ្វើខ្លួនឱ្យថ្លៃថ្នូរ គួរដល់ការគោរព និងកោតសរសើរអំពីសិស្សទាំងឡាយ មានការប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់ឋានៈធ្វើឱ្យកើតការកក់ក្តៅបានជាទីពឹង និងបានជាប្រយោជន៍ដល់សិស្សពិតប្រាកដ ។

<u>គុណសម្បត្តិទី៣</u> : **ភាវនិយោ** ត្រូវអប់រំខ្លួនឱ្យមានការចម្រើនទៅដោយចំណេះដឹងទ្រទ្រង់នូវភូមិបញ្ញាពិតប្រាកដ (ភារៈទូន្មានខ្លួនជាកន្លែងឱ្យកើតបញ្ញា) ជាអ្នកហ្វឹកហាត់ថែបំប៉នចិត្ត ដោយមានស្មារតីជាអចិន្ត្រៃយ៍គួរជាទីលើកតម្កើង និង ជាទីសង្ឃឹមកក់ក្តៅរីករាយក្នុងចិត្តនៅពេលដែលសិស្សមានការនឹករលឹកដល់លោកគ្រូ ព្រមទាំងយកជាគំរូទៀតផង ។

<u>គុណសម្បត្តិទី៤</u> : **វត្តា** ចេះនិយាយឱ្យបានផល គឺចេះពន្យល់ឱ្យសិស្សយល់ដឹងថា ពេលណាគួរនិយាយអ្វី ហើយត្រូវនិយាយយ៉ាងណា និង ព្យាយាមរឿយៗក្នុងការពន្យល់ណែនាំ រំលឹកដាស់តឿនព្រមទាំងជាទីប្រឹក្សាយ៉ាងល្អ ។

គុណសម្បត្តិទី៥ : វចនក្ខមោ អត់ធន់ចំពោះពាក្យសម្ដីអ្នកដទៃក្នុងពេលបានស្ដាប់ពាក្យប្រឹក្សាសាកសួរ ឥតប្រយោជន៍ គ្រាន់តែជាការរំខានក្ដី ពាក្យពោលបង្អាប់ ឬចាក់រុកអុជអាលក្ដី សូម្បីពាក្យពោលរំលឹកដាស់តឿនអំពីអ្នកដទៃ ដែលគេបានឃើញនូវកំហុសត្រង់ណាមួយក្ដី រមែងអាចអត់ទ្រាំស្ដាប់បានដោយមិនថ្នាំងថ្នាក់ អត់ធន់ចិត្ត ឬ ខូចចិត្តអ្វីឡើយ និងចេះឃើញ កំហុសរបស់ខ្លួន ចេះសុំខមាទោស ព្រមទាំងចេះកែនូវកំហុសតាមវិស័យនៃអ្នកកសាងខ្លួនទៀតផង ។

គុណសម្បត្តិទី៦ : គម្ភីរញ្ច កថំ កត្តា ពោលពាក្យមានជម្រៅជ្រៅក្នុងធម៌ ជ្រៅសេចក្ដី គឺ ពោលចង្អុលធម៌ផ្សេងៗក្នុងជីវិត ឱ្យឃើញមានជម្រៅទៅតាមសេចក្ដីពិត នៃសច្ចធម៌ និងពោលនូវពាក្យណាដែលជ្រៅលំបាកឱ្យមកជារាក់ ដូចបើករបស់ដែលកំបាំង ឬ ផ្ងាររបស់ដែលផ្កាប់ ដើម្បីឱ្យអ្នកស្ដាប់បានយល់ប្រាកដក្នុងចិត្ត ព្រមទាំងពោលតាមលំដាប់មិនស្រូតកាត់ឱ្យខូចសេចក្ដី ជាការជម្រាលសេចក្ដីទៅរកជម្រៅ ទន់ទេរទៅដូចជាច្រាំងនៃមហាសមុទ្រ ។

គុណសម្បត្តិទី៧ : នោ ចដ្ឋានេ និយោជយេ បានសេចក្ដីថា មិនដឹកនាំទៅរកផ្លូវនៃសេចក្ដីវិនាស ឬ ផ្លូវដែលមិនមែនជាហេតុនៃសេចក្ដីចម្រើនរបៀបដូចជាអាចារ្យដើម របស់អង្គុលិមាលនោះឡើយ ។

អង្គុលិមាលកាលពីដើមជាទីស្រឡាញ់របស់គ្រូ រហូតដល់សិស្សដទៃមានការច្រណែនហើយបានញុះញង់គ្រូឱ្យ មានការភ័យខ្លាចថា អង្គុលិមាលក្បត់ចិត្ត ។ ហេតុតែគ្រូល្ងង់ខ្លៅខ្វះនូវគុណសម្បត្តិទី ៧ នេះក៏បានដឹកនាំបញ្ឆោត ឱ្យអង្គុលិមាលទៅសម្លាប់មនុស្សមួយពាន់នាក់ ដើម្បីបានប្រកបនូវមន្តវិជ្ជា ពិសេសក្នុងបំណងឱ្យគេសម្លាប់អង្គុលិមាល ដែលជាមនុស្សអាក្រក់បានជា ភ្លេចថា ខ្លួនឯងជាគ្រូដែលប្រព្រឹត្តដូចនេះ វាអាក្រក់ជាងអង្គុលិមាលទៅទៀត ត្រូវទទួលរងទុក្ខទោសព្រោះ អំពើនោះធ្លាក់មកលើខ្លួនឯង ។

ពុទ្ធគាថាអំពីគុណសម្បត្តិរបស់គ្រូ ៧ យ៉ាង ដែលបានអធិប្បាយរួចមកហើយ ។

បិយោ ច គរុ ភាវនីយោ វត្តា ច វចនក្ខមោ

គម្ភីរញ្ច កថំ កត្តា នោ ចដ្ឋានេ និយោជយេ ។

ប្រែ គ្រូអាចារ្យធ្វើខ្លួនឱ្យជាទីស្រឡាញ់ផង គួរគោរពផង គួរសរសើរផង ឧស្សាហ៍ប្រៀនប្រដៅផង អត់ធន់ចំពោះពាក្យផង ជាអ្នកនិយាយពាក្យជ្រៅផង ទាំងមិនដឹកនាំក្នុងហេតុដែលមិនគួរផង ។

គុណធម៌ទាំងនេះមានក្នុងគ្រូអាចារ្យណា ក្នុងលោកនេះគ្រូអាចារ្យនោះជាមិត្តពិតប្រាកដជាអ្នកប្រាថ្នា អនុគ្រោះនូវប្រយោជន៍ ។ បុគ្គលណា

ដែលមានសេចក្ដីត្រូវការចងមិត្ត គួរសេពគប់នូវមិត្តដែលមានសភាពបែប នេះ ទោះបីត្រូវលោកពោលបណ្ដេញដោយប្រការណាក៏ដោយ ។

(គោលធម៌ស្រង់ចាក អង្គុត្តរនិកាយ សត្តកនិបាត ទុតិយសិក្ខាសូត្រ ប្រសូត្រសម្ដែងពីមិត្តសំឡាញ់) ។

ដូច្នោះការអប់រំវិជ្ជាជីវៈ អាស្រ័យពីកត្តាសំខាន់ ៦យ៉ាង ដូចតទៅ :

១-គ្រូត្រូវមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់គ្រប់គ្រាន់ ដោយគរុកោសល្យ

២-សិស្សត្រូវមានសមត្ថភាពអាចត្រងត្រាប់ចាប់ យកវិជ្ជាពីលោកគ្រូ តាមនិន្នាការថ្នាក់ៗ

៣-មានរូបមន្តច្បាស់លាស់ត្រឹមត្រូវដកស្រង់ពីក្នុងក្បួនច្បាប់ និង គម្ពីរនានា ដោយការខំស្រាវជ្រាវតាមបច្ចេកវិទ្យា

៤-យកចិត្តទុកដាក់ព្យាយាមអំណត់អត់ធន់ក្នុងគរុជីវៈរបស់ខ្លួន

៥-មានការសប្បាយរីករាយមិនប្រទូស្ត នៅពេលមានសិស្សសាកសួរ សំនួរក្នុងន័យចង់ចេះចង់ដឹង

៦-មានលក្ខណៈស្រឡាញ់រាប់អាន ជាទូទៅដល់សិស្សានុសិស្សគ្រប់ ប្រភេទដោយទឹកចិត្តមេត្តាប្រោសប្រណីអនុគ្រោះដល់សព្វសត្វ ។

កំណើតរបស់មនុស្សសត្វ

មើលលោកនេះ ដោយការបញ្ជាក់ពីកំណើតពិតរបស់មនុស្ស គឺ សម្លឹងឃើញកំណើតរបស់មនុស្សប្រសូតចេញពីប្រភពណា ?

ផែនដីយើងនេះពេលដែលកើតឡើងហើយ ត្រូវវិនាសទៅវិញជាធម្មតាមានចន្លោះអន្តរកប្ប ៤ដង ស្មើនឹង ៦៤អន្តរកប្ប ៦៤ x ៤ ត្រូវជា ២៥៦ អន្តរកប្បទើបផែនដីត្រូវវិនាស ។ នៅពេលដែលកកើតផែនដីជាដំបូងពុំមានមនុស្សរស់នៅទេ មានតែធាតុដីទទេធុំក្លិនក្រអូបឈ្ងុយឈ្ងប់ធ្វើឱ្យពួកព្រហ្ម ចុតិមកចាប់បដិសន្ធិរួចបរិភោគដីជាអាហារ ពុំមានបាយសម្លដូចសព្វថ្ងៃនេះឡើយ ។ មនុស្សក្នុងសម័យបុព្វកាលគ្មានសម្លៀកបំពាក់បិទបាំងខ្លួនប្រាណ ពុំមានជម្រកត្រឹមត្រូវរស់នៅក្រោមម្លប់ដើមឈើកណ្តាលវាលល្ហល្ហេវ លុះក្រោយបន្តិចទើបមានជម្រកបិទបាំង ឬមិនបិទបាំងខ្លះមានសម្លៀកបំពាក់ខ្លះ ឬមិនមានសម្លៀកបំពាក់ខ្លះ ។ ដោយមានការចេះខ្មាសអៀនរវាង បុរស និង ស្ត្រី ធ្វើឱ្យដំណើរជីវិតចម្រើនបន្តិចម្តងៗ នាំឱ្យចេះស្លៀកពាក់ មានស្រូវដុះឯងៗគ្មានម្ចាស់គ្រប់គ្រងជាស្រូវដុះនៅលើដីសាធារណៈទូទៅដល់មនុស្សទាំងឡាយសម្រាប់ជាអាហារ ព្រោះលែងបរិភោគដីដូចពីមុនទៀតឡើយ ។

ពេលមានតម្រេករៀង១ខ្លួន បានរួមរក្សជាមួយគ្នានៅកណ្តាលវាល គ្មានការខ្វាសអៀនអ្វីសោះ ។ លុះក្រោយពីនោះ បាននាំគ្នាធ្វើជម្រកមានបន្ទប់បិទបាំង ដើម្បីការពារកេរ្តិ៍ខ្មាស គឺចេះខ្មាសអៀនក្នុងការរួមរក្សស្នេហាគ្នា ។ ចំពោះស្រូវដែលដុះឯងក៏ត្រឡប់ទៅជាស្រូវមានម្ចាស់ហួងហែងថែរក្សាដោយសម្គាល់ថា កន្លែងនេះជារបស់ខ្លួនកន្លែងនោះជារបស់គេ ។ កាលបើសេចក្តីប្រកាន់មានឥទ្ធពលខ្លាំងឡើង១ ក៏នាំគ្នាទៅបេះ ស្រូវនោះយកមកលាក់ទុកក្នុងលំនៅខ្លួន ចៀសវាងពីការលំបាកទៅបេះ ប្រឡេះស្រូវនៅឯស្រែចំការ ព្រោះកាលពីដើមនៅពេលត្រូវការ ទើបនាំគ្នាទៅប្រឡេះបេះស្រូវនោះយកមកប្រើប្រាស់ត្រឹមតែមួយពេលប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែករុក្ខជាតិទាំងឡាយក៏ដុះលូតលាស់ស្រស់ល្អមានស្លឹកត្រួយខ្ចីចាស់មានផ្លែផ្កាឱ្យផលតាមរដូវកាលមិនបាច់ភ័យព្រួយ ព្រោះដីមានជីជាតិល្អស្រាប់ ថែមទាំងអំណោយផលល្អពីធម្មជាតិមានទឹកភ្លៀងធ្លាក់ជូនតាមរដូវកាល ។ ឯរដូវទាំង ៤ គឺរដូវភ្លៀង រដូវរងា រដូវត្រជាក់ និងរដូវក្តៅក៏ប្រែប្រួលជាធម្មតាតាមឧតុនិយាមធម្មជាតិ ជាឱកាសដល់ សត្វទ្វេបាទសត្វចតុប្បាទ សត្វស្លាប សត្វក្នុងទឹក សត្វក្នុងដី ដូចជាជន្លេន កណ្តៀរសត្វល្អិតតូច១ ដូចជាស្រមើលកើតអំពីមេមាន់ក្រាបពង សត្វល្អិតដទៃ១មានពួកក្អាត់ ឬ សត្វល្អិត១កើតនៅលើស្លឹករុក្ខជាតិ លើដីស្រែចំការ

កើតឡើងពីចលនាផ្សំធាតុនៃអាកាសធាតុបង្កើតជា វិញ្ញាណរស់រវើក អាស្រ័យពីពន្លឺនិងចំហាយព្រះអាទិត្យបំភ្លឺលើផែនដី ហៅ ថា **មនធាតុ** ។

មនុស្សយើងកើតចេញពីផ្ទៃនៃ **ព្រះមាតា** ដោយមាតាបិតាបាន រួមរក្សជាមួយគ្នាប្រកបទៅដោយអង្គទាំង ០៣ ប្រការជាកំណើត **គព្ភសេយ្យកសត្វ** ដែលបានដកស្រង់ពីក្នុងសៀវភៅកំណើត ០៤ រៀបរៀងដោយសម្តេចព្រះពោធិវង្ស **នន្ទ-ខ៊ែត** ព្រះសង្ឃនាយករង ទី១ គណៈមហានិកាយ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមគ្រូទ្រង់ត្រាស់សម្តែង ឡើងចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយថា សត្វដែលចុះមកកាន់គភ៌ព្រះមាតានោះ លុះណាតែប្រកបព្រមនូវអង្គ ទាំង ៣ ប្រការ សាងកំណើតដោយបាន សន្និពន្ធ ឬ សន្និបាតរួមរក្សជា មួយគ្នា :

១-រាគសន្និបាតតិតា ច មាតាបិតា : មាតាបិតា ព្រមស្នេហ៍គ្រ សមាគមរួមរក្សជាមួយគ្នាដោយក្តីស្នេហ៍ស្ម័គ្រ ។

២-មាតា ឧតុនី ច : មាតាជាស្ត្រីមានរដូវ ។

៣-គព្ភោ ច បច្ចុប្បដិតោ : មានសត្វចុះមកចាប់បដិសន្ធិតាំងនៅ ប្រាកដ ។ កាលបើខ្វះអង្គណាមួយ ឬពុំបានធ្វើសន្និពន្ធ ឬ សន្និបាតរួមរក្ស ជាមួយគ្នាប្រកបទៅដោយអង្គទាំង ៣ ប្រការនេះទេ ជាតិកំណើត របស់ **គព្ភសេយ្យកសត្វ** ក៏ពុំមានដែរ ។

បើដូច្នោះសត្វចុះចាប់បដិសន្ធិមាន ៤ កំណើតដែលមានសេចក្តីពិស្តារ ដូចខាងក្រោមនេះ :

<u>ប្រការ ១ :</u> ជលាព្វុជកំណើត បានដល់ កំណើតសត្វដែលកើតអំពី **"សុក្កៈ"** ជាគព៌្ភសេយ្យកសត្វ គឺសត្វដែលដេកត្រាំក្នុងផ្ទៃមាតា បានដល់ពួកមនុស្ស និង សត្វតិរច្ឆានមាន គោ ក្របី សេះ ដំរី ឆ្កែ ឆ្មា ចៀម ពពែ ជាដើម ។ល។ ចំពោះមនុស្សសុក្កៈនោះមានស្រោម ស្រោបកូននៅក្នុងផ្ទៃមាតា មានទងសុកជាប់នឹងផ្ចិតកូន ជាផ្លូវជ្រួតជ្រាបនូវរសជាតិអាហារ ធ្វើឱ្យកូនរីកចម្រើនធំធាត់តាមកំណត់ស្ថិតក្នុងស្រោមទឹកភ្លោះ។ ពេលដល់កាលកំណត់ ស្រោមទឹកភ្លោះនោះក៏បែកធ្លាយប្រសូត ចេញកូន មកក្រៅ ក៏គេកាត់ទងសុកនោះឱ្យដាច់ចេញពីផ្ចិតកូន (ដកស្រង់ពីក្នុងដីកាអភិធាន) ។

<u>ប្រការ ២ :</u> អណ្ឌជកំណើត បានដល់ កំណើតសព្វសត្វមានបក្សាបក្សី សត្វស្លាបស្រុក : មាន់ ទា ក្ងាន ព្រាប ជាដើម ។ល។ ឯសត្វស្លាបព្រៃវិញមាន : ចាប លលក ត្រួច ក្ងោក ទទា ក្អែកទឹក ស្មោញ កុកក្រសាជាដើម ។ល។ ដែលកើតចេញពីស៊ុតជាមុនរួចបានមេវាក្រាបក្រុងភ្ញាស់ចេញ ជាកូន ឬ ហៅថា **"ទ្វិជកំណើត"** គឺកំណើតពីរដង ។

ប្រការ ៣ : សំសេទជកំណើត គឺកំណើតសត្វកើតចេញពីរបស់មិនស្អាត ដូចជាញើសក្អែល ឬទីកន្លែងអាប់អួ ស្មោកគ្រោក ភក់ជ្រាំ គំនរ សំរាម មានសត្វចៃ សង្កើច ស្រមោច និងដង្កូវផ្សេងៗ ជាកំណើតមានទាំងមនុស្ស និង សត្វតិរច្ឆាន ។

ប្រការ ៤ : ឧបបាតិកកំណើត ជាកំណើតរបស់ទេវតា និង មនុស្ស ព្រមទាំងសត្វនរកប្រេតជាដើមផងដែរ ។ កំណើតនេះពេលកើតឡើងធំពេញរូបរាងតែម្តងដូចជា **នាងអម្ពបាលី** កើតចេញពីដើមស្វាយ មានមនុស្សខ្លះកើតចេញពីផ្កាឈូកទៀតផងក្នុងសម័យពុទ្ធកាលព្រមទាំងមានអាយុពេញវ័យគ្រប់ ១៦ឆ្នាំគត់ (អដ្ឋកថា សង្គិតិសូត្រ) ។

តាមន័យសេចក្តីដែលបានពិពណ៌នាដូចខាងលើនេះ មនុស្សសត្វទាំងអស់កើតពីកំណើត ៤ ចាប់តាំងពីសម័យបុព្វកាល (បឋមកប្ប) ក៏មិនឃើញថា សត្វតិរច្ឆាន (ស្វា) ជាដើមកំណើតរបស់មនុស្សដូចដែលអ្នកខ្លះលើកឡើងថា "មនុស្សកើតពីសត្វស្វា" នោះទេ ព្រោះមនុស្សកើតមកពីកម្លាំងបុណ្យដោយកុសលវិបាកជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានភវង្គជាមនុស្ស រក្សាភពជាតិកំណើតក្នុងមួយអត្តភាព ។ ចំណែកសត្វតិរច្ឆាន

កើតពីអកុសកម្មឱ្យផលជាអកុសលវិបាករបស់សត្វតិរច្ឆាន មានភវង្គទ្រទ្រង់ ភពជាតិកំណើតជាសត្វតិរច្ឆានក្នុងមួយអត្តភាពដូចគ្នា ។

(ដកស្រង់ពីក្នុងគម្ពីរព្រះអភិធម្ម) ។

នៅក្នុងទីឃនិកាយបាដិកវគ្គ បិដកលេខ ១៩/១៦៧ ក៏មានសម្តែងពីកំណើត ៤ របស់សត្វទាំងឡាយដូចប្រការខាងលើនេះដែរ ។

ធម្មតាពួកសត្វមានកំណើត ៤ ត្រឹមត្រូវតាមក្បួនច្បាប់ព្រះធម្មា
កើតចេញពីពូជមនុស្សរៀងរាល់គ្នា ស្វាទស្វាទទាកើតតាមខ្សែគេ ។
បើពោលមិនពិតហាក់ដូចជាល្បែង គ្មានការជាក់ស្តែងគួរគិតគ្នាន់គ្នេរ
មិនដែលមនុស្សណាកើតឡើងទទេ យកស្វាធ្វើមេបង្កើតពូជ ។

ការអប់រំចិត្ត

មើលលោកនេះក្នុងសង្គមដោយការពិចារណាទៅលើចិត្ត តើត្រូវធ្វើការអប់រំរៀបចំចិត្ត រក្សាចិត្ត គ្រប់គ្រងចិត្ត របៀបណា ដើម្បីឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការអប់រំសម្រេចទៅជាចិត្តល្អមានសីលធម៌ វិន័យ សុជីវធម៌ ព្រមទាំងអបចាយនធម៌ក្នុងសង្គម និងគោលដៅ ។

ចិត្តមានត្រឹមមួយដួងគត់ដែលបំបែកចេញជា ៨៩ ដួង ឬ ១២១ ដួង ដោយពិស្តារបានទៅជាកុសល អកុសល វិបាកនិងកិរិយាដូចបាន

ជម្រាបជូន ពីខាងដើមរួចហើយ ឱ្យក្លាយទៅជាចិត្តល្អមានសោភណភាព ស្អាតបរិសុទ្ធ លុះត្រាតែចិត្តនោះប្រាសចាកគ្រឿងស្មៅហ្មង គឺ កិលេសជាតិ ដេកត្រាំនៅក្នុងសន្តានចិត្តរបស់សត្វទាំងឡាយយូរអង្វែងណាស់មកហើយ ។

ហេតុអ្វីបានជាត្រូវអប់រំចិត្ត ?

ពាក្យថាចិត្ត ព្រោះសភាវធម៌ដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍

ពាក្យថាចិត្ត ព្រោះសន្សំសន្តាន ដោយអំណាចជវនវិថី

ពាក្យថាចិត្ត ព្រោះសភាវធម៌ដែលកម្មកិលេស សន្សំវិបាក

ពាក្យថាចិត្ត សូម្បីគ្រប់ដួងឈ្មោះថាចិត្ត ព្រោះធម្មជាតិវិចិត្រតាមសមគួរដោយអំណាចនៃសម្បយុត្តធម៌

ពាក្យថាចិត្ត ដោយអត្ថថាគិត (ស្រង់ចាកបរមត្ថធម៌សង្ខេបដោយធម្មាចារ្យ រស់ សុផាត)

ពាក្យថាចិត្ត បានដល់មនុស្សសត្វទាំងអស់ដែលមានចិត្តជាអ្នកគ្រប់គ្រងតែក្នុងសេចក្តី នេះសំដៅទៅលើមនុស្សតែម្តង ។

ពាក្យថាមនុស្ស កើតចេញពី មន + ឧស្ស :

មន : បានសេចក្តីថា ចិត្ត + ឧស្ស : ប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់ឧត្តុង្គឧត្តមជាសត្វវិសេសជាងសត្វដទៃ ព្រោះចេះគិតពីពិចារណារកហេតុផល អាចប្រព្រឹត្ត ធ្វើអ្វីតាមរយៈការអប់រំ បានទៅជាមនុស្សល្អមានប្រាជ្ញាភ្លឺថ្លា

ព្រោះមាន ចិត្តជាប្រធានក្នុងការដឹងអារម្មណ៍ទូទៅ ។ ដូច្នោះកាលណាគេនិយាយពី មនុស្ស គេនឹងត្រូវលើកបញ្ជាក់ទៅលើចិត្ត បើចិត្តល្អ មនុស្សក៏ឈ្មោះថា ល្អដូចក្នុងព្រះគាថាធម្មបទ ទ្រង់ត្រាស់ថា :

មនោបុព្វង្គមា ធម្មា មនោសេដ្ឋា មនោមយា

មនសា ចេ បសន្នេន ភាសតិ វា ករោតិ វា

តតោ នំ សុខមន្វេតិ ឆាយាវ អនុបាយិនី ។

ប្រែ : ធម៌ទាំងឡាយមានចិត្តជាប្រធាន មានចិត្តប្រសើរបំផុតសម្រេចមកពីចិត្ត បើបុគ្គលមានចិត្តជ្រះថ្លាហើយ ទោះបីនិយាយក្តី ធ្វើក្តីក៏ល្អទាំងអស់ ព្រោះចិត្តជ្រះថ្លានោះឯង សេចក្តីសុខរមែងតាមជាប់បុគ្គលនោះដូចស្រមោលអន្ទោលតាមប្រាណយ៉ាងដូច្នោះឯង ។

បើចិត្តមិនល្អមនុស្សក៏មិនល្អដែរ យ៉ាងណាពាក្យថាការអប់រំចិត្តគឺគេត្រូវអប់រំចិត្តអាក្រក់ឱ្យក្លាយទៅជាចិត្តល្អ មនុស្សល្អ គ្រូល្អ សិស្សល្អអ្នកដឹកនាំល្អ ព្រោះមានចិត្តល្អបានដល់មហាកុសល ៨ដួង ក្នុងចិត្ត ៨៩ដួង ឬ ១២១ដួង នេះឯង ។ ចំណែកចិត្តអាក្រក់ វិញជាចិត្តជ្រោកជ្រាកទៅដោយកិលេសដែលមានស្រាប់នៅក្នុងខ្លួន កើតជាមួយពួកអកុសលចិត្តទាំង ១២ ដួង គឺ លោភមូល ៨ ទោសមូល ២ និងមោហមូល ២ ដូចបានជម្រាប ជូនពីខាងដើមរួចមកហើយដែលចាំបាច់ត្រូវអប់រំ ព្រោះ

មនុស្សយើងកើតមកហើយ នាំយកនូវចិត្តអាក្រក់និងល្អមកជាមួយ ដោយពុំដឹងខ្លួន ហើយក៏ចេះតែប្រព្រឹត្តធ្វើនូវអំពើអ្វីៗ តាមចិត្តប្រកាន់ ស្អិតជាប់ជំពាក់ទៅលើ អារម្មណ៍ផ្សេងៗតាមទ្វារ ៦ ណាមួយរួចក៏ សន្សំទុកនូវអំពើកម្មនោះ ច្របូកច្របល់ ដោយកិលេសសម្រាប់ធ្វើកិច្ច បដិសន្ធិនៅភពខាងមុខតទៅទៀត ។ លុះបានសិក្សាអំពីចិត្ត ចេតសិក រូប និព្វានក្នុងព្រះអភិធម្ម ក៏បានដឹងថា មនុស្សយើងម្នាក់ៗ មានចិត្តជា ប្រធាននាំមុខសម្រាប់ធ្វើការងារផ្សេងៗ ដោយកាយកម្ម វចីកម្ម និងមនោកម្មឱ្យត្រឡប់ទៅជាមនុស្សល្អ រហូតបានសម្រេចអមតធម៌ គឺ ព្រះនិព្វានមិនក្រៅអ្វីពីមនុស្សឡើយ ។ ចំណែកសត្វដទៃពុំមានបញ្ញា កាប់ឆ្ការកិលេសឱ្យបានរួចខ្លួន ទៅជាសត្វ វៀរចាកអំពើបាបទាំងឡាយ ដោយភវង្គជាអង្គភពរបស់ចិត្ត តម្រង់ភពជាតិកំណើតជាសត្វតិរច្ឆាន ដែលមិនអាចប្តូរផ្លាស់មកជា មនុស្សលុះត្រាតែបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ ទៅទើបបន្តភពថ្មី កើតភវង្គថ្មី សាងសន្សំពូជពីកម្មចាស់ សម្រេចជា ផលវិបាកទុកជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ធ្វើកម្មថ្មីក្នុងបច្ចុប្បន្នតទៅខាងមុខ ទៀត ។

◈ ការអប់រំចិត្ត ឬ ទូន្មានចិត្ត ឬ គ្រប់គ្រងចិត្តឋិតនៅលើមនុស្សតែ មួយប្រភេទ ឯសត្វដទៃមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបានព្រោះមនុស្សជាអ្នកមាន

បញ្ញាសន្សំទុកមកជាមួយ ចេះអនុគ្រោះអត់ឱនត្រាប្រណី ស្លូតបូតសុភាពរាបសា អត់ធន់ និងមានមេត្តាចិត្តសម្រាប់ជួយស្រោចស្រង់សត្វ ឱ្យរួចពីអន្លង់ភក់ គឺ សេចក្តីទុក្ខដូចជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើម ព្រះអង្គឆ្លងផុតដល់ត្រើយ គឺ ព្រះនិព្វាន ដោយការសាងបារមីសន្សំទុកច្រើនកប្បជាតិរហូតបានត្រាស់ដឹងសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ អាស្រ័យបារមីចាស់ក្លា ព្រោះព្រះអង្គមានដើមកំណើតជាមនុស្សហៅថា**និយតពោធិសត្វ** (ក្នុងការកសាងបារមី) ទៀងតែពីបានសម្រេច ។

◊ ការអប់រំចិត្ត សំដៅទៅលើការរំដោះចិត្តចេញពីអន្ទាក់មារ បានដល់កិលេសមារ អភិសង្ខារមារ ខន្ធមារ មច្ចុមារ និង ទេវបុត្រមារឋិតនៅស្ថានសួគ៌ជាន់ទី ៦ ដោយបញ្ញា ។

ពាក្យថាបញ្ញានៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានន័យថា ធម្មជាតិសម្រាប់ដុតបំផ្លាញកិលេសជាតទង្គប្បហានបន្តិចម្តង១ រហូតជាសមុច្ឆេទប្បហានលះដាច់ស្រឡះ ។ ឯបញ្ញាខាងផ្លូវលោកយើងនេះពុំមែនជាបញ្ញាចេតសិកមានន័យត្រឹមតែមនសិការៈ (ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត) ពុំបានបំផ្លាញកិលេសជាតិទេគ្រាន់តែចេះដឹងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវនូវរូបមន្តយកមកប្រើប្រាស់កសាងលោកសម្ភារៈប៉ុណ្ណោះ ។ កាលណាមានសញ្ញាប័ត្រខ្ពង់ខ្ពស់គឺវិជ្ជាខ្ពង់ខ្ពស់រិតតែធ្វើឱ្យ កិលេសចម្រើន ព្រោះគេចេះប្រើល្បិចច្នៃប្រឌិត

នូវអារម្មណ៍ឱ្យវិចិត្រ ធ្វើឱ្យមនុស្សពេញចិត្ត ត្រេកត្រអាលនៅក្នុងកាមារម្មណ៍ ពុំបានដោះស្រាយនូវអ្វីនោះធ្វើឱ្យមនុស្សនឿយណាយធុញទ្រាន់ចាកលោក ។

◈ ការអប់រំចិត្តបានន័យថា ធ្វើលំនៅឋានសម្រាប់ចិត្តជ្រកសំដៅលើការកសាងមហាកុសលទាំងឡាយមានកុសលថ្នាក់ទាន កុសលថ្នាក់សីល កុសលថ្នាក់សមថៈ និងបញ្ញារបស់មហាកុសល ៨ ដួងណាមួយក្នុងចិត្ត ៨៩ ឬ ១២១ ដួងដោយពិស្តារ ដើម្បីកម្ចាត់បង់នូវអកុសលនីវរណៈមានអកុសលចិត្តទាំង ១២ ដួងគឺលោភមូល ៨ ទោសមូល ២ មោហមូល ២ ជាមេកិលេសឱ្យជ្រុះរបូតចេញពីក្នុងចិត្ត ដូចដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនៅក្នុងឱវាទបាដិមោក្ខរបស់គោលព្រះពុទ្ធសាសនា សំខាន់ ៣ យ៉ាង :

១-**សព្វបាបស្ស អករណំ** ហាមមិនឱ្យធ្វើនូវអំពើបាបទាំងពួង

២-**កុសលស្សូបសម្បទា** កសាងសន្សំកុសលធម៌រឿយៗ

៣-**សចិត្តបរិយោទបនំ** ត្រូវសំអាតចិត្តឱ្យស្អាតផូរផង់

ឯតំ ពុទ្ធានសាសនំ ទាំងបីនេះជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទាំងឡាយគ្រប់ៗព្រះអង្គ គឺធម្មៈ ។

◈ ការអប់រំចិត្ត គឺការដុសខាត់ចិត្តបន្តិចម្តងៗ ជានិច្ចកាល មិនថាពេលសម្រាក ឬ ដេក ដើរ ឈរ អង្គុយ យ៉ាងណាទេ ទោះបីកំពុងបន្ទោបង់ ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ ឬ កំពុងទទួលទានអាហារ យ៉ាងណាត្រូវមានស្មារតីភ្ញាក់ នឹករលឹក នូវសភាវធម៌កំពុងប្រាកដតាំងនៅក្នុងកម្មដ្ឋានកុំឱ្យចិត្តប្រែប្រួល ខុសពីពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ ព្រះពុទ្ធអង្គ ។

◈ ការអប់រំចិត្តជាការហ្វឹកហាត់ចិត្តដោយមហាកុសលចិត្ត តម្រង់ចិត្តឱ្យដើរផ្លូវត្រឹមត្រូវល្អ វៀរចាកដាច់ខាតពីផ្លូវអាក្រក់ ដូចមានព្រះគាថា ទ្រង់ត្រាស់នៅក្នុង ខុទ្ទកនិកាយធម្មបទព្រះគាថាបិដកលេខ ៥២/៣៨ ថា ៖

ឧទកញ្ហិ នយន្តិ នេត្តិកា

ឧសុការា នមយន្តិ តេជនំ

ទារុំ នមយន្តិ តច្ឆកា

អត្តានំ ទមយន្តិ បណ្ឌិតា ។

ប្រែ ធម្មតា អ្នកបង្ហូរទឹក តែងបង្ហូរទឹកទៅ អ្នកធ្វើព្រួញតែងពត់ព្រួញឱ្យត្រង់ អ្នកចាំងឈើតែងចាំងឈើ ឯបណ្ឌិតទាំងឡាយតែងទូន្មានខ្លួនដូច្នោះដែរ ។

◈ ការអប់រំចិត្ត គឺកសាងសុភមង្គលយ៉ាងល្អឯកលើលោកដែលពុំមានការអប់រំណាដូចព្រះសម្ពុទ្ធបំផុតលោកឡើយ ព្រោះលោកនេះមិនមែនថា គ្មានអ្នកចេះដឹងដឹកនាំឱ្យមានការអប់រំទូន្មានចិត្តទេ តែការអប់រំនោះ ជាការអប់រំតាមទ្រឹស្តីរបស់អ្នកប្រាជ្ញក្នុងលោកជាប់ជំពាក់ដោយកិលេសដែលមិនទាន់បានទៅជាការល្អប្រសើរដូចព្រះពុទ្ធអង្គឆ្លងផុតលោកមិននៅក្នុងលោក ព្រោះទ្រង់សម្តែងប្រាប់នូវអ្វីៗសុទ្ធតែទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ដោយព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ គ្មាននរណាម្នាក់ប្រៀបផ្ទឹម ព្រះអង្គសូម្បីពួកព្រហ្ម ក៏ចុះមកអារាធនា សូមយាងព្រះអង្គទ្រង់ប្រោសប្រទានធម្មទេសនាដែរ ។

◈ការអប់រំចិត្តជាការសន្សំសេចក្តីល្អយកមកទុកក្នុងខ្លួន សំខាន់គឺ សុចរិតកម្ម ៣ (កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម) ក្នុងកុសលកម្មបថ ១០ ដូចជាលោកគ្រូអ្នកគ្រូត្រូវមានធម៌ ៥ យ៉ាងដល់សិស្ស សិស្សក៏ត្រូវគោរពដោយធម៌ ៥ យ៉ាងដល់លោកគ្រូ មាតាបិតា មានធម៌ ៥ យ៉ាងដល់កូនប្រុសស្រី កូនប្រុសស្រីក៏ត្រូវគោរពគុណដោយធម៌ ៥ យ៉ាងសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក ភរិយាស្វាមីក៏មានធម៌ ៥៧ សង្គ្រោះគ្នាទៅវិញដូចគ្នាព្រោះដើម្បីសេចក្តីសុខតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះដោយលោកនេះជាជម្រកនៃសេចក្តីទុក្ខស្រាប់ហើយ ប្រសិនបើយើងមិនខំស្វែងរកសេចក្តីសុខ គឺ ទីពឹង

ព្រះធម៌ **តើអ្នកណាឱ្យសុខយើងដែលសុខផ្លូវចិត្តនោះប្រសើរ លើសជាង សេចក្តីសុខអ្វីទាំងអស់ក្នុងលោក** ។ មិនមែនថា ទ្រព្យសម្បត្តិមិនជ ប្រយោជន៍ដល់សេចក្តីសុខរបស់យើងទេ វាឱ្យសុខនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ពិតមែន តែបើខ្វះបញ្ញា ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះប្រែក្លាយ ទៅជារបស់ មានពិសពុលសម្រាប់ដុតខ្លួនឯងទៅវិញ ដូចដើមចេកមានផ្លែ ដើមឫស្ស មានផ្លែសម្លាប់ដើមដូចគ្នា **សក្ការោ កាបុរិសំ ហន្តិ** ។

◈ ការអប់រំចិត្ត គឺការកសាងបញ្ញាដែលមានសម្មាសង្កប្បៈ ជ តួយោនិសោមនសិការៈ និង សតិជាប្រធានសម្រាប់ ប្រតិបត្តិ ដើម្បីរំលះ កិលេសចេញពីខន្ធសន្តានជ្រៅជ្រះ ដោយបញ្ញាថ្នាក់ទានក្តី ថ្នាក់សីលក្ ថ្នាក់សមថក្តី សំខាន់បញ្ញាថ្នាក់សតិប្បដ្ឋានជាបុព្វភាគនៃអរិយមគ្គអង្គ ៨ ត្រាស់ដឹង ដោយព្រះសម្ពុទ្ធទើបបញ្ញានោះ រំលត់កិលេសបាន ឯបញ្ញាដទៃ គ្រាន់តែ ជាជំនួយឧបការៈដល់បញ្ញាថ្នាក់សតិបដ្ឋាន ៤ ប៉ុណ្ណោះ ។ បញ្ញាកើត មកពី វុឌ្ឍិធម៌ ៤ ប្រការៈ ១-សេពគប់សប្បុរស ២-ស្តាប់ធម៌សប្បុរស ៣- មានយោនិសោមនសិការៈ ៤-ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ គឺបដិបត្តិដល់ធម៌ ដ៏សមគួរតាមធម៌ដោយសតិប្បដ្ឋាន ៤ នេះឯង ។

ចំពោះយោនិសោមនសិការៈ ជាអង្គធម៌សំខាន់ដើរតួជាអ្នកជួយផ្សះ ផ្សារបង្រួបបង្រួមរវាងសត្រូវគឺ អារម្មណ៍ទាំងឡាយជាអនិដ្ឋារម្មណ៍ឱ្

ប្រែមកជាឥដ្ឋារម្មណ៍របស់ចិត្តល្អ (កុសល) ព្រោះយោនិសោមនសិការៈ មានការពិចារណាដោយវិធី ១០ យ៉ាង (ស្រង់ចាកព្រះធម្មបិដក មាតិកា ៦៧៦...៧០៨ ក្នុងបទទី ១៨) ។

១-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបការស្រាវជ្រាវរាវរកហេតុរកបច្ច័យ

២-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបការរំលែកចែកបំបែកការប្រជុំរួម

៣-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបត្រៃលក្ខណ៍

៤-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបអរិយសច្ចៈ

៥-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបអត្ថធម៌សម្ព័ន្ធ (គោលការណ៍ និងទិសដៅ)

៦-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបការឃើញគុណទោស និងការរលាស់ចោល (បែបអស្សាទៈ អាទីនវៈនិងនិស្សរណៈ)

៧-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបដឹងនូវរបស់ពិត និងរបស់ក្លែងក្លាយ

៨-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបញុំាងនូវគុណធម៌ឱ្យចម្រើន (កុសលភាវនា)

៩-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបរស់នៅជាមួយនឹងបច្ចុប្បន្ន

១០-វិធីគិតពិចារណា តាមបែបការចែកធម៌ ។

យោនិសោមនសិការៈ មិនមែនជាតួបញ្ញាទេ តែជាបច្ច័យ ឬ ឧបាយ ឱ្យកើតបញ្ញា គឺ ឱ្យកើតសម្មាទិដ្ឋិ ដូចក្នុងគម្ពីរ **មិលិន្ទបញ្ហា** សម្តែង សេចក្តីផ្សេងរវាងយោនិសោមនសិការៈ ជាមួយបញ្ញាថា : **ប្រការទី១** សត្វតិរច្ឆានទាំងឡាយដូចជា ពពែ សេះ គោ ក្របី អូដ្ឋ ល មានមនសិការៈ (មនសិការៈ មិនមានយោនិសោ គឺមិនមានបញ្ញា) ។

ប្រការទី ២ : មនសិការមានលក្ខណៈ គិតពិចារណា ចំណែកបញ្ញា មានលក្ខណៈ លះកាត់ ។ មនសិការៈ រួមជាមួយការគិតធ្វើឱ្យបញ្ញាកម្ចាត់ កិលេសបាន ។

រូបស័ព្ទ:ពាក្យថាយោនិសោមនសិការៈ កើតពីពាក្យ យោនិសោ ។ យោនិសោ មកពីពាក្យ " **យោនិ** " ប្រែថា : ហេតុ, តណ្ហា នាំឱ្យកើត បញ្ញា ឧបាយវិធី ។ ចំណែកមនសិការៈ ប្រែថា : ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ការគិតពិចារណា នឹងដល់ដាក់ចិត្ត ។

◈ *លក្ខណៈសម្គាល់នូវប្រយោជន៍ធម៌ :*

ការអប់រំចិត្តត្រូវឱ្យស្គាល់ធម៌ណាជាសត្រូវ ធម៌ណាជាមិត្ត ធម៌ណា មានឧបការៈច្រើន ធម៌ណាគួរចម្រើន ធម៌ណាគួរកំណត់ដឹង ធម៌ណាគួរ លះបង់ ធម៌ណាជាចំណែកនៃសេចក្តីវិនាស ធម៌ណាជាចំណែកវិសេស ធម៌ណាត្រាស់ដឹងបានដោយកម្រ ធម៌ណាគួរឱ្យកើតឡើង ធម៌ណាគួរដឹង

ច្បាស់ ធម៌ណាគួរធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ដែលសម្ដែងនៅក្នុងទីឃនិកាយ បាដិកវគ្គ ឆដ្ឋភាគ ទសុត្តរសូត្រ បិដកលេខ ១៩/២៩៥ មានជាអាទិថា :

១-ធម៌មានឧបការៈច្រើន បានដល់ អប្បមាទោ សេចក្ដីមិនប្រមាទក្នុងធម៌ទាំងឡាយជាកុសល ១ សតិ១ សម្បជញ្ញៈ ១ (ការរលឹកដឹងខ្លួន)១ សប្បុរិសូបសំសេវោ (ការសេពគប់នឹងសប្បុរស) ១ សទ្ធម្មស្សវនំ (ការស្ដាប់ធម៌របស់សប្បុរស)១ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ (ការបដិបត្តិធម៌ សមគួរ ដល់ធម៌)១ ការនៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ១ ការតាំងខ្លួនប្រពៃ១ ភាពជាអ្នកបានធ្វើបុណ្យទុកក្នុងកាលមុន១ អង្គនៃសេចក្ដីព្យាយាម ៥ប្រការ ។ សារាណីយធម៌ ៦ អរិយទ្រព្យ ៧ យោនិសោមនសិការៈមានឫសគល់ ៩ យ៉ាង គឺការធ្វើទុកដោយ ឧបាយនៃប្រាជ្ញានាំឱ្យមានសេចក្ដីត្រេកអរទន់ (បាមោជ្ជ) ក៏កើតឡើង ១ សេចក្ដីឆ្អែតចិត្ត (បីតិ) ក៏កើតឡើង១ កាយស្ងប់រម្ងាប់១ សេចក្ដីសុខ១ ចិត្តតាំងនៅមាំ១ បានឃើញជាក់ច្បាស់ តាមសភាវៈពិត១ ចិត្តនឿយណាយដោយខ្លួនឯង ១ ប្រាសចាកតម្រេកុតស្រឡះ ១ ។ នាថករណធម៌ ១០ ។

២-ធម៌គួរចម្រើន បានដល់ កាយគតាសតិ១ សមថៈ១ វិបស្សនា១ សមាធិ ៣ យ៉ាង គឺ សមាធិដែលមានវិតក្កៈទាំងវិចារៈ១ សមាធិដែលគ្មាន

វិតក្កៈ មានវិចារៈ១ សមាធិដែលគ្មានវិតក្កៈ គ្មានទាំងវិចារៈ១ ។ សតិប្បដ្ឋាន៤ ការតាំងចិត្តប្រពៃប្រកបដោយអង្គ៥ គឺការផ្សាយទៅនៃបីតិ១ សេចក្តីសុខ១ ចិត្ត១ ពន្លឺ១ និមិត្តនៃការពិចារណា១ ។ អនុស្សតិដ្ឋាន (ហេតុជាទីតាំងនៃ សេចក្តីរលឹករឿយៗ) ៦ យ៉ាង ការរលឹកដល់ព្រះពុទ្ធ១ ព្រះធម៌១ ព្រះសង្ឃ១ គុណនៃសីល១ ទានដែលបាន បរិច្ចាគ១ ធម៌ទេវតា ១ សម្ពោជ្ឈង្គធម៌៧ ប្រការ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ អង្គនៃសេចក្តីព្យាយាម ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធ ៩ យ៉ាងគឺ សីលវិសុទ្ធិ១ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ១ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ១ មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ១ បដិបទាញាណ ទស្សនវិសុទ្ធិ១ ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ១ បញ្ញាវិសុទ្ធិ១ និងវិមុត្តិវិសុទ្ធិ ១ ។

៣-ធម៌ដែលគួរកំណត់ចាំ បានដល់ ផស្សៈ១ នាម១ រូប១ វេទនា ៣ ប្រការ ១ អាហារ ៤ យ៉ាង ១ ឧបាទានក្ខន្ធប្រាំ១ អាយតនៈខាងក្នុង៦ វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ លោកធម៌៨ សត្តាវាសៈ៩ អាយតនៈ១០ ។

៤-ធម៌ដែលគួរលះបង់ បានដល់ អស្មិមានៈ (សេចក្តីប្រកាន់) តណ្ហា ៣ ប្រការ, អន្លង់៤, នីវរណៈ៥, តណ្ហា៦, អនុស័យ៧, សភាពដែលខុស៨ យ៉ាង គឺ ការឃើញខុស១ ត្រិះរិះខុស១ ពោលពាក្យខុស១ ធ្វើការងារ ខុស១ ចិញ្ចឹមជីវិតខុស១ ព្យាយាមខុស១

ការរលឹកខុស១ ការតាំងចិត្ត ខុស១ ។ ធម៌ដែលមានតណ្ហាជាឫសគល់ ៩ យ៉ាង : ការអាស្រ័យតណ្ហា ទើបមានការស្វែងរក១ កើតលាភ១ កើតសេចក្ដីត្រិះរិះ១ សេចក្ដីប្រាថ្នា សេចក្ដីត្រេកអរ១ កើតការជឿស៊ប់១ ទើបកើតការហួងហែងទុក១ ទើប កើតសេចក្ដីកំណាញ់១ កើតការរក្សាទុក១ ទើបអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ដ៏លាមកជាច្រើន គឺការកាន់ដំបង់កាន់គ្រឿងសស្ត្រាវុធ ឈ្លោះទាស់ទែង ជជែកគ្នាឯងទាំងនិយាយញុះញង់ និយាយកុហកប្រព្រឹត្តទៅ១។ សភាព ដែលខុស១០ (៨+២) គឺថែមការដឹងខុស១ ការរួចខុស១ ។

៥-ធម៌ជាចំណែកនៃសេចក្ដីវិនាស បានដល់អកុសលកម្ម ១០យ៉ាង អាឃាតវត្ថុ (ហេតុនៃការចងគំនុំ) ៩ យ៉ាង កុសីតវត្ថុ (ហេតុនៃបុគ្គលខ្ជិល) ៨យ៉ាង អសទ្ធម្ម (ធម៌របស់អសប្បុរស) ៧យ៉ាង គឺ គ្មានសទ្ធា១ មិនខ្មាសបាប១ មិនខ្លាចបាប១ចេះដឹងតិច១ ខ្ជិលច្រអូស១ ភ្លេចស្មារតី១ ឥតប្រាជ្ញា១ ។ សេចក្ដីមិនគោរព ៦យ៉ាងបានដល់ការមិនគោរពដល់ព្រះសាស្ដា មិនគោរពដល់ព្រះធម៌ ១ មិនគោរពដល់ព្រះសង្ឃ ១ មិនគោរពសិក្ខា ១ មិនគោរពដល់អប្បមាទធម៌ ១ មិនគោរពដល់ការបដិសណ្ឋារៈ ១ ។ សេចក្ដីរឹងត្អឹងនៃចិត្ត ៥ យ៉ាងបានដល់ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះសាស្ដា១ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌ ១ មិនជ្រះថ្លាក្នុង

ព្រះសង្ឃ ១ សង្ស័យក្នុងសិក្ខា ១ មានចិត្តចងគំនុំចំពោះសព្រហ្មចារី ១ យោគៈ ៤យ៉ាង (គ្រឿងប្រកប) អកុសលមូល ៣យ៉ាង (ភាពជាអ្នកអាក្រក់) និង អយោនិសោមនសិការៈ ។

៦-ធម៌ជាទីណែកវិសេស បានដល់ យោនិសោមនសិការៈ សោវចស្សតា (ភាវៈដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ) កល្យាណមិត្តតា (ភាវៈជាអ្នកគប់មិត្តល្អ) កុសលមូល ៣ប្រការ វិសំយោគោ (ប្រាសចាកគ្រឿងប្រកប៤) ឥន្ទ្រិយ៥ (ធម្មជាតិដែលជាធំ) ព្រះសទ្ធម្ម (ធម៌របស់សប្បុរស) ៧យ៉ាង បានដល់ សទ្ធា១ ហិរិ១ ឱត្តប្បៈ១ ពហុស្សុតា១ (ចេះដឹងច្រើន) អារទ្ធវិរិយោ១ (មានព្យាយាម) ឧបដ្ឋិតស្សតិ១ (ស្មារតីតម្កល់ខ្ជាប់) បញ្ញា១ ។ អារព្ភវត្ថុ (ហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម) ៨យ៉ាង អាឃាតប្បដិវិន័យ (ហេតុសម្រាប់កំចាត់បង់គំនុំ) ៩យ៉ាង គន្លងនៃកុសលកម្មបថ១០ ។

៧-ធម៌ដែលត្រាស់ដឹងបានដោយក្រ បានដល់ ធម៌នៅអាស្រ័យ និង ព្រះអរិយ ១០យ៉ាង ខណៈមិនគួរ និង សម័យមិនគួរមាន៨យ៉ាង សប្បុរិសធម៌ ៧យ៉ាង បានដល់ធម្មញ្ញូ១ (ដឹងធម៌) អត្ថញ្ញូ១ (ដឹងអត្ថ) អត្តញ្ញូ១ (ដឹងខ្លួន) មត្តញ្ញូ១ (ដឹងប្រមាណ) កាលញ្ញូ១ (ដឹងកាល) បរិសញ្ញូ១ (ដឹងបរិស័ទ) បុគ្គលបរោបញ្ញូ១ (ដឹងបុគ្គលដែល

គួរសេពគប់) ។ សមាធិ៤ គឺសមាធិដែលជាចំណែកនៃសេចក្តីវិនាស១ សមាធិដែលជាចំណែកនៃការឋិតថេរ១ សមាធិជាចំណែកវិសេស១ សមាធិដែលជាចំណែកនៃការទម្លាយនូវកិលេស១ ។ និស្សារណិយធាតុ (ធាតុដែលគួររលាស់ចេញ) ៣ប្រការ គឺ នេក្ខម្ម អរូបជ្ឈន និរោធ ។ ហេតុនឹងបច្ច័យអនន្តរិកចេតោសមាធិ (សមាធិជាលំដាប់នៃវិបស្សនា) ។

៤-ធម៌ដែលគួរឱ្យកើតឡើង បានដល់ ញាណដែលមិនកម្រើក គឺ បច្ចវេក្ខណបញ្ញា ខយេ ញាណំ (ការដឹងក្នុងរបស់អស់ទៅ) អនុប្បាទេ ញាណំ (ការដឹងក្នុងរបស់មិនទាន់កើតឡើង) ញាណបី (អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន) ញាណ ៤ គឺធម្មជាតិដឹងក្នុងធម៌១ ដឹងក្នុងការយល់១ ដឹងក្នុងការកំណត់១ ដឹងក្នុងការសម្មតិ១ ។ ប្រាជ្ញាដឹងខុសក្នុងបច្ចុប្បន្ន សមាធិមិនប្រកបដោយអាមិសៈ សមាធិដោយសង្ខារ ដឹងក្នុងការចូលនឹងការចេញសមាធិ ។ សតតវិហារធម៌ (ធម៌ជាគ្រឿងនៅមិនដាច់នៃព្រះខីណាស្រព) ៦ យ៉ាង គឺរូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ និងធម្មារម្មណ៍ ជាអ្នកមិនមាន សោមនស្សទោមនស្ស ព្រងើយកន្តើយ ប្រកបដោយស្មារតី និង បញ្ញា ។ សេចក្តីត្រិះរិះរបស់មហាបុរស ៨យ៉ាង គឺ សេចក្តីប្រាថ្នាតិច សន្តោស មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ មិនត្រេកអរក្នុងពួកក្រុម សេចក្តីព្យាយាម មានស្មារតីខ្ជាប់ខ្ជួនមានចិត្តតាំងមាំ មានបញ្ញា ។

សេចក្ដីសម្គាល់ ៩ យ៉ាង គឺ សម្គាល់ថាមិនល្អ១ សម្គាល់ដោយមរណានុបស្សនាញាណ១ សម្គាល់ក្នុងអាហារ ថា ជារបស់គួរខ្ពើម១ សម្គាល់ថាមិនគួរត្រេកអរក្នុងលោកទាំងពួង១ សម្គាល់ថាមិនទៀង១ សម្គាល់ថាជាទុក្ខ១ សម្គាល់ថាមិនមែនខ្លួន១ សម្គាល់នូវរបស់ដែលត្រូវលះបង់១ សម្គាល់ថាគួរនឿយណាយ១ និង សម្គាល់ថា រលត់ទៅនៃទុក្ខទាំងពួង១ ។

៩-ធម៌ដែលគួរដឹងច្បាស់ បានដល់ ហេតុនៃសេចក្ដីសាបសូន្យ ១០ យ៉ាង អភិភាយតនៈ ៨យ៉ាង និទ្ទសវត្ថុ៧ អនុត្តរិយៈ (ធម្មជាតិប្រសើរ) ៦ យ៉ាងគឺ ឃើញប្រសើរ១ ស្ដាប់ប្រសើរ១ បានប្រសើរ១ សិក្សាប្រសើរ១ បម្រើប្រសើរ១ ការរលឹកប្រសើរ១ ។ វិមុត្តាយតនៈ (ហេតុជាគ្រឿងរួចស្រឡះ) ៥ យ៉ាង អរិយសច្ចៈ ៤ ធាតុ ៣ យ៉ាង គឺ កាមធាតុ រូបធាតុ និង អរូបធាតុ ធាតុ ២យ៉ាង គឺ ធាតុដែលមានបច្ច័យតាក់តែង និងធាតុដែល គ្មានបច្ច័យតាក់តែង ។ **សព្វេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា** (ពួកសត្វ ទាំងឡាយ រស់បានដោយសារអាហារ) ។

១០-ធម៌ដែលគួរធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់បានដល់ អកុប្បាចេតោវិមុត្តិ (អរហត្តផល) វិជ្ជា និង វិមុត្តិ វិជ្ជា៣ គឺ **បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ចុតូបបាតញ្ញាណ, អាសវក្ខយញ្ញាណ** ។ សាមញ្ញផល ៤ គឺ សោតាបត្តិ

ផល សកទាគាមិផល អនាគាមិផល អរហត្តផល ។ ធម្មក្ខន្ធ ៥ គឺ សីលក្ខន្ធ សមាធិខន្ធ បញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិខន្ធ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ។ អភិញ្ញា៦ **ឥទ្ធិវិធ ១ (ឫទ្ធិ) ត្រចៀកទិព្វ ១ ចេតោ បរិច្ច ជានាតិ ១** (កំណត់ដឹងចិត្តអ្នកដ៏ទៃបាន) **បុព្វេនិវាសានុស្សតិ** ១ (រលឹកជាតិបាន) **ទិព្វចក្ខុ** ១ **អាសវានំ ខយេ** ឬ **អាសវក្ខយវិជ្ជា** (ធ្វើឱ្យអស់អាសវៈ) ១ ។ កម្លាំងរបស់ព្រះខីណាស្រពទាំង ៧ វិមោក្ខ៨ ប្រការ (ចូរមើលក្នុង មហានិទានសូត្រ ទីឃនិកាយមហាវគ្គ) ។ អនុបុព្វនិរោធ (ធម៌ជាគ្រឿង រលត់តាមលំដាប់ ៩យ៉ាង ធម៌ជា របស់អសេក្ខ ១០យ៉ាង គឺ សម្មាទិដ្ឋិជា របស់អសេក្ខ សម្មាសង្កប្ប សម្មាវាចា រហូតសម្មាញាណ និង សម្មាវិមុត្តិ របស់អសេក្ខ) ។

◊ ការអប់រំចិត្តប្រព្រឹត្តទៅចាប់តាំងពីនៅវ័យក្មេងដឹងក្តីរហូតដល់ វ័យចាស់ស្លាប់ ព្រោះមានអ្នកខ្លះយល់ថា ចាស់ហើយមិនចំបាច់រៀនសូត្រ អ្វីទេ ។

បើខ្វះការអប់រំចិត្ត មនុស្សយើងនឹងប្រែក្លាយទៅជាចិត្តមិនល្អ ពិត មែនតែរូបរាងជាមនុស្សតែចិត្តមិនមែនជាមនុស្ស ព្រោះមនុស្សត្រូវមាន សញ្ញាប័ត្រមនុស្សគឺសីល ៥ ប្រកបដោយគុណសម្បត្តិដទៃទៀត ដូចជា **សទ្ធា សីល សតិ ហិរិ ឧត្តប្បៈ ចាគៈ និង បញ្ញា ។** ការសន្សំបុណ្យដោយ

កុសលថ្នាក់ទាន កុសលថ្នាក់សីល កុសលថ្នាក់សមថៈ មានអំណាចត្រឹម សោយសុខនៅក្នុងលោក លុះត្រាថែមកុសលថ្នាក់សតិប្បដ្ឋាន ទើប បានដល់ព្រះនិញ្វនព្រោះកាមាវចរមហាកុសល ៨ ជាកុសលថ្នាក់ សតិប្បដ្ឋានឧបការៈដល់ មហគ្គតកុសលនិងលោកុត្តរកុសល រហូតដល់ អរហត្តផលទើបលែងប្រើប្រាស់ហៅថា សោឡសកិច្ច គឺ កិច្ចទាំង ១៦ បានចប់សព្វគ្រប់បរិបូណ៌។ ចំណែកចិត្តដទៃ ដូចជាវិបាកជា ផលបានមកពី កុសលនិងអកុសល ឯកិរិយាជាតិសម្រាប់ព្រះខីណាស្រពប៉ុណ្ណោះ មិនមែន ជាចិត្តត្រូវអប់រំទេតែងកើតឡើង អាស្រ័យពី មហាកុសលដែលជាផលកើត ឡើងពីហេតុប្បច្ច័យ ។

មើលលោកនេះ ឆ្លុះបញ្ចាំង ក្នុងសង្គម

ចេះគួរសម ព្រោះសីលធម៌ មិនគួរភ្ញាក់

ជួបសុខទុក្ខ ស្រឡាញ់ស្អប់ ទាញកន្ត្រាក់

ឱ្យញ័ររញ្ជាក់ ដោយលោភៈ ស្រវឹងងុប ។

សេចក្តីប្រកាន់នាំឱ្យមានទុក្ខកង្វល់ ។

អធ្យាស្រ័យធាតុ

មើលលោកនេះដោយភាពសាមគ្គី តើមនុស្សរួមរស់នៅជាមួយគ្នាព្រោះអាស្រ័យពីអ្វី?

◈ការអប់រំចិត្ត ត្រូវដឹងនូវអធ្យាស្រ័យរបស់ធាតុនីមួយៗ ថាតើមនុស្សយើងមានធាតុចិត្តដូចម្ដេចខ្លះ ព្រោះបើអធ្យាស្រ័យដូចគ្នា អាចរស់នៅជាមួយគ្នាបាន ប្រសិនបើអធ្យាស្រ័យមិនដូចគ្នា ការរស់នៅជាមួយគ្នាមិនបានសុខយ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងនៅក្នុងសំយុត្តនិកាយនិទានវគ្គបិដកលេខ ៣២/៣៩ ថា :

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សត្វទាំងឡាយត្រូវគ្នា សមគ្នា ដោយធាតុ គឺពួកជនមិនមានសទ្ធាត្រូវគ្នាសមគ្នាជាមួយនឹងពួកជនមិនមានសទ្ធា ពួកជនមិនខ្មាសបាបខ្លាចបាបត្រូវគ្នានិងពួកជនមិនខ្មាសបាបខ្លាចបាប ពួកជនខ្ជិលច្រអូសមិនចេះមិនដឹង វង្វេងស្មារតី មិនមានបញ្ញា ត្រូវគ្នា សមគ្នាជាមួយពួកជនទាំងនោះ ។ សេចក្ដីនេះបង្ហាញប្រាប់ពីការរស់នៅជាមួយគូស្វាមីភរិយាអស់មួយជីវិតដែលត្រូវរើសគូស្រករយកមកធ្វើជាមនុស្សរស់នៅក្នុងគ្រួសារសម្រាប់បន្តវង្សត្រកូល ត្រូវគិតពិចារណាឱ្យបានល្អិតល្អន់ហ្មត់ចត់កុំចេះតែព្រមល្មមទៅតាមការអង្វរអង្វែងដោយកម្លាំង

តណ្ហាដឹកនាំខ្លាំងពេក គួរទប់ស្មារតីខ្លះៗ នៅពេលដែលឃើញ សម្រស់រូបរាងកាយសល្អឆើត។ នៅក្នុងខុទ្ទកនិកាយជាតកទសមភាគអសីតិនិបាតកុណាលជាតកបិដកលេខ ៦១/១៧៥ ព្រះសមាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ថា : បុរសមិនត្រូវទៅសេពគប់ចំពោះស្ត្រី ៥ ជំពូក :

១- ពួកស្ត្រីមានពណ៌សម្បុរល្អ លើសលុបពេក

២- ស្ត្រីជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់ពួកជនច្រើន

៣- ស្ត្រីឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងការរាំ និង ច្រៀង

៤- ស្ត្រីមានស្វាមី (ប្រពន្ធ) ហួងហែងថែរក្សា

៥- ព្រោះហេតុនៃទ្រព្យ ។

ព្រោះមនុស្សខ្លះល្អមែនពីខាងក្រៅ តែចិត្តខាងក្នុងមិនល្អហៅថា មនុស្សមានចិត្តអាក្រក់ ស្មើគ្នានឹង **មនុស្សតិរច្ឆានោ** មនុស្ស **នេរយិកោ** **មនុស្សបេតោ** ។ មនុស្សខ្លះទៀតមើលរូបរាងពីខាងក្រៅមិនសូវល្អស្រស់ទេ តែចិត្តខាងក្នុងល្អ ហៅថា **មនុស្សទេវោ** ឬ **មនុស្សមនុស្សោ** ដែលពួកជនទាំងឡាយគេរាប់អានស្រឡាញ់ចូលចិត្ត ។ ដូច្នោះកិច្ចការនេះត្រូវទុកភារៈឱ្យសាមីខ្លួនរបស់គេជ្រើសរើសគូជាមុន ដើម្បីសម្រួលតាមអធ្យាស្រ័យធាតុ បន្ទាប់មកទើបមាតាបិតាជួយរៀបចំផ្សំផ្គុំជាក្រោយ ប្រសិនបើពិនិត្យទៅឃើញថាល្អ ក៏គួររៀបចំទុកដាក់តាមប្រពៃណីជាតិ

តែបើមិនល្អក៏គួរហាមកូនកុំឱ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ កាលបើហាមឃាត់មិនស្តាប់ត្រូវបណ្តោយតាមរឿងនោះចុះ ។ ការមានគូស្វាមីភរិយា ជាសុភមង្គលមួយ សម្រាប់កូនប្រុសស្រី ដែលមិនអាចហាមឃាត់យ៉ាំងកូនព្រោះទំនាស់ នឹងច្បាប់ប្រទេសជាតិព្រមទាំងច្បាប់ធម្មជាតិទៀតនៅពេលណាកូនប្រុសស្រីដល់វ័យកំលោះក្រមុំហើយ ប្រសិនបើកូនប្រុសស្រីនោះមិនព្រមចង់មានស្វាមីភរិយា ម៉ែឪក៏មិនត្រូវ បង្ខិតបង្ខំចិត្តឡើយ ។ ការរស់នៅជាមួយគ្នាស្រឡាញ់គ្នាណាស់មុនដំបូង តែកុំភ្លេចថាថ្ងៃណាមួយនឹងត្រូវបែកបាក់គ្នាទៅវិញ ប៉ុន្តែបើរស់នៅជាមួយគ្នា រហូតដល់ចាស់រឹតតែល្អណាស់ ព្រោះការព្រាត់ប្រាសនោះក៏មិនមែនយើងចង់បែកបាក់ នេះជាធម្មជាតិមិនទៀងបើចង់កុំឱ្យព្រាត់លុះត្រាតែកុំឱ្យជួប ។ ការជួបជុំគ្នារវាងប្តីប្រពន្ធមិនសុទ្ធតែបានសុខរហូត សំខាន់ត្រូវមានធម៌ប្រាំ៧ សង្គ្រោះគ្នាដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែង ។ ពេលណាសេចក្តីស្រឡាញ់រលត់អស់ទៅ សេចក្តីស្អប់ជាទុក្ខសោកនឹងមកជំនួសយ៉ាងប្រាកដដល់បុរសស្ត្រី ម៉្លោះហើយត្រូវមានមេត្តាចិត្តអាណិតអាសូរគ្នាកុំខានឱ្យសោះមកដូរវេនសេចក្តីស្រឡាញ់ នេះជាសុភមង្គលមួយក្នុងជីវិតមិនទៀង ដែលទាក់ទងតាំងពីធាតុអធ្យាស្រ័យពីធម៌៥៧ និង

បញ្ញាមួយទៀតដែលឃើញទោសក្នុងបញ្ចក្ខន្ធ តែបើលើសពីនេះសេចក្តីសុខ គឺ សួស្តីទាំងឡាយរបស់សត្វមិនក្រៅអ្វីពី :

នាញ្ញត្រ ពោជ្ឈង្គតបសា

នាញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយសំវរា

នាញ្ញត្រ សព្វនិស្សគ្គា

សោត្ថឹ បស្សាមិ បាណិនន្តិ ។

ប្រែ : ព្រះតថាគតមិនឃើញសួស្តីរបស់ពួកសត្វ ក្រៅអំពីពោជ្ឈង្គ និងតបោគុណ ក្រៅពីការសង្រួមឥន្ទ្រិយ ក្រៅពីការលះបង់កិលេសទាំងអស់ទេ ដែលទ្រង់ត្រាស់នៅក្នុងសំយុត្តនិកាយ សគាថវគ្គភាគ ២៩/១៤២ នេះជាសេចក្តីសុខប្រណីតរបស់សត្វ បានមកពីការអប់រំចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន បាននូវពោជ្ឈង្គធម៌របស់បញ្ញា ក្នុងពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការពីក្នុងចិត្តសន្តាន ។

◊ ការអប់រំចម្រើនបញ្ញាតាមផ្លូវដ៏ត្រឹមត្រូវត្រង់ (អរិយមគ្គអង្គ ៨) នេះនាំឱ្យបានសុខពិសេសជាងអ្វីៗទាំងអស់ ព្រោះមិនសូវញាប់ញ័រ និង លោកធម៌ ៨ ដែលសម្បូណ៌ទៅដោយសម្ភារប្រើប្រាស់យ៉ាងទំនើបៗ ដូចជាមានប្រាក់កាសច្រើនៗមានអគារធំល្វឹងល្វើយ មានរថយន្ត ម៉ូតូ សម្លៀកបំពាក់ ល្អស្អាតប្រកបដោយសាច់ហ្មត់ល្អរំលេចដោយម៉ូដផ្សេងៗ

គ្រឿងអលង្ការ គ្រឿងក្រអូប ម្ហូបអាហារប្រណីតនិងមានទីកន្លែងលេងសប្បាយស្រីស្អាតប្រុសស្អាត សម្រាប់កំដរបរិយាកាសកម្សាន្តនាពេលរាត្រីដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងលើសលុបក្នុងលោកដោយអំណាចតណ្ហា ធ្វើឱ្យឈ្លក់វង្វេងក្នុងកាមារម្មណ៍ ដែលមានតែបញ្ញាចេតសិកមួយប៉ុណ្ណោះទើបទប់ទល់មិនញាប់ញ័រនឹងលោកធម៌ទាំងនោះបាន **សុខោ បញ្ញា បដិលាភោ** ការមាន បញ្ញាជាលាភ នាំមកនៅសេចក្តីសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

សីលគុណអប់រំ

មើលលោកនេះដោយ កម្មដ្ឋាន :

❖ ការអប់រំ គេបន្ទុំ ចិត្តឱ្យស្អាត
ត្រូវឱយឆ្លាត លះបង់បាប ពីសន្តាន
កុំបៀតបៀន សត្វដទៃ ទាំងតិរច្ឆាន
កុំចង់បាន ទ្រព្យគេព្រួយ ដោយសារយើង ។

❖ ការអប់រំ គេបន្ទុំ វាចាស្អាត
ឱ្យឱវាទ កុំធ្វើឫក ឆ្មើងកន្ទ្រើង
និយាយពាក្យ មុសាវាទ គាស់រំលើង
ដូចដុតភ្លើង នាំឱ្យគេ ខូចទឹកចិត្ត ។

❖ ការអប់រំ　គេបន្ទំ　កាយឱ្យស្អាត
ការប្រមាទ　សម្លាប់សត្វ　កុំប្រព្រឹត្ត
ទោះរកស៊ី　ធ្វើការងារ　ទៀងត្រង់ពិត
សាងសុចរិត　លះកាមេ　លះលួចទ្រព្យ ។

❖ ការអប់រំ　ធ្វើឱ្យមនុស្ស　បានថ្លៃថ្នូរ
ត្រូវអាសូរ　លក់ជួញដូរ　កុំទម្លាប់
បំបាត់គេ　បោះបង់ចោល　ឱ្យសមស្រប
ប៊ិនប្រសប់　ប្រឹងធ្វើការ　ប្រឌិតច្នៃ ។

❖ ការអប់រំ　ជួយខ្លួនឯង　អ្នកដទៃ
កុំរំពៃ　សម្លឹងទោស　កើតចង្រៃ
សន្សំទុក　នាំសៅហ្មង　អស់តម្លៃ
តាមសម័យ　គេកែប្រែ　ល្អពេកពន់ ។

❖ បើស្រឡាញ់　កុំតែក្នាញ់　អន្ទះសា
ចិត្តស្នេហា　គ្មានស្គាល់ខុស　ល្មោភលោភលន់
ឱ្យតែបាន　ចាយប៉ុន្មាន　ដូចទឹកជន់
រឹងមិនទន់　ទៅនរក　ជួយពុំរួច ។

❖ ការអប់រំ គេនិយម ធ្វើបុណ្យទាន

ខ្សត់ឬមាន គេមិនថា ចិត្តឱ្យស្រួច

យកសទ្ធា ដុះជាពូជ ទើបចេញរូប

ព្រោះមិនលួច ទ្រព្យគេមាន សាងកុសល ។

❖ ការអប់រំ គេបន្ទំ ប្រើចិត្តសាស្ត្រ

សម្គាល់ច្បាស់ ដោយវិធី សួរយោបល់

សម្លឹងគិត ស្ទង់ជម្រៅ ឱ្យបានយល់

រហូតពាល់ ដល់សច្ចៈ ទើបសម្រេច ។

❖ ការអប់រំ គេសន្សំ បន្តិចម្តង

បារមីឆ្លង ភពទាំង៣ បានកាច់ផ្តាច់

លែងវិលវល់ អន្ទោលទៅ មិនចេះដាច់

ពុំមានសាច់ ឆ្អឹងសរសៃ រឹងស្ងួតអស់ ។

❖ ការអប់រំ សំអាតចិត្ត ឱ្យផូរផង់

ត្រូវលះបង់ សត្វបុគ្គល កុំស្រណោះ

គិតប្រយោជន៍ អ្នកដទៃ ជួយរំដោះ

កុំជំទាស់ ច្បាប់ធម្មា ព្រះពុទ្ធអង្គ ។

❖ សេចក្ដីសុខ តែងប្រែប្រួល មិនទៀងទាត់
លោកនេះក្បត់ រត់រកទុក្ខ លែងស្មោះត្រង់
ការសិក្សា អប់រំចិត្ត រៀរចំណង់
ការលះបង់ ទុកជាទាន បានបុណ្យច្រើន ។

❖ កូនត្រូវចេះ ជួយរក្សា ញាតិជិតខាង
មានទីអាង ពឹងពំនាក់ ជួយដាស់តឿន
គ្រាអាសន្ន មិនកំណត់ យឺតឬលឿន
សាងមិត្តភឿន សាមគ្គីគ្នា ជាកម្លាំង ។

❖ ការរស់នៅ ជួបសុខទុក្ខ ជាធម្មតា
កុំប្រាថ្នា ឱ្យខុសហេតុ នាំភ្លេចភ្លាំង
យកបញ្ញា មកកាប់ឆ្ការ ដូចភ្លៀងរាំង
តតាំងច្បាំង ទើបយកឈ្នះ លើកិលេស ។

❖ កូនត្រូវមាន ស្មារតីភ្ញាក់ រៀនឱ្យជាក់
កុំទម្លាក់ ទោសដាក់គេ ថាខ្លួនចេះ
អំពើបាប ដូចដុតរោល ក្ដៅផ្ទុះប្រេះ
កុំចង់ចេះ មិនទាន់រៀន ស្គរប្រហោង ។

❖ រៀនអ្វីក៏ រៀនទៅចុះ ឱ្យកូនប្រុស
យល់មិនខុស មិនច្រឡំ ត្រង់មិនកោង
វិជ្ជាពិត មានប្រយោជន៍ តាមសណ្ដាង
ជួយយឹតយោង មិនរហាម មានមុខមាត់ ។

❖ បើចេះអ្វី ចេះប្រាកដ កើតសម្បត្តិ
មិនរសាត់ បាត់ពីប្រាណ មិនក្រខ្សត់
ក្នុងការងារ មានព្យាយាម យ៉ាងហ្មត់ចត់
ផលទៀងទាត់ កើតពីហេតុ មិនចេះភ្លេច ។

❖ មួយអត្តភាព កូនប្រុសស្រី ត្រូវអប់រំ
ចិត្តបន្ទំ ស្រង់ក្លិនល្អ លះកម្ទេច
សំរាមស្អុយ ដែលគេចោល គ្រឿងគគ្រិច
កុំបំភ្លេច ចិត្តខ្លួនឯង ឱ្យទុព្វល ។

❖ ចិត្តភង្គៈ មួយជីវិត ត្រូវបែកធ្លាយ
កុំគិតងាយ ថាជីវិត ជាឫសគល់
រស់នៅយូរ មួយខណៈ ខ្ចីមិនយល់
កុំរវល់ ខ្លាំងញាប់ពេក បាត់ស្មារតី ។

❖ កុំវង្វេង ថាមាសប្រាក់ ជួយជីវិត
ឱ្យរស់ពិត តាមធម្មៈ បុណ្យលោកិយ
ពីអតីត រួមផ្សំគ្នា ជាមេត្រី
ចេះប្រណី សម្ពន្ធគ្នា កើតកុសល ។

❖ ការអប់រំ គេបន្ទំ ឱ្យស្គាល់ផ្លូវ
មគ្គត្រឹមត្រូវ អង្គប្រាំបី ដើរបានដល់
សតិប្បដ្ឋាន ចម្រើនចិត្ត លែងកង្វល់
ទុកតម្កល់ ពោធិត្រាស់ ព្រះនិព្វាន ។

❖ ពេលជិតស្លាប់ កុំទម្លាប់ ជាប់រវល់
នាំអំពល់ ធ្លាក់អបាយ ខានធ្វើទាន
សំអាតចិត្ត កុំនឹកនា ទ្រព្យធនមាន
មិនមែនស្ពាន ចម្លងអ្នក ទៅត្រើយនាយ ។

❖ បើចិត្តស្ងប់ មរណាសន្ន ជួយឧបត្ថម្ភ
នូវបណ្តាំ ព្រះជិនស្រី ដែលវេចស្លាយ
បុណ្យរុញច្រាន កន្លងផុត ហួរទម្លាយ
មិនរាយមាយ ជនកៈ កម្មសុគតិ ។

សតិប្បដ្ឋាន (ជំហានទី ៥)

មើលលោកនេះដោយវិចារណា ទៅលើការអប់រំបញ្ញា គឺការអប់រំសតិប្បដ្ឋាន ឯការចម្រើនសតិ គឺការចម្រើនបញ្ញាដែលមានសតិប្បដ្ឋាន៤បានដល់ ពួកកាយ ពួកវេទនា ពួកចិត្ត និង ពួកធម៌ក្នុងបញ្ចក្ខន្ធតាមព្រះដ៏មានព្រះភាគ។ ចំណែកភូមិបញ្ញាមានអារម្មណ៍ ៧៣ គឺ ខន្ធ ៥ អាយតនៈ ១២ ធាតុ ១៨ ឥន្ទ្រិយ ២២ បដិច្ចសមុប្បាទ ១២ និង សច្ចៈ ៤ ជាបរមត្ថសុទ្ធដែលសតិប្បដ្ឋានភាវនាអប់រំរលឹកនូវអារម្មណ៍ទាំងនេះធ្វើឱ្យតណ្ហាជ្រុះបន្តិចម្តងៗជាតទង្គប្បហានទៅជាលោកិយ ។

ការចម្រើន សតិ គឺចម្រើន ពួកកាយ

ការចម្រើន សតិ គឺចម្រើន ពួកវេទនា

ការចម្រើន សតិ គឺចម្រើន ពួកចិត្ត

ការចម្រើន សតិ គឺចម្រើន ពួកធម៌មានវីរិយៈ ជាអ្នកជួយអុំជួយចែវដល់បញ្ញាផង ។

<u>សារៈសំខាន់របស់សតិប្បដ្ឋាន</u> សតិប្បដ្ឋានមានការរលឹកទៅលើ សភាវធម៌កំពុងប្រាកដ (ភ្លាមៗ) ជាអារម្មណ៍បរមត្ថដែលមានពិត ។ ពាក្យថា បរមត្ថធម៌ចេញមកពីពាក្យថា បរម + អត្ថ + ធម៌ ។ អត្ថមាន លក្ខណៈជារបស់មិន

មានអ្នកណាអាចនឹងផ្លាស់ប្តូរបាន ជាសភាវធម៌ដែលមានពិតក្នុងលោក ក្នុងចក្រវាលទាំងអស់ មិនផុតពីចិត្ត១ ចេតសិក១ រូប២៨ ។ ម្យ៉ាងទៀតព្រះនិព្វាន ក៏មិនកើតឡើងផ្ទុយពីចិត្ត ចេតសិក រូបនេះដែរ ហើយក៏ត្រូវរលឹកត្រឹមតែធម៌ ៤ប៉ុណ្ណោះ ដទៃក្រៅពីនេះមិនជាសតិប្បដ្ឋាន ។

អង្គធម៌របស់សតិប្បដ្ឋាន ៤ :

១-កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន សតិដែលតាំងមាំនៅក្នុងការពិចារណារឿយៗនូវពួកកាយ គឺ រូបក្ខន្ធ មានខ្យល់ចូលចេញ ឥរិយាបថធំ ឥរិយាបថតូចជាដើម អង្គធម៌បានដល់ សតិចេតសិក នៅក្នុងមហាកុសល ៨ មហាកិរិយា ៨ អប្បនាជវន ២៦ ។

២-វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន សតិដែលតាំងមាំនៅក្នុងការពិចារណារឿយៗនូវពួកវេទនា អង្គធម៌បានដល់ សតិចេតសិក នៅក្នុងមហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយា ៨ អប្បនាជវន ២៦ ។

៣-ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន សតិដែលតាំងមាំនៅក្នុងការពិចារណារឿយៗនូវពួកចិត្ត មានលោភចិត្ត អលោភចិត្ត ទោសចិត្ត អទោសចិត្ត មោហចិត្ត អមោហចិត្ត ជាដើម អង្គធម៌បានដល់ សតិចេតសិកដែលនៅក្នុងមហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយា ៨ អប្បនាជវន ២៦ ។

៤-ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន សតិដែលតាំងមាំនៅក្នុងការពិចារណារឿយៗ នូវសភាពជា លោភៈ ទោសៈ មោហៈ ជាដើម អង្គធម៌បានដល់សតិចេតសិក នៅក្នុងមហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយា ៨ អប្បនាជវន ២៦ ។ (ដកស្រង់ពីក្នុងបរមត្ថជោតិកៈ)

សេចក្តីពិស្តារ

១-ឥធ ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី បានសេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុពិចារណាឃើញកាយក្នុងកាយដោយសម្លឹងឃើញកាយក្នុងកាយថាជាកាយ សម្លឹងឃើញកាយតាមសភាវៈដែលជាទីប្រជុំ ឬ ប្រកបចូលគ្នានៃចំណែកប្រកប គឺ អវយវៈតូចធំផ្សេងៗ មិនមែនសម្លឹងឃើញថាគេ ថាយើង ថាអ្នកប្រុសអ្នកស្រី ថារបស់ខ្ញុំរបស់អ្នកនោះ ឬ អ្នកនេះក្នុងសក់រោមក្រចកជាដើម ដោយសេចក្តីថា ឃើញត្រង់តាមសេចក្តីពិតត្រង់តាមសភាវៈនូវរបស់ដែលឃើញ គឺមើលកាយត្រូវឃើញត្រឹមតែកាយ មិនមែនមើលកាយ បែរទៅជាឃើញសត្វ ឬឃើញរបស់ជាទីពេញចិត្តទៅវិញទេដូចព្រះគាថាទ្រង់ត្រាស់សម្តែង :

យំ បស្សតិ ន តំ ទិដ្ឋំ យំ ទិដ្ឋំ ន តំ បស្សតិ
អបស្សំ ពជ្ឈតេ មូឡ្ហោ ពជ្ឈមានោ ន មុច្ចតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលឃើញរបស់ណា, របស់នោះក៏មិនបានឃើញ, របស់ណាត្រូវឃើញ ក៏មិនឃើញរបស់នោះទៅវិញពេលមិនឃើញក៏វង្វេងរកនឹកគិតមិនបាន ។

២-អាតាបី សម្បជានោ សតិមា ប្រែថា : មានសេចក្តីព្យាយាម មានសម្បជញ្ញៈ មានសតិបានដល់ មានសម្មាវាយាម សម្មាទិដ្ឋិ និង សម្មាសតិ ដែលជាអង្គមគ្គ ៣ ត្រូវប្រកបជាមួយអង្គមគ្គទាំងឡាយ ។ សេចក្តីព្យាយាមតែងដាស់តឿនចិត្ត មិនឱ្យបង្អង់ មិនឱ្យរង់ចាំ មិនឱ្យថយក្រោយ មិនបើកឱកាសឱ្យអកុសលធម៌កើតឡើងជាកម្លាំង ឱ្យចិត្តរុលទៅមុខដើម្បីធ្វើឱ្យកុសលធម៌ផ្សេងៗ ចម្រើនឡើងដែលមានសម្បជញ្ញៈដើរតួជាបញ្ញាពិចារណាដឹងនូវអារម្មណ៍ដែលសតិកំណត់ទុកមិនឱ្យវង្វេង និងយល់ត្រូវត្រង់តាមសភាវពិត ។ សតិជាអ្នកចាប់អារម្មណ៍ទុកធ្វើឱ្យដឹងភ្លាមៗគ្រប់ខណៈចិត្តមិនធ្វេសប្រហែស ។

៣-វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ ប្រែថា : កម្ចាត់ អភិជ្ឈា និង ទោមនុស្សក្នុងលោកចេញ បានសេចក្តីថា ពេលបដិបត្តិ ចិត្តក៏នឹងរំដោះអកុសលចេញបាន មិនជាប់ជំពាក់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា និង សេចក្តីទាស់ចិត្ត ។

៤-អត្ថិ កាយោតិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ ប្រែថា : ចូរមានសតិប្រាកដ

ជាក់ថា ‹កាយមានមែន› ត្រឹមតែជាការដឹង នឹងសម្រាប់រលឹកប៉ុណ្ណោះដោយមានសតិកំណត់ជាក់ច្បាស់ត្រង់តាមសេចក្ដីពិតថា មានតែកាយមិនមែនសត្វបុគ្គលស្រីប្រុសតួខ្លួនរបស់គេ យើង របស់អ្នកណាជាដើម ដើម្បីចម្រើនសតិសម្បជញ្ញៈ ឬ ដើម្បីឱ្យសតិកើតបញ្ញាចម្រើនកពូនឡើង សូម្បីក្នុងវេទនា ចិត្ត ធម៌ ក៏មានន័យតែមួយដូចគ្នាទាំងអស់ ។

៥-អនិស្សិតោ ច វិហរតិ ប្រែថា: មិនពឹងអាស្រ័យ គឺមានចិត្តជាឥស្សរៈ មិនយកចិត្តទុកដាក់ជាមួយរបស់នេះរបស់នោះ ឬបុគ្គលនេះបុគ្គលនោះជាដើម ពោលតាមគោលធម៌ គឺមិនយកតណ្ហានិងទិដ្ឋិនោះ ដូចជា ពេលជួបនិងរបស់ផ្សេងៗក៏ទទួលដឹងតាមត្រង់ដោយការនឹកគិតនូវសុខនិងទុក្ខជាមួយនឹងតណ្ហាទិដ្ឋិនោះ ។

៦-ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ ប្រែថា: មិនប្រកាន់មាំនូវអ្វីៗក្នុងលោក គឺមិនប្រកាន់នូវរបស់ណាៗមិនថារូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាអត្តា ឬ អត្តនិយា ដូចជាថារបស់ខ្លួន ឬ តួខ្លួនជាដើម ។ ប្រសិនបើគេនិយាយពីសតិប្បដ្ឋាន គឺគេលើកឡើងពីរបស់ទាំងអស់ សម្លឹងឃើញថា ពុំមានអ្វីក្រៅពីហេតុនិងបច្ច័យ គ្មានខ្លឹមសារអ្វីសោះព្រោះរបស់ទាំងឡាយទាំងពួងកើតឡើងត្រូវវិនាសទៅវិញជាធម្មតា ពុំមាននរណាម្នាក់ទៅឃាត់ឬចាប់ទុកបាន គ្រាន់តែរបស់ទាំងនោះជាទីតាំងនៃសតិ រលឹក

ដើម្បីឱ្យកើតបញ្ញាស្មារតី មិនដើម្បីជាទីពឹងពាក់គួរឱ្យកក់ក្ដៅចិតថែរ ទៀងទាត់នឹងយក មកធ្វើជាពំនាក់អាស្រ័យជ្រកនៅ ឬ យកមកធ្វើជាម្លប់ សម្រាប់ជួយការពារកុំឱ្យមានសត្រូវចូលមកបៀតបៀន ដែលអ្វីទាំងនោះ សំដៅទៅលើរូបធម៌នាមធម៌ជាសភាវៈកើតឡើងធម្មតាតាមហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះមានសតិឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋានរលឹកដឹង ។ ការចម្រើនសតិធ្វើឱ្យ អកុសលធម៌មានតណ្ហាជាសមុទយទុក្ខជ្រុះជាបណ្ដើរ ព្រោះសតិជា សោភណចេតសិកកើតជាមួយនឹងកុសល តែបើសិក្សាឱ្យល្អិតបន្តិចសតិ ក៏ កើតជាមួយចិត្តប្រភេទដទៃ ដូចជាវិបាកចិត្តជាផលរបស់កម្មក៏ជា កុសល វិបាកឬថាជាកិរិយាចិត្តក៏បាននឹងធ្វើឱ្យយើងផ្ដើមយល់ត្រូវ មានការឃើញ ត្រូវថាធម្មៈជារបស់មានពិតអាស្រ័យពីស្ដាប់ដោយល្អ ទើបយល់បាននូវ អ្វីដែលបានស្ដាប់អាចនឹងពិចារណាយល់បានថា អ្វីនោះត្រឹមត្រូវ ឬ មិន ត្រឹមត្រូវ ប្រសិនបើមិនត្រឹមត្រូវក៏មិនមែនជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ប្រសិនបើត្រឹមត្រូវ គឺត្រង់ជាមួយនឹងសភាវធម៌ ដែលកំពុងប្រាកដតាមសេចក្ដីពិត ការស្ដាប់នោះគឺការសិក្សាធ្វើឱ្យយល់ធម៌ ច្រើនឡើងដែលមិនមែនយើងជាអ្នកដើរតួ ព្រោះបញ្ញាមានការយល់ ចម្រើនឡើងតាមលំដាប់ដែលជាបច្ច័យប្រជុំគាក់តែងជាសង្ខារក្ខន្ធ ធ្វើឱ្យ សតិដទៃទៀតកើតឡើងបន្តបន្ទាប់ជាសតិប្បដ្ឋាន ។

ពាក្យថាត្រូវត្រង់ជាមួយសភាវធម៌ពិត គឺសភាវធម៌កំពុងប្រាកដ ដែលសតិជាសតិប្បដ្ឋានរលឹកដឹងមួយខណៈៗជា **តទង្គប្បហាន** (គឺរលឹកដើម្បីលះបង់កិលេសជាខណៈៗ របស់ចិត្តពុំមានយើងរួមផ្សំក្នុងពេលនោះទេ) ។ ក្នុងផ្លូវលោកដែលពោលថា មនុស្សមានបញ្ញា ក៏ត្រឹមតែជាការចាំរឿង **(មនសិការៈ)** ដោយមិនដឹងនូវសភាវធម៌ ដូច្នោះវិជ្ជាផ្លូវលោកជារបស់អ្នកមានចំណេះផ្សេងៗ មិនមែនជាបញ្ញាចេតសិក ។ ពេលមានបញ្ញាចេតសិក ក៏នឹងត្រូវយល់ត្រូវដឹងត្រូវត្រង់តាមសេចក្តីពិតរបស់សភាវធម៌ដែលប្រាកដតាមលំដាប់ថ្នាក់ ទើបជាសមាទិដ្ឋិ ឬបញ្ញាចេតសិក ។

ដំណើរនេះត្រូវសិក្សាឱ្យបានយល់ជាមុន ទើបអាចយល់ក្នុងការរលឹកដឹងសភាវធម៌កំពុងប្រាកដ បើមិនដូច្នោះទេប្រាកដថា ជាយើង ព្រោះសភាវធម៌កំពុងប្រាកដនេះកើតឡើងពីហេតុប្បច្ច័យ ដែលសតិរលឹកនោះជា សតិប្បដ្ឋាន ។

សតិប្បដ្ឋានមិនមែនជាសតិនឹកគិត ព្រោះថាខណៈនោះបញ្ញាមិនអាចប្រត្យក្សលក្ខណៈរបស់សភាវធម៌មិនមែនយើង គឺសភាវធម៌ ជារូបធម៌ និងសភាវធម៌ជានាមធម៌ ដែលកំពុងប្រាកដក្នុងខណៈនេះត្រូវតែឃ្លាតចាកគ្នាដែលធ្វើការរលឹករឿយៗនឹងបាត់យើងរហូតថា ការប្រកាន់ខុសថា ជាយើងត្រូវរលត់នៅពេលសោតាបត្តិមគ្គចិត្តកើតឡើងដឹងច្បាស់ថា និព្វាន គឺ រលត់

សេចក្ដីសង្ស័យនៃការមិនដឹងនូវការឃើញខុសក្នុងលក្ខណៈរបស់សភាវធម៌អស់ជាសមុច្ឆេទ ។

ក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ វិបាកឱ្យផលមានទាំងកុសលវិបាកភាគតិចទេ ច្រើនតែអកុសលវិបាក ។ នៅពេលណាមានសតិកើតឡើងក៏បានដឹងថា នេះជាកុសលវិបាក នេះជាអកុសលវិបាកដែលបញ្ញាធ្វើកិច្ចលះកិលេសជាតទង្គប្បហាន ក្នុងខណៈនោះភ្លាម ជាសតិប្បដ្ឋានវិបស្សនា ។

លក្ខណពិសេសរបស់អនត្តា

មើលលោកនេះដោយការពិចារណា ថាតើលោកមានលក្ខណៈបែបណា?

លោកនេះជាជម្រកនៃសេចក្ដីទុក្ខ ដែលមនុស្សគ្រប់គ្នាចង់បានសុខ ប៉ុន្តែស្រេកឃ្លានដើរទៅរកសេចក្ដីទុក្ខវិលវល់សំងំនៅជាប់ក្នុងកាមគុណទាំងឡាយមានរូបសំឡេង ក្លិនរស ផោដ្ឋព្វៈ និងធម្មារម្មណ៍ ដោយចេះគិតត្រឹមតែធ្វើយ៉ាងណាឱ្យបានដេកស្រួល ហូបឆ្ងាញ់ មានកិត្តិយស និង ទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន ទោះបីមានព្រះធម៌របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលជាសារៈសំខាន់ដល់ជីវិតសម្រាប់រំដោះចេញពីសេចក្ដីទុក្ខ ក៏មិនសូវវីវរវល់អើពើយកចិត្តទុកដាក់

នឹងស្លាប់ ព្រោះជីវិតរបស់គេបានប្រគល់ឱ្យតណ្ហា និង ទិដ្ឋិទាំងស្រុងរួចទៅហើយ ។

រឿងនេះមិនមែនថា ហួសពេលដោះស្រាយមិនបានឱ្យតែអ្នកនោះព្រមដាក់ចិត្ត (មានៈ) ប្រគល់ជីវិតមករកព្រះធម៌វិញដែលអ្នកនោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តអំពើខុសឆ្គងយ៉ាងណាក៏ដោយ តួយ៉ាងអង្គុលិមាលជាដើម ព្រះគាថា ធម្មបទទ្រង់ត្រាស់សម្តែងថា :

យស្ស បាបំ កតំ កម្មំ កុសលេន បិថិយតិ

សោមំ លោកំ បភាសេតិ អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា ។

ប្រែ អ្នកណាលះចោលនូវបាបកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើរួចហើយដោយកុសល បុគ្គនោះនឹងញុំាងលោកនេះឱ្យភ្លឺស្វាង ដូចជាព្រះចន្ទរះផុតស្រឡះចេញពីពពក បំភ្លឺលោកនេះឱ្យភ្លឺស្វាងត្រចះត្រចង់យ៉ាងនោះឯង ។

អ្វីៗក្នុងលោកមានត្រឹមតែសភាវៈកើតឡើង ដោយការភាន់ច្រឡំយល់ថាលោកនេះ គឺទ្រព្យសម្បត្តិមាសប្រាក់ ដីស្រែចម្ការជាវត្ថុកាមដោយបញ្ញត្តិ អាស្រ័យបរមត្ថដែលជាអារម្មណ៍របស់វិញ្ញាណកើតឡើង រួចក៏ត្រូវប្រែប្រួលវិនាសទៅវិញសន្សំផលទុក្ខក្នុងសង្សារ ម៉្លោះហើយបានជាគេខំកសាងលោកដូចជាធ្វើស្ពានថ្នល់ ធ្វើយន្តហោះទំនើបៗ ធ្វើលំនៅដ្ឋានល្អៗកសាងសម្លៀកបំពាក់ស្អាតល្អៗ ផលិតគ្រឿងតុបតែងខ្លួននិងគ្រឿង

ក្រអូបសម្រាប់បំបាត់ក្លិនអាក្រក់ ផលិតថ្នាំច្រើនមុខសម្រាប់ព្យាបាលជំងឺផ្សេងៗដើម្បីចៀសវាងពីសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះសង្ខារទាំងនោះពុំមានសារៈខ្លឹមសារសំខាន់រឹងមាំ ពុំមានអ្វីជួយទល់ទ្រ ដូចដើមចេកពុំមានបណ្តូលយ៉ាងណា លក្ខណៈពិសេសរបស់សង្ខារធម៌ សម្តែងចេញជាអនត្តា នឹងមានជម្រាបជូន ដូចតទៅនេះ :

តាមគោលធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ស្រង់ចាគគម្ពីរ បដិសម្ភិទាមគ្គ បានសរសេរពន្យល់នូវអត្ថរបស់អនត្តា ទុកថា ឈ្មោះថា អនត្តា ដោយសេចក្តីសម្គាល់ថាមិនមានសារៈ **អសារកដ្ឋេន** ដែលថាមិនមានសារៈក៏គឺមិនមានខ្លឹមសារ មិនមានស្នូល មិនមានវត្ថុ ដែលជាតួពិត ឋិតនៅរៀងរហូតតទៅ ដូចពាក្យអធិប្បាយថា មិនមានសារៈ គឺមិនមានតួខ្លួន (អត្តសារៈ = តួខ្លួន ដែលជាខ្លឹម ឬ តួខ្លួនជាស្នូល) ដែលកំណត់យកថាជាអត្តន (អត្ត = តួខ្លួន) ជាបុគ្គលនៅគ្រប់គ្រង (ទីអាស្រ័យ) ជាអ្នកសាង (ធ្វើអំពើ) ជាអ្នកសោយ (វេទនៈ) ជាអ្នកមានអំណាចក្នុងខ្លួន ព្រោះថារបស់ណាមិនទៀងរបស់នោះ ជាទុក្ខតាំងនៅមិនបាន មិនអាចហាមឃាត់ការមិនទៀង ឬ ការបៀតបៀនក្បៀសង្កត់នូវរបស់ដែលកើតឡើង និងវិនាសអស់ទៅសូម្បីតួខ្លួនឯងក៏ត្រូវវិនាសទៅវិញ ដូចគ្នាទាំងអ្នកសាង និងអ្នកបង្កហេតុជាដើមនឹងមានមកពីណា ព្រោះហេតុនោះព្រះដ៏

មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើរូបនេះមានអត្តាមែន រូបនេះមិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអាពាធ ព្រោះពុំមានសារៈគឺតួខ្លួននេះទើបលោកពោលទុក ដោយសម្គន្ធសេចក្ដីថា : អ្នកបង្កហេតុមិនមានអំណាចក្នុងខ្លួន ប្រសិនបើមានតួខ្លួនរស់នៅ មែនជាខ្លឹម ឬ ស្នូលនោះក៏រមែងទំនាស់នឹងការប្រែប្រួលទៅវិញ ក៏រមែងមានអំណាចបង្គាប់បញ្ជារបស់ដែលត្រូវគ្រប់គ្រងឱ្យប្រព្រឹត្តយ៉ាងណាៗបានតាមប្រាថ្នា តែតាមពិតមិនមានតួខ្លួននៅគ្រប់គ្រង ទើបមានការកត់សម្គាល់ ថាមិនមានអំណាចបង្គាប់បញ្ជា មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចតាមសេចក្ដីប្រាថ្នា ដោយន័យនេះ អដ្ឋកថាសម្ដែងនូវសេចក្ដីសម្គាល់របស់អនត្តាថា "អនត្តាដោយសេចក្ដីថា មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច **អវសវត្តនដ្ឋេន ឬ អវសវត្តនតោ** " ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច" ដែលអធិប្បាយថា មិនមានអ្នកណាមានអំណាចបង្គាប់ (តាមចិត្តប្រាថ្នាដោយមិនធ្វើតាមហេតុប្បច្ច័យ) ដល់សង្ខារទាំងឡាយថា : សង្ខារដែលកើតឡើងហើយ ចូរកុំឋិតនៅប្រសិនបើឋិតនៅហើយចូរកុំឱ្យជរា បើដល់ជរាហើយចូលកុំបែកធ្លាយ ចូរកុំទ្រុឌទ្រោម និងវិនាសដែលមានពុទ្ធវចនៈត្រាស់ថា : បុគ្គលរមែងមិនបាន (តាមប្រាថ្នា) ក្នុងរូប និងក្នុងខន្ធដទៃៗ ថារូបរបស់យើងចូរជាយ៉ាងនេះ រូបរបស់យើងកុំបានយ៉ាងនេះ ។

ដោយសរុបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទ្រង់ពោលទុកនូវការកំណត់របស់អនត្តា មាន ៤ ន័យដូចតទៅនេះ ÷

១-សុញ្ញតោ ជាសភាវទទេ សូន្យចាកតួខ្លួនដែលជាខ្លឹម ឬ ស្នូល (អត្តសារៈ = សារៈ គឺ តួខ្លួន) ឬទំនេរចាកភាពជាសត្វ បុគ្គលតួខ្លួនយើងគេ ដែលពិតមិនមានតួអ្នកអាស្រ័យនៅគ្រប់គ្រង មិនមានតួអ្នកសាងបង្កហេតុ និង មិនមានតួអ្នកសោយ ។

២-អស្សាមិកតោ ពុំមានម្ចាស់តួខ្លួននិង មិនជារបស់តួខ្លួនណាៗ មិនមានតួខ្លួនផ្សេងដែលជាម្ចាស់គ្រប់គ្រងលើសង្ខារទាំងឡាយ ។

៣-អវសវត្តនតោ ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចគឺ មិននៅក្នុងអំណាចរបស់អ្នកណា មិនមានអ្នកណាមានអំណាចបង្គាប់ស្រែកហៅ ឬ ប្រាថ្នាយ៉ាងណាៗមិនមានអ្វីក្រៅពីហេតុប្បច្ច័យ ដែលប្រើសព្ទម្យ៉ាងទៀតថា **អនិស្សរតោ ប្រែថា** :ព្រោះមិនជាម្ចាស់ ឬ មិនជាធំក្នុងខ្លួននិងការពារ ឬ ប្រើអំណាចបង្គាប់ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុបច្ច័យ ជូនណាប្រើជា **អកាមការិយតោ ប្រែថា** ព្រោះជាសភាពមិនអាចធ្វើបានតាមប្រាថ្នា នេះជារឿងរបស់ ហេតុប្បច្ច័យ គឺមិននៅក្នុងអំណាច ឬ ក៏មានអ្នកធំមកបង្គាប់បញ្ជា ។

៤-អត្តបដិក្ខេបតោ ព្រោះទំនាស់នឹងអត្តា, បដិសេធអត្តាក្នុងខ្លួនជាគោលធម៌ គឺអង្គប្រកបទាំងឡាយសម្ពន្ធគ្នាប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុប្បច្ច័យនោះឯងជាការបដិសេធមិនមានតួខ្លួនដោយថា បើមិនដូច្នោះមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុប្បច្ច័យ ។ម្យ៉ាងទៀតគោលធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុប្បច្ច័យមានការសម្រេចព្រមគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងខ្លួន មិនអាចមានអ្វីផ្សេងមកជ្រៀតចូលរួមផ្សំបានទៀតទេ ។ នៅមានការកត់សម្គាល់ ២ យ៉ាងទៀតដែលអាចរួមផ្សំចូលក្នុង **ខ** ទាំង ៤ ខាងលើនេះ :

៥-សុញ្ញសង្ខារ បុញ្ញតោ ឬ សុញ្ញធម្មបុញ្ញតោ ព្រោះជាកងនៃសង្ខារទាំងឡាយ ឬ ជាកងនៃធម៌ទាំងឡាយ (រូបធម៌នាមធម៌) ឬ អង្គ **សម្ភារតោ** ព្រោះជាការរួមផ្សំគ្នាដោយចំណែកផ្សេងៗ កើតពីចំណែកប្រកបរឿយៗដែលមិនមែនជាតួខ្លួន មិនមានសត្វបុគ្គលពិតក្រៅពីចំណែកប្រកបទាំងនោះ ។

៦-យថាបច្ចយបវត្តិតោ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុប្បច្ច័យ ដោយអង្គប្រកបទាំងឡាយយកមកប្រជុំគ្នា កើតឡើងសម្ពន្ធជាបច្ច័យដល់គ្នាហៅរួមថា គោលធម៌ដែលប្រព្រឹត្តតាមហេតុប្បច្ច័យ មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់អ្នកណា និងមិនមានតួខ្លួន មិនថាមានតួស្នូលខាងក្នុង ឬតួខ្លួនខាងក្រៅដែលនឹងកើតឡើង ឬ ការពារក៏មិនបាន ។ រួមសេចក្តីថា របស់

ទាំងឡាយប្រព្រឹត្តទៅតាមហេតុប្បច្ច័យខ្លួនឯងធម្មតា ។ សេចក្តីសម្គាល់នូវអនត្តាដែលពោលមកនេះ ជាលក្ខណៈរបស់សង្ខារ ឬ សង្ខតធម៌ តែភាពជាអនត្តារបស់អសង្ខតធម៌គឺ និព្វាន ។

ការដឹងលោកត្រឹមមួយខណៈៗនៃចិត្តកើតឡើង រួចក៏វិនាសបាត់ទៅឯរបស់ដែលយើងសម្គាល់ថាមាននោះត្រឹមតែមួយជួរខណៈនៃវិថីចិត្តដឹងអារម្មណ៍ ដែលពុំមែនជារបស់អ្នកណា ដោយលោកនេះសន្មតថា មានរបស់ពិតប្រាកដ ជាបញ្ញត្តិផ្សេងៗ ។ ការមិនដឹងនូវសភាវៈពិតនាំឱ្យមានការហួងហែង ធ្វើឱ្យទំនាស់គ្នាមិនចេះចប់ ថានេះជារបស់អញ នោះជាអញនោះជាខ្លួនរបស់អញ ដោយតណ្ហាទិដ្ឋិមានះ ជ្រួលច្របល់ពេញលោកក៏ត្រូវជាប់ជុំពាក់លោកធ្វើឱ្យកិលេសកើតរឹតតែច្រើន ជាការមិនមានសតិសម្បជញ្ញៈ ដើម្បី ដោះស្រាយនូវសេចក្តីទុក្ខព្រោះយល់ថាទីនេះជាសុខពិត ។ ការអប់រំ ចម្រើនសតិប្បដ្ឋានកំចាត់សេចក្តីប្រកាន់ ជាការចម្រើនអរិយមគ្គអង្គ ៨ ដែលមានទាំងបញ្ញានិងសមថៈដោយ សម្មាទិដ្ឋិនិងសម្មាសង្កប្បៈដើរតួជាបញ្ញាចេតសិក ឯអង្គមគ្គដទៃទៀត ដើរតួជាសមថៈ ដែលចិត្តនោះបានជ្រកនៅសុខស្ងប់តាំងមាំក្នុងកម្មដ្ឋាន ធ្វើកិច្ចលះកិលេសជាបណ្តើរៗជានិច្ចកាលគ្រប់ពេលវេលារាប់ ខែ រាប់ឆ្នាំ រាប់ជាតិមិនថាមួយជាតិ ២ជាតិ ៣ជាតិ រាប់កប្បជាតិទៅមុខ ទោះបីទៅ រស់នៅ

ទីកន្លែងភព ភូមិឋានណាក៏ដោយ ក៏ការប្រព្រឹត្តរបស់ចិត្តតាម កាយវាចា ចិត្តដុះដោតជាប់នៅក្នុង កន្លែងត្រូវរបស់សច្ចធម៌មិចម្រើនឡើងៗ ជាលំដាប់ រៀងរាល់ពេលដែលបញ្ញាចូលទៅលាងជម្រះ ព្រោះចិត្តជាធម្មជាតិសន្សំនូវវិបាកដោយជវនវថី សូម្បីកំពុងប្រព្រឹត្តធ្វើការងារអ្វីជាដើមក្តី ក៏ការសន្សំបារមីក្នុងសន្តានប្រព្រឹត្តទៅរៀងរហូតនឹងបានសម្រេច ឱ្យតែមានបញ្ញាចេតសិតស្របតាមធម្មជាតិដូចទ្រង់ត្រាស់សម្តែងទោះបីក្នុងបច្ចុប្បន្នកំពុងរស់នៅក្តី ។ (ដកស្រង់ចាកព្រះធម្មបិដក ៧០/១៧-១៨-៧០/២១)

បញ្ញាកើតពីស្តាប់ ប្រឹងត្រងត្រាប់ស្រង់ខ្លឹមសារ
ពាក្យពេចន៍ក្នុងអក្ខរា សូមកត់ត្រាកុំឱ្យបាត់ ។
យកមកត្រិះរិះគិត រៀនពិនិត្យធម៌បរមត្ថ
ចម្រើនឱ្យម៉ឺងម៉ាត់ ដោយស្ទៀមស្ទាត់តាមសប្បាយ។
ជីវិតគេអប់រំ ប្រមូលផ្តុំគុណទាំងឡាយ
ដើម្បីជួយរំសាយ ឱ្យនឿយណាយពីកិលេស ។
បើកូនខំសង្វាត កូននឹងឆ្លាតកើតចំណេះ
ជួយដល់អ្នកមិនចេះ ដែលគេចវេះខ្ជិលមករៀន ។
ពាក្យល្អកើតពីចិត្ត វាចាពិតមិនខ្មាស់អៀន
អ្នកប្រាជ្ញមិនទិទៀន ព្រោះកូនញៀនស្តាប់មិនឈប់ ។

កូននឹងបានទីពឹង ធម៌មិនខឹងជ្រកជាម្លប់
កុសលកើតសព្វគ្រប់ ជួយរុញផ្ទប់បណ្ដេញបាប ។
ធ្វើទានសីលភាវនា កើតវិជ្ជាលះក្លិនធ្លាប
កូនពិតជាមិនសាប ចេះឱនក្រាបបង្គំព្រះ ។
បើកូនរៀនបានចេះ កុំប្រហែសរើបម្រះ
កុសលលាងជម្រះ កូននឹងឈ្នះលើសត្រូវ ។
ឪផ្ដាំឱ្យកូនដឹង ទុកទីពឹងដើរតាមផ្លូវ
វាចាមិនអាស្រូវ កាយត្រឹមត្រូវចិត្តល្អស្អាត ។
សុចរិតនេះឯងណា កូនរក្សាគិតសង្វាត
ធ្វើទានកុំឱ្យខាត ម្ហូបដាក់បាត្រថ្វាយព្រះសង្ឃ ។
បុណ្យច្រើនរាប់មិនអស់ មិនអាឡោះផ្ដាច់ចំណង់
លោកិយមិនទៀងត្រង់ ចិត្តតម្រង់ព្រះនិព្វាន ។
កូនមានគំនិតប្រាជ្ញ ខ្លាំងអង់អាចព្រោះមានញាណ
សង្គ្រោះមនុស្សរាប់លាន ដោយធ្វើទានជាបារមី ។
សាងឈ្មោះក្នុងត្រកូល ជួយប្រមូលញាតិប្រុសស្រី
ឱ្យមានសុខសិរី ដោយមេត្រីចំពោះសត្វ ។
កូនពិតនឹងបានភ្លឺ ប្រាជ្ញាជ្រៅចូលទៅកាត់
មេបាបត្រូវកម្ចាត់ បុណ្យលេបបាត់អស់ពីខន្ធ ។

រៀនច្រើនស្ដាប់ច្រើននាំឱ្យកើតបញ្ញា

សំយោគមតិ

មើលលោកនេះដោយការវាយតម្លៃ ទៅលើសង្ខារធម៌ទាំងឡាយ ទាំងពួងមិនទៀងតែងវិនាសប្រែប្រួល ជាធម្មតាមានភាពបង្ហាញពីការពិតរបស់ធម្មជាតិដែលព្រះបរមគ្រូនៃយើង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងដោយសមន្តចក្ខុ ។

លោកនេះបានដល់ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ និងវិញ្ញាណកើតឡើងរួមផ្សំ ពីធាតុដី ធាតុទឹក ធាតុភ្លើង ធាតុខ្យល់ មនោធាតុ និង អាកាសធាតុ មានតួនាទីជាអ្នកចងក្រងលោក រៀបចំលោកតាមហេតុប្បច្ច័យធ្វើលោកនេះឱ្យងងឹតកង្វល់ ឬ ភ្លឺស្វាងអាស្រ័យពីកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ជាតួចេតនាចេតសិក បន្តភពជាតិកំណើតមិនចេះចប់អន្ទោលទៅមកក្នុងសង្សារវដ្តមិនដឹងខាងដើមពីត្រឹមណានិងខាងចុងគ្មានទីកំណត់ (អដ្ឋកថា) ដូចគំនរគ្រាប់ខ្សាច់នៅលើផែនដីរាប់មិនអស់ ។ លោកនៃវិញ្ញាណធ្វើកិច្ចដឹងអារម្មណ៍មិនដែលប្រកាន់អ្វីយកមកធ្វើជារបស់ខ្លួន ព្រោះខ្លួនឯងក៏គ្មានដោយគ្រាន់តែមានមុខងារបណ្តោះអាសន្នក្នុងជីវិតទុកគ្រាន់តែសម្រាប់ប្រើប្រាស់របស់ខន្ធ របស់អាយតនៈ របស់ធាតុដើម្បីចម្រើនបញ្ញាស្មារតីបំពេញនូវប្រយោជន៍ ៣ យ៉ាង ក្នុងលោកនិងទេវលោកព្រមទាំង

បរមត្ថប្រយោជន៍ រួចផុតចាកទុក្ខ និង ជួយថែរក្សាលោកប្រកបដោយចិត្តមេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ផ្សព្វផ្សាយដល់ពពួកសត្វទាំងឡាយគ្រប់ទិសទាំង ១០ ទោះបីសត្វស្លូត សត្វកាច សត្វមានឋានៈ ថោកទាបឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ សូមឱ្យបានទទួលនូវសេចក្តីសុខប្រាសចាកទុក្ខកុំព្យាបាទបៀតបៀនគ្នា ព្រោះថាសត្វទាំងអស់ សុទ្ធតែប្រាថ្នានូវសេចក្តីសុខគ្រប់រូប ។

តាមការសិក្សា ឃើញថាលោកនេះជាតម្រេករបស់សត្វគួរឱ្យរីករាយ (នន្ទិ សញ្ញោជនោ លោកោ) និងគួរឱ្យសោកសង្រេងរីងរៃ ព្រោះជួប នូវសេចក្តីទុក្ខដែលគ្រាន់តែបានសោយនូវឥដ្ឋារម្មណ៍ ឬអនិដ្ឋារម្មណ៍មួយភ្លែត១ របស់កាមគុណរួចក៏ត្រូវទទួលទុក្ខទោសគ្រោះថ្នាក់ជាយូរអង្វែងដែល លោភៈ មានទោសតិចតែលំបាកផ្តាច់ ទោសៈមានទោស ច្រើនតែងាយលះផ្តាច់ ចំណែកមោហៈ មានទោសច្រើនផង កម្រលះផ្តាច់ ឱ្យជ្រះស្រឡះផងធ្វើឱ្យសត្វជាប់នៅក្នុងទ្រុងមច្ចុមារព្រោះតែការរីករាយ ត្រេកត្រអាល ព្រោះតែការទោមនស្សអាក់អន់ចិត្តចងកំហឹងប្រទូលវ៉ាយដាក់គ្នាដោយ ភ្លើងទោសៈ ឆាបឆេះពេញ **ពិភពលោកជីវិត** និងការវង្វេងភាន់ក្រឡំមិនដឹងការពិតនៅកន្លែងណា ក៏ចេះតែចង់បានគ្មានស្រាកស្រាន្តដោយឱ្យតម្លៃពិសេសផង ។ លុះបានស្តាប់ធម៌របស់ព្រះសម្ពុទ្ធក៏ផ្ទុយគ្នាស្រឡះថា សេចក្តីសុខឋិតនៅលើការមិនរវល់ មិនប្រកាន់ទៅលើ

សង្ខារទាំងពួង ដែលទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនៅក្នុងខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស បឋមភាគ កប្បមាណវកប្ប បញ្ញានិទ្ទេស បិដកលេខ ៦៧/៣០០ ថា:

អកិញ្ចនំ អនាទានំ ឯតំ ទីបំ អនាបរំ
និព្វានំ ឥតិ នំ ព្រូមិ ជរាមច្ចុបរិក្ខយំ ។

ប្រែ ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់ នុ៎ះឯងជាទីពឹង ឯទីពឹងក្រៅពីនេះពុំមានឡើយ តថាគតហៅនូវទីពឹងនោះថា និព្វាន ជាទីអស់ជរា និងមច្ចុ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀតក្នុងការមានគូស្រករបស់គ្រួសារនីមួយៗ គិតគូរឱ្យតម្លៃត្រឹមតែស្វែងរកសុភមង្គលទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិ ទៅណាមកណាជួបគ្នាសួរគ្នាចេះត្រឹមតែពាក្យថា "សុខសប្បាយ" ក៏នៅក្នុងគំនិតគិតតែពីទ្រព្យសម្បត្តិដដែល រៀនសូត្រវិជ្ជា ផ្លូវលោក មានចំណេះជ្រៅជ្រះយ៉ាងណាក៏គិតត្រឹមតែពីប្រាថ្នាចង់បាននេះចង់បាននោះ ម្ល៉ោះហើយ ទើបព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ដឹងធម៌ជ្រាបការពិតទ្រង់សម្តែងធម៌ប្រោសសត្វដោយករុណាទិគុណដើម្បី ឱ្យតម្លៃទៅលើគុណភាពជីវិតរបស់មនុស្សតាមថ្នាក់ តាមលំដាប់ដូចជា មាតាបិតាសង្គ្រោះកូន ដោយព្រហ្មវិហារធម៌ ៤ ឯកូនត្រូវ

គោរពប្រណិបត័ន៍ ចំពោះគុណមាតាបិតាដោយស្ថាន ៥៧ គ្រូនិងសិស្ស ស្វាមីនិង ភរិយាក៏ដូចគ្នា ចំណែកមិត្តសម្លាញ់ក៏មានធម៌ សង្គ្រោះគ្នាដែរ ។

ការរស់នៅក្នុងលោកត្រូវជួយលោកដើម្បីធ្វើឱ្យលោកបានសុខមិនគិតគួរពីប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដោយជួយធ្វើការងារបម្រើលោកនៅពេលណាលោកត្រូវការចូលរួម បំពេញមុខងារតួនាទីក្នុងឋានៈជាឧបាសកឧបាសិកា ដូចជា បម្រើព្រះភិក្ខុសង្ឃតាមវត្តអារាម ក្នុងបំណងជួយជាកម្លាំងលើក តម្កើងព្រះពុទ្ធសាសនា ជួយកូន ជួយចៅ ឱ្យមានការប្រព្រឹត្តនូវសីលធម៌ ល្អ ដល់អ្នកដទៃក្នុងសង្គម គោរពគុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ដឹងគុណ មាតាបិតា និងលោកគ្រូអាចារ្យ ក៏កុំភ្លេចជួយខ្លួនឯង ដូចជាសិក្សា មុខវិជ្ជា ផ្លូវលោក ផ្លូវធម៌ឱ្យបានចេះជ្រៅជ្រះ ដើម្បីយកមកសម្តែងប្រាប់ដល់ ពុទ្ធបរិស័ទទូទៅ ចូលរួមធ្វើបុណ្យទានគ្រប់និន្នាការលោក និងព្រះពុទ្ធសាសនាព្រមទាំងជួយផ្សព្វផ្សាយព្រះធម៌តាមរយៈការសរសេរសៀវភៅធម៌និង សមាទានសីល ៥ ឧបោសថសីល ឬ អតិរេកសីលតាមអធ្យាស្រ័យ ដោយហោចត្រូវសម្លឹងពិនិត្យនូវលក្ខណៈសម្បត្តិខ្លួនឱ្យបានសមរម្យក្នុងសង្គមបំណងជួយសង្គ្រោះគ្នាហៅថា សង្គហវត្ថុ៤ យ៉ាង (ដកស្រង់ពីក្នុងសៀវភៅពរ ៤ ប្រការ របស់លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតជាម្ចាស់) ដូចតទៅនេះ ÷

១-ទាន : ឱ្យនូវវត្ថុដែលគួរឱ្យ មានបច្ច័យ៤ ឬ ជួយសង្គ្រោះដោយឱ្យដើមទុនសម្រាប់មុខរបររកទទួលទាន ឱ្យការចេះដឹងនូវសិល្បវិទ្យា ទាំងឡាយនិងចំណេះដឹងផ្សេងៗព្រមទាំងបង្រៀននូវសីលធម៌ ចៀសវាងការប្រកបអាជីវកម្មខុសក្នុងសង្គម ។

២-បិយវាចា : ពោលពាក្យពីរោះមានប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្ដាប់ដោយពាក្យសំដីល្អដូចផ្កា ឬ ដូចទឹកឃ្មុំប្រាប់នូវប្រយោជន៍តាមហេតុផលជាក់ស្ដែងចេះនិយាយឱ្យកម្លាំងចិត្តក្នុងផ្លូវល្អ និយាយឱ្យកើតការព្រមព្រៀងដល់គ្នា នឹង គ្នាជាដើម ។

៣-អត្ថចរិយា ធ្វើនូវប្រយោជន៍ឱ្យដល់អ្នកដទៃ គឺជួយដោយកម្លាំងកាយ ខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចការផ្សេងៗ បំពេញនូវសាធារណប្រយោជន៍ ព្រមទាំងជួយដោះស្រាយនូវបញ្ហា ទំនុកបម្រុង ផ្ដុងផ្ដើមក្នុងការរៀនសូត្រជាដើម ។

៤-សមានត្តា រៀបចំខ្លួនឱ្យចូលចុះជាមួយមនុស្សល្អ មិនក្បត់ចិត្តមិត្តភក្តិ បដិបត្តិស្មោះស្មើជាមួយនឹងមនុស្សទាំងឡាយ មិនប្រព្រឹត្តបោកប្រាសទៅលើជនទាំងឡាយ រួមសុខរួមទុក្ខ រួមដឹង រួមដោះស្រាយដើម្បីប្រយោជន៍សុខទាំងអស់គ្នា ។

សរុបសង្គហវត្ថុ បានសេចក្តីថា ជួយឱ្យរស់ ជួយឱ្យរបស់ ជួយឱ្យដើមទុន ជួយឱ្យចេះដឹងនេះជាសង្គហវត្ថុទី ១ ។ ជួយដោយពាក្យសម្តីនេះជាសង្គហវត្ថុទី ២ ។ ជួយដោយកម្លាំងការងារឱ្យបាននូវប្រយោជន៍នេះជាវត្ថុសង្គហទី ៣ ។ ចំណែកការជួយដោយការតម្កល់ខ្លួនស្មើ រួមសុខរួមទុក្ខ មិនរត់ចោលគ្នា បើមានបញ្ហាជួយដោះស្រាយនេះជាសង្គហវត្ថុ ប្រការទី ៤ (គោលធម៌ ស្រង់ចាកសិង្គាលកសូត្រ) ។

ម្យ៉ាងទៀតលោកនេះសម្បូណ៌ទៅដោយគ្រឿងស្ពោកគ្រោក ជារបស់សេនាមារដែលចូលចិត្តទាញយកមនុស្សសត្វឱ្យរស់នៅក្រោមអំណាចដោយបន្លឺវាចាស្រែកហ៊ោតឹកកងថា សប្បាយណាស់ៗ ព្រោះ អាមិសៈហាក់ដូចជាកំពុងធ្លាក់ក្នុងអន្លង់ ៤ មាន **កាមោឃៈ ភវោឃៈ ទិដ្ឋោឃៈ និង អវិជ្ជោឃៈ** ក៏ស្រែកដង្ហោយហៅគេឱ្យជួយស្រង់ទៅវិញ ។ ទាំងនេះជានិមិត្តរបស់កិលេសមារ សម្រាប់អ្នកវង្វេងផ្លូវ ឯបុគ្គលមួយចំនួនមិនធ្លាក់ក្នុងអន្លង់នេះ បានធ្វើដំណើរឆ្លងស្ពាន ឬកំពុងដើរឆ្លង គឺអរិយមគ្គអង្គ ៨ ដោយអ្នកខ្លះបានដល់ត្រើយរួចពីលោក តាមការអប់រំចម្រើនសតិប្បដ្ឋានវិបស្សនាមានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះអង្គសម្តែងប្រាប់នូវព្រះធម៌តម្កល់ទុកជាគម្ពីរក្បួនច្បាប់ ក្នុងព្រះត្រៃបិដក និងដល់អនុពុទ្ធជាព្រះសង្ឃសាវក ឧបាសក ឧបាសិកា ព្រមទាំង ពុទ្ធបរិស័ទ

ទាំងអស់គ្នាប្រតិបត្តិតាម ។ តាមធម្មតា ការដឹង ការមើល លោកឃើញច្បាស់លុះត្រាតែចេញរួចពីលោកទៅឈរនៅពីក្រៅលោក ទើបសម្លឹងមើលឃើញលោកច្បាស់ពិតប្រាកដជាក់លាក់ (ឃើញ សច្ចធម៌) បើមិនទាន់ចេញពីលោក នៅក្នុងលោកពិតជាមើលលោកមិនឃើញច្បាស់ឡើយ ដោយហេតុនោះលទ្ធិសាសនាដទៃ ពុំអាចមើលឃើញលោកច្បាស់បាន ត្រឹមតែឈរនៅក្នុងលោកមើលឃើញសើៗ ស្មានៗ សូម្បីខ្លួន ឯងក៏មើលមិនឃើញច្បាស់ដែរហើយក៏ចេះតែសរសេរចម្លងពាក្យប្រៀនប្រដៅអប់រំ តាមការយល់ឃើញនូវ **ទិដ្ឋិ** នោះៗ ឱ្យដល់អ្នកសិក្សាតៗគ្នាជំនាន់ក្រោយ ។ យ៉ាងដូច្នេះបានជា លោកត្រូវភ្លើងរាគៈ ភ្លើងទោសៈ ភ្លើងមោហៈ ឆេះសន្ធោសន្ធៅនៅពីលើក្បាលយើងរាល់ថ្ងៃ រួចក៏ស្រែកថាក្តៅណាស់ៗ ដែលបណ្តាលឱ្យមនុស្សទូទៅដណ្តើមគ្នារស់ ប្រណាំងប្រជែង ដោយសម្ការវាយប្រហារគ្នាជានិច្ចកាល ទោះបី ***"អង្គការ សហប្រជាជាតិ"*** ជួយសម្រុះសម្រួលផ្សះផ្សារយ៉ាងណាក៏នៅតែដោះស្រាយមិនបាន ព្រោះកិលេសតណ្ហាចម្រើនខ្លាំងពេក ដូចជា នៅសម័យ ពុទ្ធកាលព្រះរាជាវិឌូឌភៈ ខឹងនឹងព្រះញាតិវង្សដោយសេចក្តីថា ប្រមាថ មើលងាយទ្រង់តាំងពីកាលនៅព្រះកុមារ ក៏ចងគំនុំថា បើពេលណាបាន ឡើងសោយរាជគ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិ នឹងលើកកងទ័ពមកកម្ទេចសក្យ ត្រកូលឱ្យអស់សូម្បីកូន

តូចនៅបៅដោះក៏មិនទុកដែរ លុះផែនការបានសម្រេច ព្រះអង្គក៏ធ្វើ ដូច្នោះ មែននេះឯងភ្លើងទោសៈស្រេបជាមួយគ្នា ក្នុងពេលនោះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់យាងទៅឃាត់បីដង ហើយទ្រង់គង់ នៅក្រោមដើម ឈើគ្មានស្លឹក ដោយទុកឱកាសឱ្យព្រះរាជាវិឌូឌភៈទ្រង់គិត ពិចារណា ។

ព្រះរាជាទតឃើញព្រះសមណគោតមភ្លាម ក៏នមស្ការថ្វាយបង្គំទូល សុំឱ្យព្រះអង្គនិមន្តយាងទៅគង់ក្រោមម្លប់ដើមឈើវិញ ឯព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ម្នាល វិឌូឌភៈ "ក្រោមដើមឈើក្តៅមែនហើយ តែសូមកុំ ឱ្យញាតិរបស់តថាគតក្តៅ" រួចស្តេចយាងត្រឡប់ទៅវិញ លុះលើកទីបី មិនស្តាប់ពាក្យទូន្មានព្រះសម្ពុទ្ធក៏បានប្រព្រឹត្តអំពើកាប់សម្លាប់តាមកំហឹង របស់ខ្លួន ឥតត្រាប្រណីដោយព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមិនទ្រង់យាងទៅឃាត់ដូច កាលពីមុនព្រោះទ្រង់ពិចារណា ឃើញដោយព្រះប្រាជ្ញាញាណថា សត្វពួកនេះ មានកម្មពីអតីតជាតិចងពៀរវេរា និង គ្នាដូចមានព្រះគាថាទ្រង់សម្តែងទុក :

នត្ថិ កម្មំ សមំ ពលំ

នត្ថិ ទោសោ សមោ កលិ

កម្លាំងអ្វីស្មើដោយកម្លាំងកម្មមិនមាន កំហុសអ្វីស្មើដោយទោសៈ មិនមាន ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធប្រៀនប្រដៅមនុស្ស ឱ្យចេះអាណិតអាសូរគ្នា មិនឱ្យឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា បានអ្វីៗចែកគ្នារស់ទោះតិចក្តីច្រើនក្តីក៏ខំអត់ធ្មត់ ដើម្បីធ្វើដំណើរទៅរកទីបរមសុខ ។ ការរស់នៅប្រកបដោយធម៌ជាការរស់នៅយ៉ាងសុខស្ងប់ជាងការរស់នៅសម្បូណ៌ហូរហៀរទៅដោយទ្រព្យសម្បត្តិ ព្រោះថាទីណាក៏ដោយគេត្រូវការធម៌សម្រាប់រស់ បើខ្វះព្រះធម៌ គឺ បញ្ញាយល់ហេតុផលយកមកទុកក្នុងខ្លួន សម្រាប់ជួយដោះស្រាយទេ ការមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនៗយ៉ាងណា ក៏ប្រែក្លាយទៅ ជាពិសពុលសម្លាប់ខ្លួនឯងទៅវិញ ដូចមានរឿងក្នុងជាតករបស់ "សត្វសុនខព្រះពោធិសត្វ" នៅក្នុងមង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ៣ ទំព័រ ១៦៩ ទ្រង់សម្តែង ដូចតទៅ :

ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ សោយព្រះជាតិជាសត្វសុនខចោមរោមទៅដោយពួកសត្វសុនខយ៉ាងច្រើនរស់នៅក្នុងព្រៃស្មសានដ៏ធំមួយ ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជាក្រុងពារាណសីទ្រង់ព្រះក្រសាលក្នុងឧទ្យានរហូតអស់ មួយថ្ងៃ លុះព្រះអាទិត្យអស្តង្គត ទ្រង់ស្តេចយាងត្រឡប់មកកាន់ព្រះនគរ ដោយរាជរថដ៏ប្រសើរ ។ ពេលនោះភ្លៀងកំពុងធ្លាក់រហូតពេលរាត្រីដែលមានពួកមនុស្សបញ្ឈប់រាជរថត្រង់ទីព្រះលានហ្លួងធ្វើឱ្យពួកសត្វសុនខដែលគេចិញ្ចឹមទុកក្នុងរាជត្រកូលទាំងឡាយចុះពីប្រាសាទនាំគ្នាកកេរស៊ីនូវខ្សែសម្រាប់រុំព័ទ្ធនិងខ្សែសម្រាប់ចងរាជរថ ។ លុះថ្ងៃស្អែកឡើងពួក

មនុស្សទាំងនោះបានក្រាបទូលដល់ព្រះរាជា ធ្វើឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ព្រះពិរោធ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាឱ្យគេសម្លាប់សត្វសុនខទាំងឡាយចោលក្នុង ទីកន្លែងដែលពួកគេបានឃើញ ។ តាំងពីពេលនោះពួកសត្វសុនខទាំងនោះភិតភ័យញាប់ញ័រ ក៏បានគេចខ្លួនរត់ទៅរកព្រះពោធិសត្វ ព្រះពោធិសត្វ ដឹងហេតុនោះហើយ ទើបនឹករលឹក ដល់បារមីទាំងឡាយ រួចទ្រង់អធិដ្ឋានថា " សូមកុំឱ្យអ្នកណាម្នាក់ហ៊ាន បោះដុំដី ឬ អន្លូងវាយលើខ្នងខ្ញុំឡើយ " រួចក៏ដើរចូលទៅកាន់ព្រះនគរ តែម្នាក់ឯង ពុំមានមនុស្សណាម្នាក់ក្រោធខឹង នឹងព្រះពោធិសត្វទាំង ក្រឡេកមើលក៏មិនឃើញដែរ ។ ព្រះពោធិសត្វបាន ស្ទុះចូលទៅក្រោម ព្រះរាជអាសនៈរបស់ព្រះរាជាដែលស្តេចកំពុងគង់នៅក្នុងសាលាវិនិច្ឆ័យ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ហាមឃាត់រាជបុរសទាំងឡាយមិនឱ្យបណ្តេញព្រះពោធិសត្វចេញទៅក្រៅ ។ ព្រះពោធិសត្វសម្រាកបន្តិចក៏ចេញមកថ្វាយបង្គំព្រះរាជា ទើបក្រាបទូលសួរថា " ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាឱ្យរាជបុរស សម្លាប់សព្វសត្វសុនខទាំងឡាយមែនឬ? " ។

-ព្រះរាជា : អើមែនហើយ យើងឱ្យសម្លាប់ ។

-ព្រះពោធិសត្វ : បពិត្រព្រះអង្គជាធំជាងនរជន តើសត្វសុនខទាំងនោះមានការខុសឆ្គងយ៉ាងដូចម្តេចទៅ ?

-ព្រះរាជា : ពួកវាខាំស៊ីខ្សែជ្រាម និង ខ្សែចងរាជរថ ។

-ព្រះពោធិសត្វ : ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបនូវសុនខ ដែលកកេរស៊ី ឬ ?

-ព្រះរាជា : យើងមិនដឹង ។

-ព្រះពោធិសត្វ : បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ការដែលព្រះអង្គមិនទ្រង់ជ្រាប ហើយត្រាស់បញ្ជាឱ្យរាជបុរសសម្លាប់សុនខទាំងឡាយក្នុងទីកន្លែងដែលឃើញនោះមិនសមគួរឡើយ ។

-ព្រះរាជា : យើងបញ្ជាឱ្យសម្លាប់សុនខដោយសេចក្តីថា ចូរសម្លាប់ពួកសុនខទាំងឡាយខាំស៊ីស្បែកជ្រាមរាជរថ ។

-ព្រះពោធិសត្វ : តើពួកទាំងនោះសម្លាប់សុនខទាំងអស់ ឬ នៅសល់ខ្លះដែរយ៉ាងណា? ។

-ព្រះរាជា : ពួកសុនខដែលមិនត្រូវសម្លាប់នៅមាន គឺ ពួកសត្វសុនខដែលគេចិញ្ចឹមក្នុងសំណាក់របស់យើង ។

-ព្រះពោធិសត្វ : ក្រាបទូលថា " បពិត្រព្រះមហារាជ ក្នុងពេលឥឡូវនេះ បើពិតប្រាកដដូច្នេះមែន ព្រះអង្គទ្រង់ដល់នូវអគតិដោយអំណាចនៃឆន្ទាគតិជាដើមមិនមែនទេឬ? កិរិយាដល់នូវអគតិ មិនសមគួរទេ និងមិនមែនជារាជធម៌ឡើយ ឈ្មោះថាព្រះរាជាទ្រង់ជាអ្នកស្វែងរកហេតុ និងមិនមែនហេតុ និងដូចជាជញ្ជីង " ។

ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់សួរថា : ម្នាលបណ្ឌិតតើអ្នកដឹងបានថា សុនខឈ្មោះឯណាកកេរស៊ីស្បែកនៃរថ? ។ ព្រះពោធិសត្វទូលថា ទូលព្រះបង្គំដឹង ស្បែករាជរថនោះ ពួកសុនខដែលព្រះអង្គចិញ្ចឹមទុកក្នុងរាជត្រកូលកកេរស៊ីនោះឯង សូមព្រះអង្គត្រាស់ឱ្យរាជបុរស នាំយកទឹកដោះរាវជូរនិងស្មៅ ចិញ្ច្រៀនបានបន្តិចរួច ត្រាស់ឱ្យច្របាច់លាយចូលគ្នាទើបបញ្ច្រុកចូលទៅក្នុងពោះសុនខទាំងឡាយនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ធ្វើតាមព្រះពោធិសត្វ ។ គ្រានោះសុនខទាំងឡាយបានក្អួតនូវទឹកដោះរាវជូរនិងស្មៅចិញ្ច្រៀនព្រមទាំងស្បែកចេញមកក្រៅ ។ ទ្រង់ទតឃើញយ៉ាងដូច្នេះ ព្រះរាជាមានសេចក្ដីត្រេកអរ ជាពន់ពេកដោយពោលថា " ព្យាករណ៍ របស់ស្ដេចសុនខនេះប្រៀបដូចការព្យាករណ៍របស់ព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ" រួចក៏ទ្រង់បូជា ដល់ព្រះពោធិសត្វនូវស្វេតច្ឆត្រ ។ ពេលនោះព្រះពោធិសត្វ សម្ដែងធម៌ដល់ព្រះរាជាដោយ ធម្មចរិយគាថាទាំង ១០ មានជាអាទិថា :

បពិត្រព្រះមហារាជដ៏ជាក្សត្រ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រព្រឹត្តធម៌ចំពោះព្រះជនកនិងព្រះជននី រួចទូលថា " សូមព្រះអង្គទ្រង់ស្ដេច កុំប្រមាទឡើយ" ដោយបានញ៉ាំងព្រះរាជាឱ្យស្ថិតនៅក្នុងបញ្ចសីល រួចក៏ថ្វាយស្វេតច្ឆ័ត្រត្រឡប់ទៅព្រះរាជាវិញ ក៏បានគេចខ្លួនចេញទៅ ។ ព្រះរាជាទ្រង់តាំងនៅនិច្ចភត្ត ដូចជាក្រយាស្ងោយរបស់ព្រះអង្គក៏ប្រទានដល់សត្វសុនខ

ទាំងឡាយទាំងពួង ។ ចំណែកពួកជនជាច្រើនតាំងនៅក្នុងឱវាទ របស់ព្រះពោធិសត្វ បានធ្វើកុសលមានទានជាដើមលុះស្លាប់ទៅក៏បានទៅកើតក្នុងទេវលោក ។ **កុក្កុរោវាទ** បានប្រព្រឹត្តទៅរហូតមួយម៉ឺនឆ្នាំយ៉ាងនេះឯង។ (សម្ដែងនៅក្នុង អដ្ឋកថា កុក្កុរជាតកក្នុង តតិយវគ្គឯកនិបាត) ។

សេចក្ដីក្នុងរឿងព្រះជាតកនេះទុកជាគតិធមិមួយ ដល់សង្គមមនុស្ស ដើម្បីជ្រាបថា មានតែសប្បុរស (បញ្ញា) ទេដែលជ្រាបដឹងការពិតក្រៅពីសប្បុរសពុំមានសមត្ថភាព នឹងយល់ហេតុយល់ផលឱ្យបានជាក់ច្បាស់ ដើម្បីជួយដោះស្រាយនូវសេចក្ដីទុក្ខសោកដល់សត្វទាំងឡាយ ដូចជាសុនខព្រះពោធិសត្វនេះ ឯង សំខាន់ចេះនិយាយភាសាមនុស្ស ទ្រង់ជ្រាបដោយព្រះបញ្ញាញាណ ហើយក៏គ្មានអ្វីក្រៅពីចិត្តចេតសិករូបដូចជានៅក្នុងរឿងវិឌូឌភៈ ដូចគ្នា (បើកបញ្ញត្តិចេញ) មានតែបរមត្ថធមិ គឺ លោភៈ (ប្រាថ្នាចង់បាន) ជាតួតណ្ហា ទោសៈប្រទូស្ត មោហៈវង្វេង អលោភៈ មិនលោភៈ អទោសៈ មិនខឹងក្រោធ អមោហៈ មានបញ្ញា ស្មារតីតាំងនៅក្នុងការមិនប្រមាទ ដែលធ្វើកិច្ចកសាងលោក ឬ បំផ្លាញដោយអកុសល ១២ដួង មានទោសខ្លាំងក្លាជាដើម ចំណែកព្រះពោធិសត្វតួអង្គព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ មានមេត្តា ករុណាជួយប្រោសសត្វជាសោភណចិត្ត មិនក្រៅអ្វីពីមហាកុសល ៨ ដួង ដែលបានអប់រំកសាងបារមីច្រើនកប្បមក

ហើយដើម្បីសម្អាសម្ពោធិញ្ញាណ របស់ព្រះអង្គក្នុងបំណងតែមួយ គឺសេចក្ដីសុខដល់សត្វទូទៅរហូតដល់ទេវតាព្រមទាំងពពួកព្រហ្មទាំងឡាយផង ។

លោកនេះចម្រើនទៅដោយកិលេស ដណ្ដើមគ្នារស់ពិតមែន ប៉ុន្តែនៅពេលដែលមានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ដឹងឡើងក្នុងលោកបានធ្វើឱ្យ ពួកសត្រូវទាំងឡាយភ័យខ្លាចរត់ចៀសចេញពីចិត្តសន្តានរបស់មនុស្ស ដោយធម្មទេសនា បង្ហូរស្រោចដូចទឹកភ្លៀងលាងជម្រះនូវក្អែល គឺកិលេសរសាត់ហូរបាត់តាម ទឹកដោយព្រះធម្មទេសនា ដ៏មានខ្លឹមសារពីរោះចាក់ចូលជ្រៅទៅក្នុងដួងចិត្ត របស់ពួកសត្វទាំងឡាយ ប្រៀបដូចព្រួញសរដ៏មុតបាញ់ទម្លុះនូវពពួកជនអន្ធពាល នៃពួកកិលេសមារ ធ្វើឱ្យរត់ប៉ាកខ្លបខ្លាច ចុះចាញ់ដោយ ព្រះបញ្ញាញាណ ដ៏មានឥទ្ធិពលសក្តិសិទ្ធដូចទឹកអម្រិតអាស្រ័យឧបនិស្សយបច្ច័យ រហូតបានសម្រេចអរហត្តផល កម្ចាត់បង់នូវជាតិជរាមរណៈមួយចំនួនខ្លះដែលមាន ទេវតា និង មនុស្សជាច្រើនចុះមកអបអរសាទរគោរព បូជាព្រះទសពល គ្រប់ទិសទីធ្វើឱ្យកក្រើករំជើបរំជួលដល់ស្ដេចមារនៅ ស្ថានសួគ៌ ៦ ជាន់ (បរនិម្មិតវសវត្តី) ចុះមកធ្វើអន្តរាគម សូមយាងព្រះអង្គបរិនិព្វាន ដើម្បីចងសត្វទុកក្នុងអំណាចខ្លួន ។ ចំណែកនាង បជាបតិគោតមី បានរួចខ្លួន ចេញពីលោកជាព្រះអរហន្តីក៏

ទៅសុំវរោកាស គឺឱកាសដ៏ វិសេសនូវពរពីព្រះដ៏មានព្រះភាគ បំណងនឹងទ្រង់យាងចេញចាកពួកគណៈ ទៅគង់នៅម្នាក់ឯងក្នុងទីកន្លែងណាមួយពិចារណាធម៌ ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ បានទ្រង់ប្រទាននូវកថាវត្ថុ ១០យ៉ាង ដល់នាងទុកជាទីរលឹកសម្រាប់លោក និងសាសនាព្រះអង្គក្នុងអនាគតកាលដូចខាងក្រោមនេះ :

១-អប្បិច្ឆ កថា ពាក្យពោលនូវ ការប្រាថ្នាតិច

២-សន្តុដ្ឋិ កថា ពាក្យពោលនូវ ការសន្តោសក្នុងបច្ច័យ ៤

៣-បវិវេក កថា ពាក្យពោលនូវ ការស្ងប់ស្ងាត់

៤-អសំសគ្គ កថា ពាក្យពោលនូវ ការមិនរួមជាមួយពួកគណៈ

៥-វិរិយារម្ភកថា ពាក្យពោលនូវ ការព្យាយាមចម្រើនកុសល

៦-សីលកថា ពាក្យពោលនូវ សីល

៧-សមាធិ កថា ពាក្យពោលនូវ សមាធិ

៨-បញ្ញា កថា ពាក្យពោលនូវ បញ្ញារួចផុតចាកទុក្ខ

៩-វិមុត្តិ កថា ពាក្យពោលនូវ ការរួចផុតចាកទុក្ខ (អរហត្តមគ្គ)

១០-វិមុត្តិញាណ ទស្សនកថា ពាក្យពោលនូវញាណរួចផុតចាកទុក្ខ គឺ អរហត្តផល ។

មនុស្សយើងគ្រប់រូបត្រូវការឱ្យអ្នកនៅជុំវិញ មានមេត្តាករុណាជាកុសលធម៌ អនុគ្រោះជួយគ្រប់ដង្ហើមចេញចូលរាល់ថ្ងៃ មករកយើង ។

មើលលោកនេះ ដោយការសិក្សាពីលោក ឱ្យបានដឹងញឹកញាប់រឿយៗថា លោកនេះមានភាពមិនទៀងទាត់ជាធម្មតាតាមទ្វារទាំង ៦ ណាមួយដូចជា :

ភ្នែក	ឃើញរូប	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ
ត្រចៀក	ឮសំឡេង	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ
ច្រមុះ	ដឹងក្លិន	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ
អណ្តាត	ដឹងរស	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ
កាយ	ដឹងផោដ្ឋព្វៈ	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ
ចិត្ត	ដឹងធម្មារម្មណ៍	ថា	មិនទៀង ជាទុក្ខ

ដែលសភាវៈទាំងអស់សុទ្ធតែមិនទៀងតែងវិនាសប្រែប្រួលទៅវិញជា ធម្មតា អ្វីនោះហៅថាទុក្ខ ជារបស់គ្មានម្ចាស់ហួងហែងថែរក្សាឱ្យឈ្មោះថា អនត្តាពុំមានខ្លួន គឺ ពុំមាន អត្តា តួខ្លួន ពិតប្រាកដ របស់ខ្លួន របស់ខន្ធ របស់អាតនៈ របស់ធាតុ ពុំមានសារៈខ្លឹមសារ កើតឡើងហើយទៀង តែវិនាសទៅវិញ ។

ដោយហេតុនេះបានជាព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់បង្ហាញសភាពពិត នូវលក្ខណៈលោកធ្វើឱ្យមានសេចក្តីសង្វេគដល់លោកគ្មានទីពឹង ដើម្បីកសាងបញ្ញាដើរចេញតាមផ្លូវដ៏ប្រសើររបស់ធម្មជាតិយ៉ាងកម្រ ដែលមានតែការត្រាស់

ដឹងនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមគ្រូប៉ុណ្ណោះឯង ។ ការរួចខ្លួនពីលោកក៏មិនមែនជាការលំបាកពេកដែលមនុស្សយើងប្រព្រឹត្តធ្វើមិនបាននោះទេ គ្រាន់តែដាក់ចិត្តថាមិនប្រកាន់នូវរបស់អ្វីទាំងឡាយក្នុងលោករួមផ្សំជាមួយការកំចាត់យើងចេញពីខន្ធ និង ការកសាងបារមីប្រកបដោយសេចក្ដីព្យាយាមមិនដាក់ធុរៈ ជាការប្រសើរយ៉ាងក្រៃលែងរកអ្វីមកប្រៀបឱ្យស្មើពុំបានឡើយ តែសូមកុំភ្លេចស្មារតីថា អបាយភូមិ និងសុគតិសួគ៌នៅជាប់ជាមួយគ្នាក្នុងលោកអាយតន ៦ ។

សេចក្ដីបញ្ចប់ក្នុងខ្លឹមសារ នៃលោកទស្សនៈនេះជាការបង្ហាញនូវសភាវៈទាំងឡាយថា :

សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។
សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។
សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។

ប្រែ សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួកមិនទៀងជាទុក្ខ ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួងជាអនត្តា ក៏ជាទុក្ខទាំងអស់ បញ្ញាបានដឹងយ៉ាងដូច្នេះ ក៏មានសេចក្ដីនឿយណាយប្រាសចាកតម្រេក នោះឯង ជាសេចក្ដីបរិសុទ្ធនៃចិត្ត ។

ដោយសេចក្ដីបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ថា លោកនេះមានលក្ខណៈមិនទៀង ជាសេចក្ដីទុក្ខដែលបៀតបៀនគៀបសង្កត់ មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ក្ដៅរោលរាល ប្រែប្រួលតាមធម្មតារបស់ហេតុប្បច្ច័យ ពុំមានម្ចាស់គ្រប់គ្រងឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀតពាក្យពេចន៍ អក្ខរាវិរុទ្ធទាំងអស់ ក្នុងដំណើររឿងនេះក៏សូមជនានុជនអ្នកសិក្សា ព្រះធម៌មេត្តាជួយកែសម្រួលដោយអនុគ្រោះបើឃើញ ខុសឆ្គាំឆ្គង ។

មេរៀនជីវិត

សម្លឹងមើលលោកគួរសង្វេគ តក់ស្លុតក្រៃពេកគ្មានកក់ក្ដៅ
តែងតែប្រែប្រួលវិនាសទៅ គ្មានសល់អ្វីនៅទីពឹងបាន ។
ទោះបីខំប្រឹងធ្វើការងារ គ្រប់ទិនទិវាលំបាកប្រាណ
ស្វែងរកសម្បត្តិជូនក៏បាន តែចិត្តក្លាហានស៊ូមិនឈប់ ។
រកទ្រព្យបានហើយមិនគង់វង់ ចេះតែបាត់បង់គ្មានអ្វីផ្ទប់
ខំរត់ម្ទូតូឆ្មៀតពេលយប់ ខន្ធប្រាំមេជប់ស្រូបយកអស់ ។
ងាកទៅពឹងកូនញាតិសន្ដាន គេច្រានយើងចេញគ្មានស្រណោះ
រកសព្វរកគ្រប់តាមកៀនកោះ រកគ្មានចន្លោះក្នុងលោកិយ ។
មានតែពឹងធម៌ក្នុងខ្លួនប្រាណ ទើបបានស្រាកស្រាន្តជួយប្រណី
ពឹងចិត្តខ្លួនឯងទើបប្រពៃ ចៀសអ្នកដទៃសង្ឃឹមសុខ ។

ចប់

សៀវភៅដែលបានរៀបរៀងចងក្រងរួចមាន ៦ ចំណងជើង :

១- សង្គាយនា

២- ពុទ្ធព្យាករណ៏

៣- សភាវៈ

៤- ធម្មដ្ឋិតិ

៥- ក្រសែជីវិត

៦- លោកទស្សនៈ

ដែលខ្ញុំនឹងកំពង់បន្តការងារនេះរៀងរហូត ។ ចំពោះវិភាគទានក្នុងការជួយឧបត្ថម្ភបោះពុម្ព កើតចេញពីសន្តានចិត្តជ្រះថ្លារបស់ពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់គ្នា ។

អាស្រ័យហេតុនេះ លោកអ្នកមានបំណងចង់ជួយចូលរួមបំពេញនូវមហាកុសលក្នុងដំណើរការធម្មទានដ៏កម្រ និង បច្ច័យ៤ សូមមេត្តាទំនាក់ទំនងតាម ទូរស័ព្ទលេខ **០១១ ៦៧៣ ៤០៦** ឬ ក៏អាចផ្ញើតាមរយៈអ្នកដទៃណាក៏បាន ។

សូមអរព្រះគុណ!

ពុទ្ធបរិស័ទចូលរួមបោះពុម្ព

- លោក **សុខ សូរិយា** និងអ្នកស្រី **ធូ វេជ្ជសា** ព្រមទាំងបុត្រ 50$
- លោក **ញិប ប៉េងហាក់** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ } 50$
- លោក **ថាប ឆេង** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ }
- ឧបាសិកា **ឧត្តមា ពេជ្រ អូន** ព្រមទាំងកូនចៅ 20$
- ឧបាសក **ប៉ុល នាង** និងឧបាសិកា ក្រៀល ស៊ីយ៉ា ព្រមទាំងកូនចៅ 20$
- ឧបាសក **សុខ ឡុង** ព្រមទាំងកូនចៅ 20$
- ឧបាសិកា **មាឃ យ៉ារី** ព្រមទាំងកូនចៅ 20$
- ពុទ្ធបរិស័ទចូលរួម 1$ ចំនួន 12 នាក់ ស្មើនឹង 20$
- ឧបាសិកា **ឈាង គីមណា** ព្រមទាំងកូនចៅ 10$
- លោក **កាំង លាងខ័ណ្ឌ** និងអ្នកស្រី **សួន ចំពូរ** 10$
- លោក **គង់ តារា** និងឧបាសិកា ព្រមទាំងកូនចៅ 10$
- ឧបាសក **ធូ វ៉ា** និងឧបាសិកា **រស់ ធួក** ព្រមទាំងកូនចៅ 10$
- លោក **ហ៊ួត ស៊ីវន** និងភរិយា 10$
- ឧបាសក **អ៊ុក អូន** និងភរិយា ព្រមទាំងកូនចៅ 10$
- ឧបាសិកា **ង៉ូយ ងីម** នៅអូស្ត្រាលី 10$
- ឧបាសក **ជិន ជេត** និងឧបាសិកា **ផៃ ចាន់ឌី** ព្រមទាំងបុត្រ 10$
- ឧបាសិកា **អ៊ួង ឈុនហួង** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10$
- លោក **អ៊ុក សាម៉ាណារ៉ា** និងឧបាសិកា **ហាប តេង** ព្រមទាំងបុត្រ 10$

- ឧបាសក **ឈឹម ហុកអៀន** ព្រមទាំងបុត្រ 10$
- ឧបាសិកា **យឹម សាមុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **តាំង មុយគាង** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសិកា **យូ ផលលាញ** និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសក **ចាន់ ប៉ែត** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **ខាំ នាងសុខី** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **ម៉ម សុខហេង** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- លោក **ហៀង សារ៉ា** និងឧបាសិកា **ស្រី ស៊ីវុឌ្ឍា** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសក **ខៀវ កូឡា** និងឧបាសិកា **លឿង លៀងហួរ** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសិកា **តែ ហាន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **យាយ ថូ** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **ញ៉ែម ណារីន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- អ្នកគ្រូ **ប៉ែន និស្ស័យជាតិ** និងមាតា 5$
- ឧបាសក **ឈួរ ទ្រី** ហៅសាន្ត និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសិកា **ជៅ ស៊ីមន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសក **លន់ គីមស៊ុយ** និងឧបាសិកា **លាង មួយហ៊ួត** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសក **ណយ សំប៊ូ** និង **អ៊ុង គីមសឿង** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសក **សំ សាន** និង **ឡៅ ស្រួយ** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- លោក **អៀង កៅ** និងអ្នកស្រី **លន់ ច័ន្ទថុល** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ក្មួយ **រមនា** 5$

- លោក **ទូត ស៊ីម៉ារា** និងអ្នកស្រី **ឈៀង សុវណ្ណា** ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- លោក **ទ្រឿង សរិទ្ធ** និងអ្នកស្រី **ងី សុវណ្ណធីតា** 5$
- ឧបាសិកា **តាំង លីតាង** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 5$
- ឧបាសក **អ៊ុម ជួង** ព្រមទាំងកូនចៅ 5$
- ឧបាសិកា **តាំង អ៊ុម** 2$
- លោក **មេង ហុងសួជាតិដារីង** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រី 80,000៛
- ឧបាសក **យន្ត សួន** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 50,000៛
- ឧបាសក **ឡោ សេងជ្រុន** និងភរិយា ព្រមទាំងកូនចៅ 50,000៛
- ឧបាសក **ពា ពេងស៊ាង** និងឧបាសិកា **យឹម អ៊ាងស្រ៊ុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 40,000៛
- ឧបាសិកា **កាំង ប៉ោទាង** ព្រមទាំងបុត្រ 40,000៛
- ឧបាសក **ឃួន យ៉ារ** និងឧបាសិកា **មាស ឡៅស្រ៊ួយ** ព្រមទាំងបុត្រ 40,000៛
- ឧបាសិកា **ហេង នីម** ព្រមទាំងប្អូនស្រី 30,000៛
- ឧបាសិកា **ជួង រ៉ាវី** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 30,000៛
- ឧបាសក **តេន សាមាន** និងឧបាសិកា **នន្ទ ឈឿញ** 20,000៛
- ឧបាសក **ផុន ភឿង** និងឧបាសិកា **យ៉េត** ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- ឧបាសក **ឈឹម ហុកអៀន** ព្រមទាំងបុត្រ 20,000៛
- ឧបាសិកា **កាំង គួលីន** និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- លោក **ទន់ ផារ៉ែន** និងភរិយា ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- លោក **ង៉ូវ ឃៀកហ៊ួ** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 20,000៛

- ឧបាសិកា **ប៉ែន យឿន** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 20,000៛
- លោក **ម៉េង ហ៊ាង** និងអ្នកស្រី តូច សុខគង់ 20,000៛
- ឧបាសិកា **គីម វ៉ាន់នី** ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- លោក **លី សុទ្ធិ** និងលោកស្រី ព្រមទាំងបុត្រ 20,000៛
- ឧបាសិកា **ជុំ ទូច** ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- ឧបាសិកា **តោ ឡោ** ព្រមទាំងកូនចៅ 20,000៛
- ឧបាសិកា **ឈឹម ផលវិទ្យា** និងមាតាបិតា 20,000៛
- ពុទ្ធបរិស័ទចូលរួម 3000៛ ចំនួន 6 នាក់ ស្មើនឹង 18,000៛
- ពុទ្ធបរិស័ទចូលរួម 2000៛ ចំនួន 7 នាក់ ស្មើនឹង 14,000៛
- ឧបាសិកា **ហេង សុចិន្តា** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **គីម ថេង** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ស៊ុន ជីម** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **លឹម ប៊ូ** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **វ៉ាន់ មុនី** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ខុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- អ្នកស្រី **ហៃ នីម** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ឌុក សារ៉ាត** និងឧបាសិកា **នូ ឆេងហុង** 10,000៛
- ឧបាសិកា **ពៅ គីមឡេង** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ជួន ប៊ុនស្រេង** និង **ទាម អ៊ាងជួន** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសក **សូ អំ** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛

- ឧបាសិកា **សុទ្ធ នី** 10,000៛
- ឧបាសិកា **ផន ចន្ធា** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **រស់ សុបញ្ញា** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ចំរើន សុខា** ព្រមទាំងកូនចៅញាតិមិត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **គង់ សាន** និងឧបាសិកា **ទេព សាម៉ុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ចែ ថាំង** 10,000៛
- ឧបាសិកា **ហឺ ហ៊ន** ព្រមទាំងបុត្រ **ឃុន លីហេង** 10,000៛
- ឧបាសិកា **កែន វ៉េត** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- លោកស្រី **អ៊ុក គីម** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- លោក **ហ៊ឹង ហ៊ន** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **សុខ ហៀង** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **អ៊ុក សារុន** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ចៅ ឡៃស៊ីម** និងមាតា ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- អ្នកស្រី **សី ណាត** និងស្វាមី 10,000៛
- លោក **សាំង តុល** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **នរ មេត្តា** និងឧបាសិកា **ដួង គុយអេង** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ព្រំ សាធ** និងឧបាសិកា **ហែម រឿន** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ហាង កិន** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **នឹម វ៉ាន់នី** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **សន គីមសេង** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛

- ឧបាសិកា **ស្រី កា** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- លោក **តាំង ហួយ** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ម៉ែន សាត់** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ជុំ ទូច** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ទូច ស៊ីហាន** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **យាយ រ៉ា** ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **ប្រាក់ ជុំ** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសក **កែវ សារ៉ន** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **តាំង អ៊ីម** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **តូច លីណារ៉ា** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **លាស់ ទេព្វវត្តី** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **អៀង ណារី** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ម៉ែន សាត់** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ជា កែវមុនី** និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ជា អាយទាង** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសិកា **ឃុត វ៉ាន់ថា** និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ឧបាសក **អ៊ុង ជា** និងឧបាសិកា **ម៉ម សារ៉ុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 10,000៛
- ពុទ្ធបរិស័ទចូលរួម 1000៛ ចំនួន 9 នាក់ ស្មើនឹង 9,000៛
- ឧបាសិកា **តង់ សុម៉ាលី** និងគ្រួសារ **អឿ គន្ធា** និងមាតាបិតា 6,000៛
- ឧបាសិកា **ចាន់ ត្រី** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛

- ឧបាសិកា **ហែម ណយ** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសិកា **ឈឹង យុត** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសក **តាម៉ិល** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសិកា **ស៊ាង សាវៀម** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសក **លឿង អ៊ឹម** និងយូ **ម៉ែន** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសក **គង់ សន** និងឧបាសិកា **យាយ ផៃ** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសក **ហួត ហេង** និង **ឈុន បួរ** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសិកា **គិម សូផាន** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសក **ស៊ិន ជិម** និង **កែវ ស៊ីវ៉ាន់** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសក **គុយ យេន** និង **ចក់ គន្ធិ** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសិកា **កែវ សុផារី** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសក **បាន ថុង** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- ឧបាសិកា **ជួង ខេន** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសក **ម៉ែន រាម** និងឧបាសិកា **ទំ សុទ្ធ** ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- លោក **លាង ហ៊ត** និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ	5,000៛
- លោកតា **អ៊ឹង ផេងប៊ូ** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- លោក **ថោង សាយយុន** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- លោក **យិន ឈិញ** និង **ហាក់** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសិកា **ម៉ៅ សាមុន** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛
- ឧបាសិកា **ហ៊ិន សុខេង** ព្រមទាំងកូនចៅ	5,000៛

- ឧបាសិកា **យាយអនាម័យ** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **អាយ ស្រ៊ីម** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **អាយ ស៊ីម** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **អ៊ុច សារី** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ចាន់ ខាង** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **សុខ ស៊ីផុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ឡោ គីមរ៉ូច** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **សូ យឿន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសក **ផាង ថាន** និង **ង៉ែត ណារឿន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- លោក **តី សំអឿន** និងអ្នកស្រី**ឈាង គីមហេង**ព្រមទាំងកូនពុធ នីតា5,000៛
- ឧបាសិកា **ហាយ ធី** និងឧបាសិកា **ឈូ ហ៊ាម** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **កែវ ម៉ារិយា** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ឱក ប៊ុន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ស្រី សារឿន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **កើត វណ្ណី** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **សៅ សយ** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសក **ជៀប ហឿន** និងឧបាសិកា **ហង់ វីរិយា** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ខា នាងសុខី** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសិកា **ស៊ាង សាវៀម** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛
- ឧបាសក **នួន អ៊ិត** និងឧបាសិកា **អ៊ួច គីមហ៊ាន** ព្រមទាំងកូនចៅ 5,000៛

ពុទ្ធបរិស័ទនៅឡុងប៊ិចសហរដ្ឋអាមេរិក

១- ឧ/ស **ជឹម អេងស្រ៊ន** និងឧ/សិ **វ៉ា សុខគីន** ព្រមទាំងបុត្រ	50$
២- ឧ/សិ **តឹម ឡុម** និងកូនចៅ	30$
៣- **វ៉ា សុខគីន**	20$
៤- **អា ភន**	20$
៥- **ចៅ លីតេង**	20$
៦- **អ៊ួន ញ៉**	15$
៧- **កែវ ឃីម** និង **វង ធន**	10$
៨- **អា ជូ**	10$
៩- **នួន ប៊ុច**	10$
១០- **សុភ តារា**	10$
១១- **ប៊ុក សារី**	10$
១២- **អ៊ុក ណៃម**	5$
១៣- **សោ**	5$
១៤- **ខៀ ហ៊ុម**	5$
១៥- **អោក សារ៉ុម**	5$
១៦- **មាសា ម៉ាន** និង **ស៊ុន ស៊ុនួន**	5$
១៧- លោកយាយ **សន**	5$
១៨- **ម៉ា ខេម**	5$
១៩- យាយ **មុំ**	5$

២០- លោកយាយ ផុល	5$
២១- ម៉ៅ សុភាព	5$
២២- គីម លន់	5$
២៣- យាយ	5$
២៤- ប៊ុន គីមលី	5$
២៥-ប្រពន្ធបង រីយ	5$
២៦- អ៊ី អៃ	5$
២៧- រស់ លីណា	5$
២៨- អា ខុម	5$
២៩- ជិន សុភា	5$
៣០- ទា ស៊ីណា	5$
៣១- អា ផល	5$
៣២- អ៊ី មួយ	4$
៣៣- អ៊ុច ហៃម និង ធូ មីងសាន	3$
៣៤- ហ៊ា សិម	3$
៣៥- ម៉ែ សឿន	3$
៣៦- គីម សុន	3$
៣៧- យាយ ឈាន	3$
៣៨- គីម លុន	3$
៣៩- ហាត និង ស៊ា សុភា	4$

៤០-	**ជុំ យ៉ាន** និង **អុង សែម**	4$
៤១-	**អួច ហែម** និង **ធូ មីងសាន**	2$
៤២-	បង **កែវ អុំផន** និងភរិយា	2$
៤៣-	បង **មីវ៉ាន់** និង **ចេត ហុន**	4$
៤៤-	**លាស ស៊ុម** និង **ចោម សារិន**	4$
៤៥-	**អ៊ី ឡេង** និង **ជុំ យ៉ា**	4$
៤៦-	បង **ឃុំ ទិននាង** និង **ង៉ិន សំអាន**	4$
៤៧-	យាយ **វ៉ា ហៀក** និងយាយ **ស៊ី**	4$
៤៨-	**ស៊ីម បូផា** និង **ស៊ី ណារុន**	10$
៤៩-	ម៉ែ **ស៊ុម**	10$
៥០-	បង **ផុន** និង**នារី**	4$

សរុបទាំងអស់ 383$

ជយំ វេរំ បសបតិ ទុក្ខំ សេតិ បរាជិតោ

ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ ហិត្វា ជយបរាជយំ ។

បុគ្គលអ្នកឈ្នះ តែងរងនូវពៀរ បុគ្គលអ្នកចាញ់

តែងដេកជាទុក្ខ ចំណែកបុគ្គលលះបង់ការឈ្នះនិងការចាញ់

ចេញហើយ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ទើបដេកជាសុខ ។

(ដកស្រង់ពីក្នុង ខុទ្ទកបាឋ ធម្មបទគាថា ឧទាន

បឋមភាគ បិដកលេខ ៥២/៦៣)

អ្នកឈ្នះតែងជាប់ពៀរ ចាញ់យំទារឱ្យគេជួយ

កើតទុក្ខសៅហ្មងព្រួយ សុខខ្លួនមួយលះចាញ់ឈ្នះ ។